

Archeologische opgraving

Gent, Sint-Pietersnieuwstraat 109-111

Titel

Archeologische opgraving Gent, Sint-Pietersnieuwstraat 109-111

Auteurs

Annelies Claus & Robrecht Vanoverbeke

Opdrachtgever

Jeram nv

Projectnummer

2016-667

Plaats en datum

Gent, 29 mei 2017

Reeks en nummer

BAAC Vlaanderen Rapport 525

ISSN 2033-6896

Inhoud

1	Inleiding	1
2	Bureauonderzoek	3
2.1	Landschappelijke en bodemkundige situering	3
2.1.1	<i>Topografische situering</i>	3
2.1.2	<i>Geologie en landschap</i>	5
2.1.3	<i>Bodem</i>	6
2.2	Archeologische data	8
2.2.1	<i>Centrale Archeologische Inventaris</i>	8
2.2.2	<i>Archeologisch vooronderzoek</i>	10
2.3	Historiek en cartografische bronnen	10
2.3.1	<i>Historische situatie</i>	10
2.3.2	<i>Cartografische bronnen</i>	14
2.4	Archeologische verwachting	23
3	Methode	24
3.1	Veldwerk	24
3.2	Uitwerking	25
4	Resultaten	26
4.1	Bodem	26
4.2	Spoorbeschrijving en interpretatie	28
4.2.1	<i>Algemeen</i>	28
4.2.2	<i>Beschrijving en interpretatie van de sporen en structuren</i>	28
5	Vondstmateriaal	41
5.1	Analyse van het aardewerk	41
5.1.1	<i>Methodologie</i>	41
5.1.2	<i>Analyse</i>	41
5.1.3	<i>Conclusie</i>	56
5.2	Natuursteen	57
5.3	Metaal	58
5.4	Glas	59
5.5	Dierlijk bot	59
6	Natuurwetenschappelijk onderzoek	61
7	Besluit en interpretatie	62
7.1	Synthese	62
7.2	Beantwoording onderzoeksvragen	64
7.3	Samenvatting en eindbesluit	67
8	Bibliografie	69
9	Lijst met figuren	70
10	Bijlagen	72
10.1	Lijsten	72
10.1.1	<i>Sporenlijst</i>	72

10.1.2	<i>Fotolijst</i>	72
10.1.3	<i>Vondstenlijst</i>	72
10.1.4	<i>Profielenlijst</i>	72
10.2	<i>Determinatielijsten</i>	72
10.2.1	<i>Determinatielijst natuursteen vondsten</i>	72
10.2.2	<i>Determinatielijst metalen vondsten</i>	72
10.3	<i>Kaartmateriaal</i>	72
10.3.1	<i>Overzichtsplannen vlak 1 en 2</i>	72
10.3.2	<i>Faseringsplannen vlak 1 en 2</i>	72
10.4	<i>Bodemprofiel</i>	72
10.5	<i>Digitale versie van het rapport, de bijlagen en het fotomateriaal</i>	72

Technische fiche

Naam site:	Gent, Sint-Pietersnieuwstraat 109-111
Onderzoek:	Archeologische opgraving
Ligging:	Oost-Vlaanderen, Gent, Sint-Pietersnieuwstraat 109-111
Kadaster:	Gent, Afdeling 5, Sectie E, Perceel: 460G2
Coördinaten:	NO X: 104986.70 Y: 192856.13 NW X: 104969.57 Y: 192860.41 ZO X: 104983.55 Y: 192841.73 ZW X: 104965.07 Y: 192844.87
Opdrachtgever:	Jeram NV
Uitvoerder:	BAAC Vlaanderen bvba
Projectcode BAAC:	2016-667
Vergunningsnummer:	2016/346
Naam aanvrager:	Robrecht Vanoverbeke
Terreinwerk:	Robrecht Vanoverbeke (projectleider), Adonis Wardeh, Annelies Claus, Nathalie Baeyens en Sarah Schellens
Verwerking:	Robrecht Vanoverbeke en Annelies Claus met bijdrages van Jelle De Mulder, Carola Stern, Ron Bakx en Anna De Rijck
Trajectbegeleiding:	Gunter Stoops (Dienst Stadsarcheologie Gent)
Bewaarplaats archief:	BAAC Vlaanderen bvba (tijdelijk)
Grootte projectgebied:	770 m ²
Grootte onderzochte oppervlakte:	250 m ²
Termijn veldwerk:	5 dagen
Reden van de ingreep:	Aanleg ondergrondse parkeergarage
Bijzondere voorwaarden:	Opgesteld door het Agentschap Onroerend Erfgoed
Archeologische verwachting:	Het projectgebied ligt op de oostelijke flank van de Blandijnberg en ten westen van de Muinkschelde. Onderzoek in de nabije omgeving wees o.a. op menselijke aanwezigheid tijdens het mesolithicum en de Romeinse periode. Tijdens de middeleeuwse periode behoorde het plangebied tot het Sint-Pietersdorp. Dit dorp ontstond wellicht kort na de stichting van de Sint-Pietersabdij tijdens de vroege middeleeuwen. Vanaf eind 13 ^{de} eeuw behoorde het tot de middeleeuwse stadskern van Gent. Cartografische bronnen wijzen op bewoning langs de Sint-Pietersnieuwstraat minstens vanaf de 16 ^{de} eeuw. Archiefbronnen wijzen op verschillende bijgebouwtjes ter hoogte van de achtertuinen vanaf de 19 ^{de} eeuw.
Wetenschappelijke vraagstelling:	De vraagstelling van het onderzoek, geformuleerd in de bijzondere voorwaarden, is gericht op de registratie van de

nederzettingssite. Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

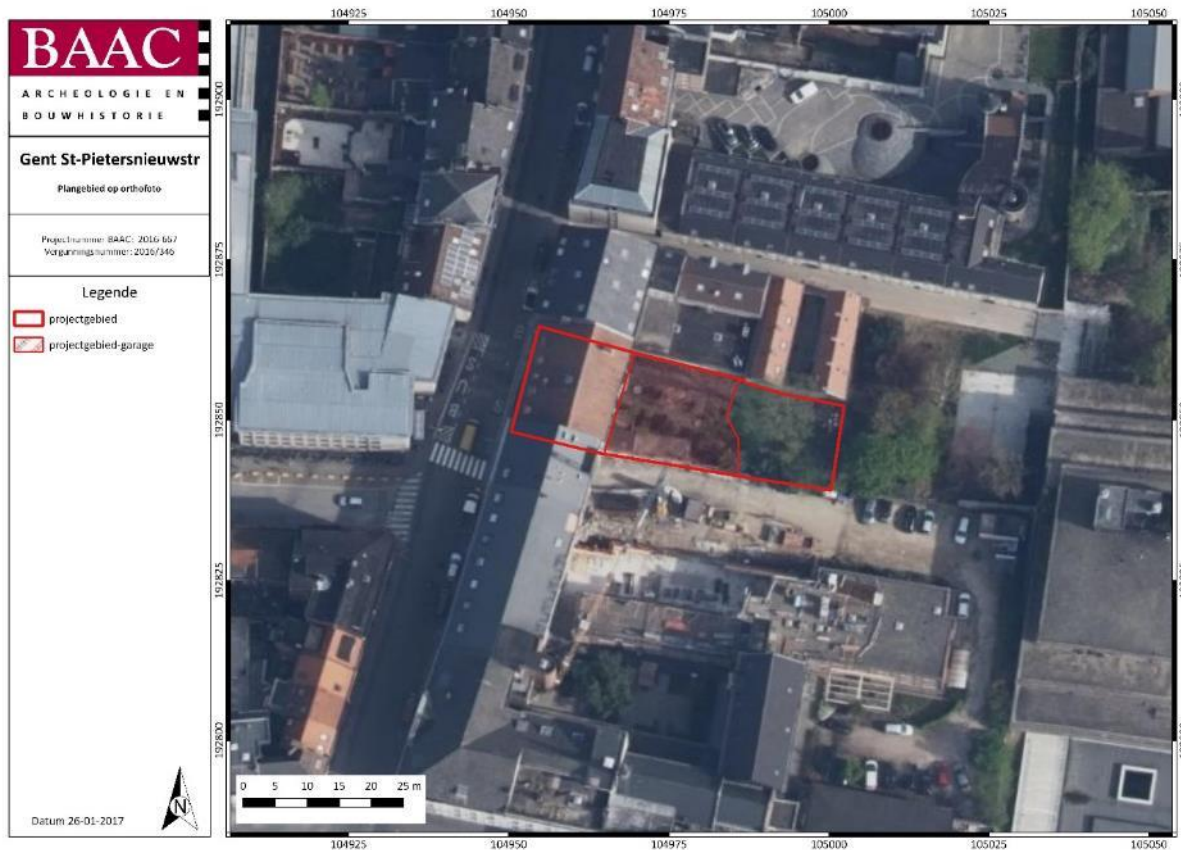
- Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Wat is de relatie tussen de bestaande panden en het aanwezig archeologisch erfgoed?
- Welke specifieke activiteiten hebben in het onderzoeksgebied plaatsgevonden? Wat zijn de materiële aanwijzingen hiervoor? Passen deze in de historische context van de locatie?
- Wat zeggen de aangetroffen vondsten over de welstand, levenswijze, sociale, economische en culturele achtergrond van de bewoners en/of gebruikers gedurende hun gebruiksperiode?
- Hoe verhoudt de site zich in zijn ruimere omgeving met betrekking tot de onderzochte periode(s).
- Kan het anorganische vondstmateriaal nieuwe inzichten inzake ontstaans- en bewoningsgeschiedenis van de site, eventueel ook over de materiële cultuur opleveren?
- Uit welke periode dateren de vondsten? Kan er een functionele interpretatie aan gegeven worden?
- Wat is de datering en samenstelling van de aangetroffen ophogingslagen?
- Hoe kaderen de resultaten van dit onderzoek binnen onze kennis van de stadsgeschiedenis/ stadsontwikkeling van Gent..
- Welke ambachtelijke en artisanale activiteiten werden uitgeoefend op deze terreinen

Resultaten:

Romeins aardewerk en fibula, mogelijk Romeinse (paal)kuilen, 13de-eeuwse ophoging, laatmiddeleeuwse kuilen en tonputten, 19de-eeuwse muurresten en ophoging.

1 Inleiding

Naar aanleiding van een nieuwbouwproject heeft BAAC Vlaanderen bvba in opdracht van Jeram nv een archeologische opgraving uitgevoerd. De firma (her)ontwikkelt er de bestaande panden met achterterreinen van het voormalige 'Hotel Saxe-Weimar' met o.a. het oprichten van een nieuwbouwblok met ondergrondse parkeergarage. Dit gaat gepaard met graafwerken die het bodemarchief aanzienlijk zullen verstoren. Het te onderzoeken terrein was ca. 250 m² groot en diende volledig opgegraven te worden.

Figuur 1: Situering onderzoeksgebied op orthofoto¹

In het kader van het 'archeologiedecreet' (decreet van de Vlaamse Regering 30 juni 1993, houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium, inclusief de latere wijzigingen) en het uitvoeringsbesluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van deze wetgeving heeft de opdrachtgever beslist, in samenspraak met het Agentschap Onroerend Erfgoed, eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaande aan de nieuwbouw. Dit kan door behoud in situ, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of ex situ, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Na een eerste evaluatie van de bouwplannen is gebleken dat behoud in situ niet mogelijk is en meteen dient over te gaan tot een opgraving.

Het onderzoek werd uitgevoerd in verschillende fasen binnen de periode van 26 september tot 14 oktober 2016. Projectverantwoordelijke was Robrecht Vanoverbeke. Adonis Wardeh, Annelies Claus, Nathalie Baeyens en Sarah Schellens werkten mee aan het onderzoek. De trajectbegeleiding was in

¹ AGIV 2016b

handen van Gunter Stoops, Dienst Stadsarcheologie Gent. Contactpersoon bij de opdrachtgever (Jeram nv) waren Jo Eeckhout en Arvid Thevissen.

Na dit inleidende hoofdstuk volgt een beknopt bureauonderzoek, met de gekende bodemkundige, historische en archeologische gegevens betreffende het onderzoeksgebied en haar omgeving. Vervolgens wordt de toegepaste methode toegelicht. Daarna worden de resultaten van de archeologische opgraving gepresenteerd. Hieruit volgen een synthese en interpretatie van de occupatiegeschiedenis van het onderzoeksterrein.

2 Bureauonderzoek

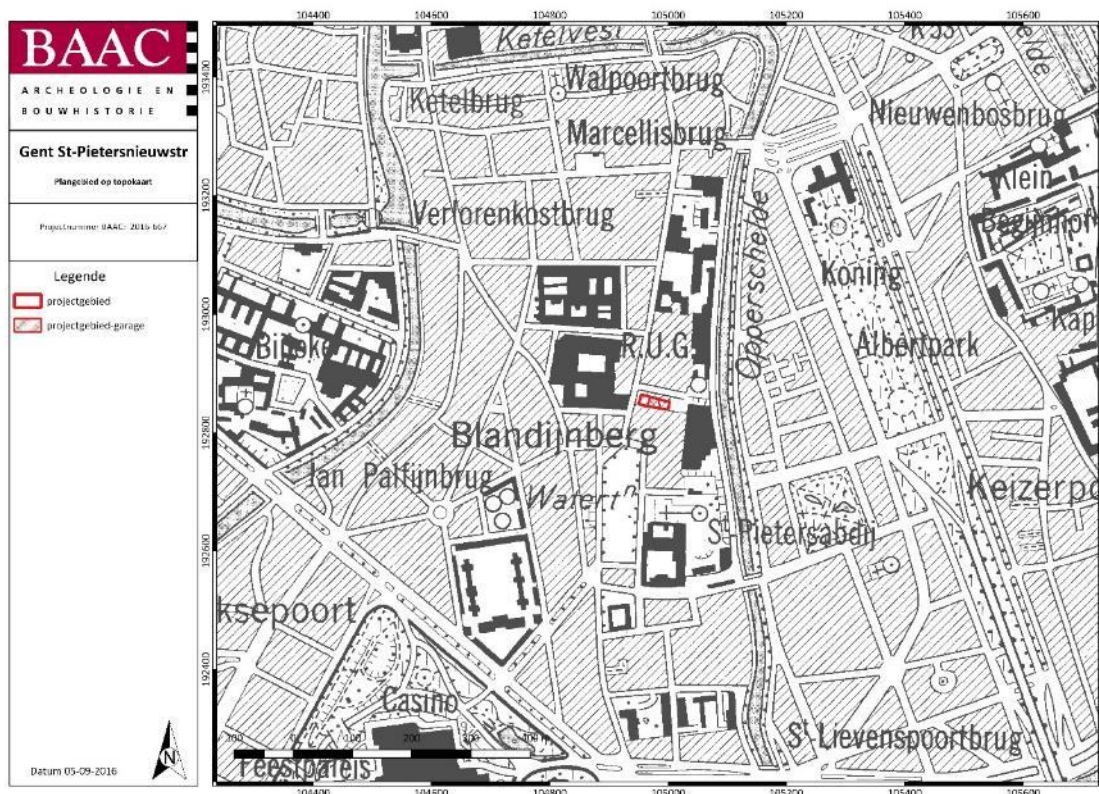
2.1 Landschappelijke en bodemkundige situering

2.1.1 Topografische situering

De exacte locatie van het plangebied is weergegeven op Figuur 1 tot en met Figuur 3. Het plangebied is gesitueerd binnen een sterk verstedelijkt gebied ten zuiden van de historische kern van Gent. Het ligt op de oostelijke flank van de Blandijnberg. Deze flank helt af richting de Muinschelde of Opperschelde. Het onderzoeksterrein bevindt zich aan de Sint-Pietersnieuwstraat (Nr. 109-111). Een perceel ten noorden scheidt het terrein van de Hoveniersberg, d.i. een dwarsstraatje richting de Muinschelde. Een 150-tal meter ten zuiden ligt het Sint-Pietersplein en de Sint-Pietersabdij.

Het onderzoeksgebied heeft een totale oppervlakte van 770 m² en betreft perceelnummer: 460G2. Het onderzoeksterrein zelf wordt in het westen begrensd door het pand Sint-Pietersnieuwstraat 109-111. In het noorden wordt het terrein gescheiden van het naastliggende perceel door een bakstenen muur. Ten zuiden bevond zich een verharde oprijlaan. Het terrein was in gebruik als achtertuin en was in het zuiden deels bebouwd. Deze aanbouw werd kort voor het onderzoek gesloopt. De tuin loopt in het oosten verder door en wordt door een keermuur gescheiden van het naastliggende perceel.

Binnen het onderzoeksterrein plant Jeram nv een nieuwbouw met ondergrondse parkeergarage van ca. 250m² in grondoppervlak. Deze kelder zal het bodemarchief tot ca. 3 m onder het maaiveld verstoren. Het gevolg van deze ingreep is dat eventuele waardevolle archeologische resten vernietigd zullen worden.

Figuur 2: Situering onderzoeksgebied op de topografische kaart²

² AGIV 2016a

Figuur 3: Situering onderzoeksgebied op de kadasterkaart³

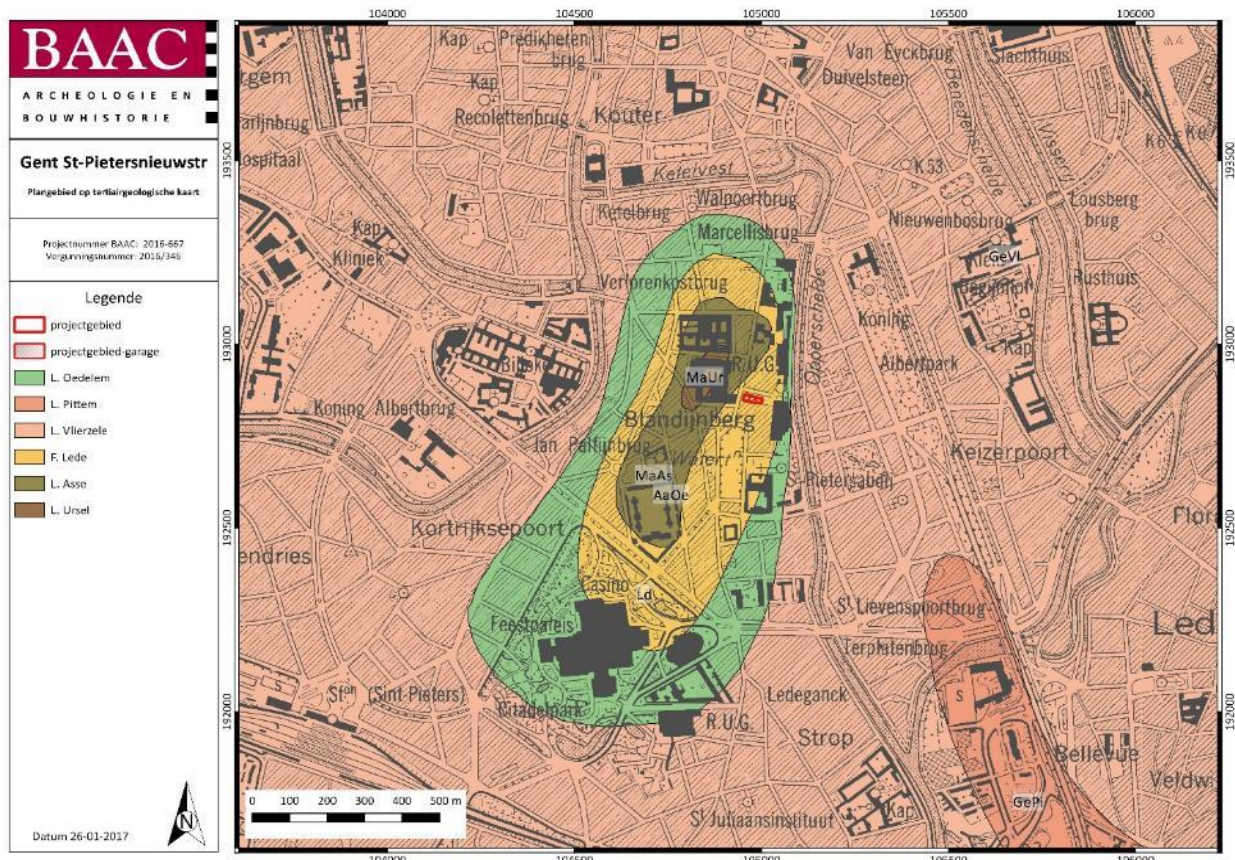
³ AGIV 2016c

2.1.2 Geologie en landschap

Het onderzoeksgebied is gelegen op de oostelijke flank van de Blandijnberg. Dit is geomorfologisch gezien een getuigenheuvel, een restant is van oude sedimenten. In het omliggend landschap zijn dergelijke sedimenten immers verdwenen door erosie die werd veroorzaakt door de duizenden jaren lange insnijding van de huidige rivieren Leie en Schelde. De langwerpige getuigenheuvel ligt vlakbij de samenvloeiing van deze twee rivieren. De Blandijnberg volgt een NNO-ZZW richting en is aan de top vrij vlak. Het hoogste punt bedraagt 29,12 m + TAW. Het plangebied ligt ongeveer op een hoogte tussen 21 en 26 m + TAW. De oostelijke heuvelflank helt steil af richting Schelde. Dit is duidelijk waar te nemen aan straten zoals de Hoveniersberg.⁴

Op basis van de Databank Ondergrond Vlaanderen wordt binnen het plangebied het tertiair substraat gevormd door de Formatie van Lede (Ld) (

Figuur 4), dat bestaat uit grijs, matig fijn tot fijn zand. Deze afzetting is kalkhoudend met Nummulites variolarius en bevat soms drie kalkzandsteenbanken en een basisgrind. Het pakket is gemiddeld 6 m

dik. Het werd afgezet tijdens het Midden-Eoceen.⁵

Figuur 4: Situering van het onderzoeksgebied op de tertiairgeologische kaart⁶

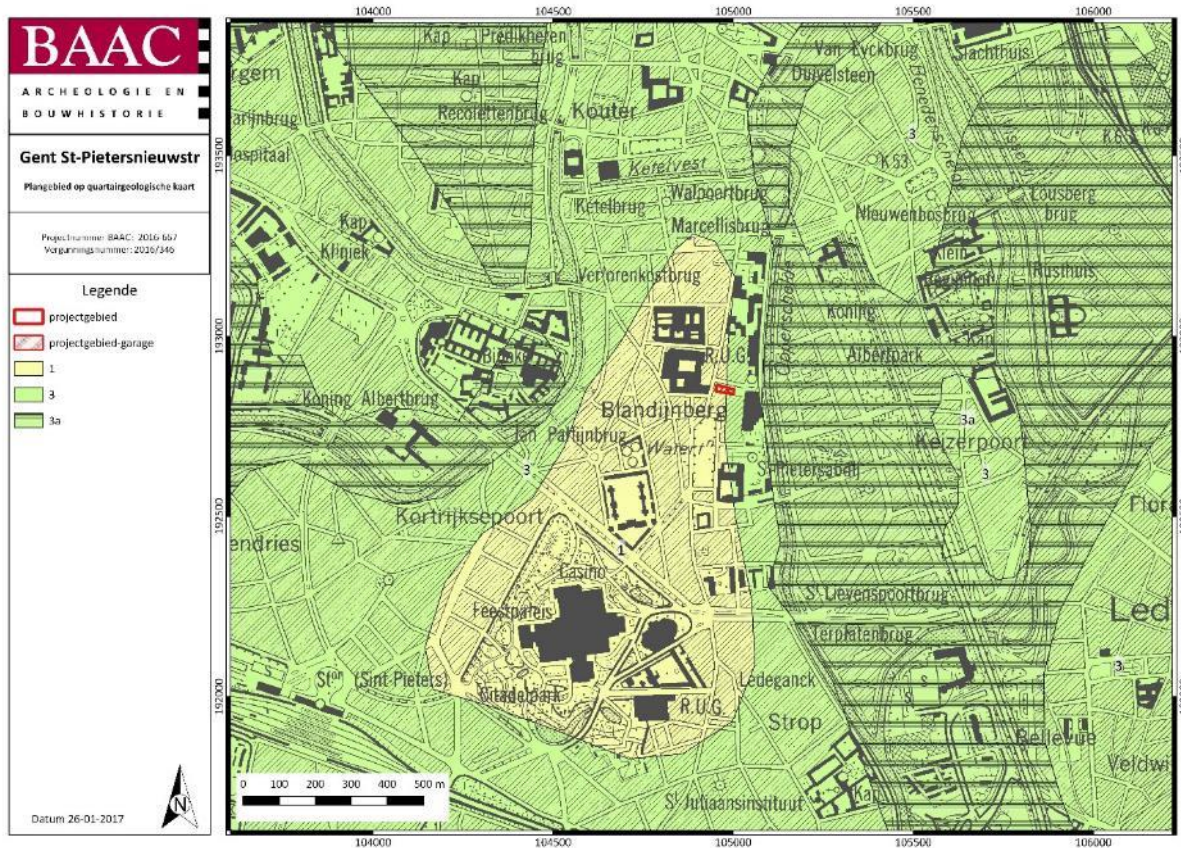
Volgens de quartairgeologische kaart ligt het plangebied op de overgang tussen fluviatiele en eolische en/of hellingafzettingen (3 en 1 op Figuur 5). De eolische afzettingen in het westen stammen uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijke Vroeg-Holoceen. Het gaat om zand tot zandleem. In het westen kunnen ook hellingafzettingen uit het Quartair voorkomen. In het oosten bevinden zich

⁴ GELAUE 2012

⁵ DOV VLAANDEREN 2016b

⁶ DOV VLAANDEREN 2016b

fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen). Deze zijn mogelijk afgedekt door dezelfde eolische en/of hellingafzettingen als in het westen.⁷

Figuur 5: Situering van het onderzoeksgebied op de quartairegeologische kaart⁸

2.1.3 Bodem

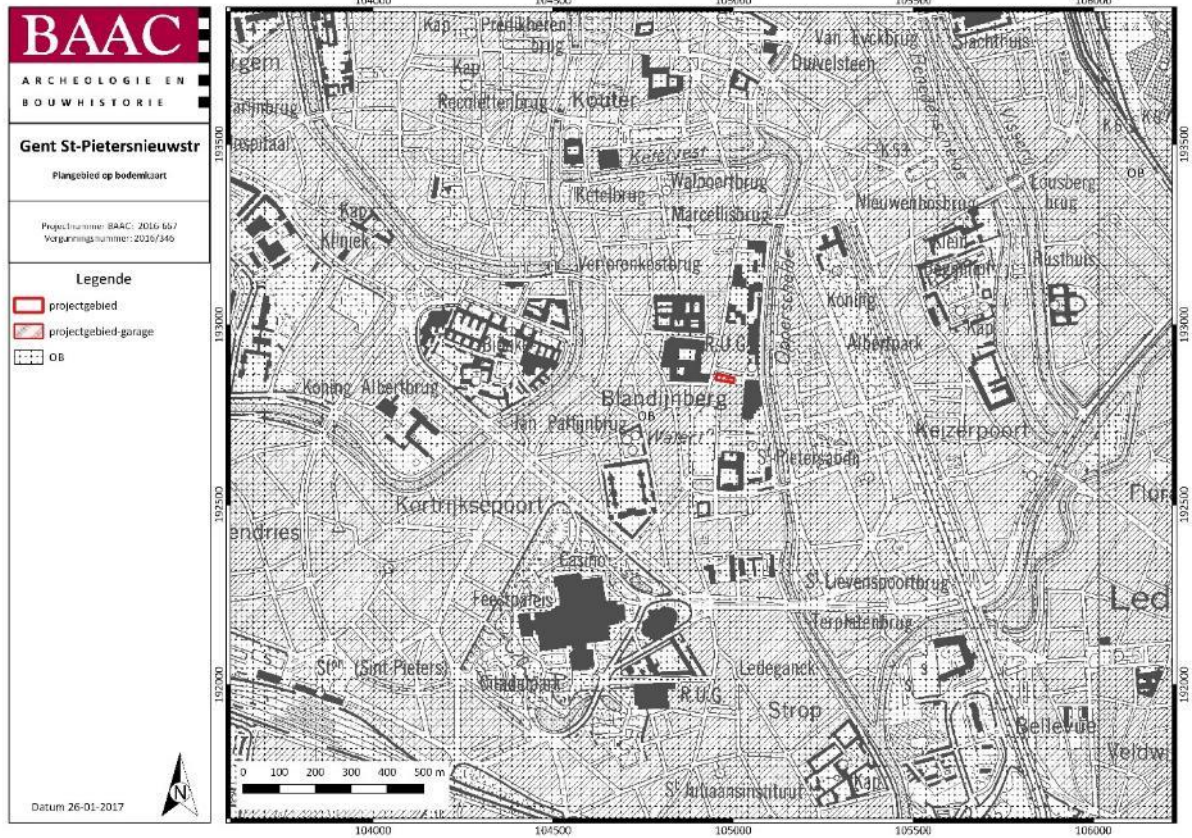
De bodemkundige gegevens voor het plangebied zijn schaars, aangezien het midden in de bebouwde kom van Gent is gelegen en daarom niet gekarteerd voor de bodemkaart van Vlaanderen (Figuur 6). Rondom de stad Gent komen echter volgende bodems voor:

- Scc: matig droge lemige zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont
- Sdp: matig natte lemige zandbodem zonder profiel
- Zch: matig droge zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont.

Aangezien het plangebied midden in de bebouwde kom ligt, is het moeilijk om deze eenheden (gelegen buiten de stad) te extrapoleren naar het plangebied toe, maar kunnen wel een richtlijn aangeven. De diepte en opbouw van het aanwezige bodemarchief in de stad varieert echter sterk.

⁷ DOV VLAANDEREN 2016c

⁸ DOV VLAANDEREN 2016c

Figuur 6: Situering onderzoeksgebied op de bodemkaart van Vlaanderen⁹

⁹ DOV VLAANDEREN 2016a

2.2 Archeologische data

2.2.1 Centrale Archeologische Inventaris

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) is een databank van archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. Dit overheidsinstrument helpt ons om een inschatting te maken over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied. Voor het plangebied zelf aan de Sint-Pietersnieuwstraat te Gent zijn er geen archeologische waarden gekend (Figuur 7).¹⁰ In de nabije omgeving zijn echter verschillende meldingen terug te vinden. Een overzicht volgt in onderstaande tabel:

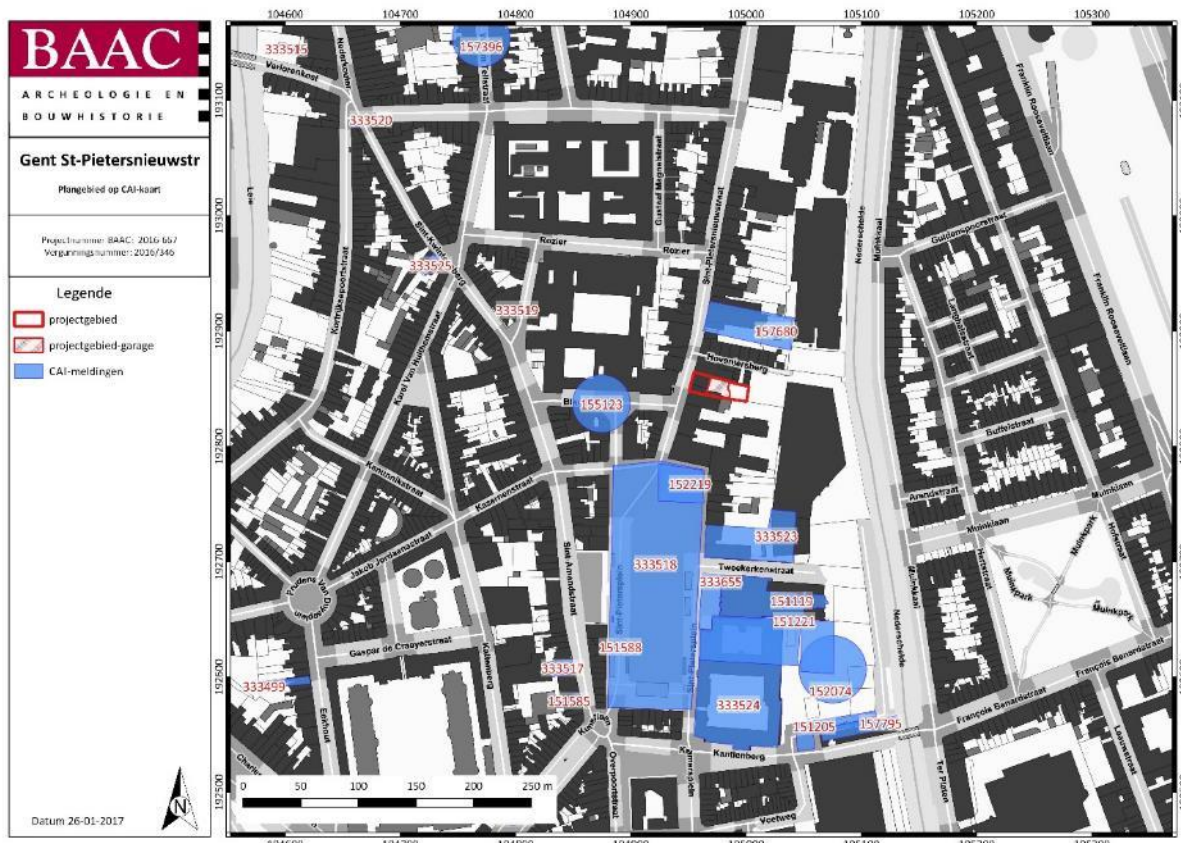
Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied¹¹

CAI-NUMMER	OMSCHRIJVING
151588	Karolingische vlakgraven en middeleeuwse abdijmuur
333518	opgravingen en toevalsvondsten van centrum middeleeuws Sint-Pietersdorp en het abdijcomplex: Sporen gaande van kuilen en begravingen tot muurresten (volmiddeleeuws tot nieuwe tijd). Daarnaast ook verschillende Romeinse munten (van Nero tot Valentinianus).
152219	Opgraving: mesolithisch werktuig en greppels met vroegmiddeleeuws materiaal
333523	opgraving: fundamente middeleeuwse O.L.V.-kerk en begravingen, twee mesolithische concentraties en Romeins aardewerk en fibula.
333655	opgraving: funderingen laatmiddeleeuwse gotische kerk en volmiddeleeuwse ottoonse kerk, volmiddeleeuwse begravingen.
151119	opgraving: muurresten 17 ^{de} -eeuwse kerk, Romeins bouw materiaal
151221	opgraving: restanten abdij en begraving (nieuwe tijd)
152202	opgraving: Karolingische kalkovens en ruïnes middeleeuwse infirmerie sint-Pietersabdij
152074	opgraving: Romeinse scherven en vroegmiddeleeuws aardewerk
333524	opgraving: restanten Sint-Pietersabdij (middeleeuwen tot nieuwe tijd)
151205	opgraving: muurresten naast Geuzenhuis (middeleeuwen-nieuwe tijd)
157795	Geuzenhuis (late middeleeuwen)
333525	Middeleeuwse muurresten in doornikse kalksteen
333517	laatmiddeleeuwse muurresten in doornikse kalksteen
151585	kelder uit Doornikse kalksteen
333515	Baksteenresten 17 ^{de} eeuw
333499	bakstenen waterput (20 ^{ste} eeuw)
333519	laatmiddeleeuwse zwarte laag
333520	volmiddeleeuwse zwarte laag

¹⁰ CAI 2016

¹¹ CAI 2016

155123	losse vondst: neolithisch bijfragment
157396	losse vondst: Romeinse munt (Hadrianus)
157680	Emmaüskasteel (16 ^{de} Eeuw) en brouwerij (19 ^{de} eeuw)

Figuur 7: CAI-kaart van het onderzoeksgebied met de archeologische vindplaatsen in de omgeving¹²

In de onmiddellijke omgeving van het plangebied zijn er 22 vindplaatsen te zien op de CAI. Het overgrote deel van deze meldingen betreft archeologisch onderzoek van de Sint-Pietersabdij en middeleeuwse voorgangers van de O.L.V.-Sint-Pieterskerk (gelegen ten zuiden van het plangebied). Men vond er voornamelijk muurresten en begravingen. De vroegste occupatie stamt uit de Karolingische periode. Daarnaast vond men ook aanwijzingen voor Romeinse aanwezigheid (ID: 152074, 151119, 333523 en 333518). Duidelijke bewoningssporen ontbraken echter. Aan de Twekerkenstraat (ID: 333523) vond men ook twee mesolithische vondstenconcentraties. In totaal werden 1300 lithische vondsten geteld.

De overige meldingen bevinden zich verspreid ten noordwesten van het plangebied. Het gaat vooral om het aantreffen van muurresten uit Doornikse kalksteen (ID: 333525, 333517 en 151585), jongere bakstenen muurresten (ID: 333515 en 333499), een middeleeuwse zwarte laag (ID: 333519 en 333520) en een losse vondst uit het neolithicum enerzijds (ID: 155123) en anderzijds uit de Romeinse periode (ID: 157396).

Net ten zuiden van het plangebied, op het belendende perceel, werd in 2016 door de Stadsarcheologische Dienst van Gent een werfcontrole uitgevoerd. Hierbij werden enkele muurresten zonder relevante relaties aangetroffen.¹³

¹² CAI 2016

¹³ Mondelinge mededeling dhr. G. Vermeiren (Stad Gent)

Op een steenworp afstand ten noorden van het plangebied ligt het Emmaüskasteeltje (ID: 157680). Dit zou op zijn minst terug gaan tot de 16de eeuw. Rond het midden van de 19de eeuw werd het omgebouwd tot brouwerij en drankbedrijf.

2.2.2 Archeologisch vooronderzoek

Gezien de ligging van het projectgebied en de aard van de geplande ingreep werd meteen overgegaan tot een opgraving. Resultaten van een vooronderzoek zijn m.a.w. niet beschikbaar.

2.3 Historiek en cartografische bronnen

2.3.1 Historische situatie

Het onderzoeksgebied ligt binnen sterk verstedelijkt gebied ten zuiden van de historische kern van Gent. Het bouwproject is gelegen op een terrein dat historisch gezien buiten de 12de-eeuwse stad ligt, maar wel deel uitmaakte van het Sint-Pietersdorp nabij de Sint-Pietersabdij. De gunstige geografische ligging bij de samenvloeiing van Leie en Schelde speelde bij de ontwikkeling van Gent een belangrijke rol.

De oudste geschreven bronnen voor Gent stammen uit de 7de eeuw. Deze periode werd gekenmerkt door een proces van kerstening in onze gewesten. In de jaren 630-660 zouden zendelingen als bisschop Eligius van Doornik en Amandus uit Aquitanië werk verricht hebben in Gent en omgeving.¹⁴ Het zou vooral deze laatste zijn die verantwoordelijk was voor het stichten van de Sint-Pieters- en Sint-Baafsabdij. Over de vroegste geschiedenis van de twee abdijen heerst nog onduidelijkheid. Wel zou de Sint-Pietersabdij oftewel Blandinium in deze periode minder welvarend geweest zijn dan de Sint-Baafsabdij. Uit archeologisch onderzoek blijkt dat beide abdijen al in de 9de eeuw over een stenen kerk beschikten. De invallen van de Noormannen in de tweede helft van de 9de eeuw hadden vooral een grote impact op de Sint-Baafsabdij.¹⁵ Deze werd tweemaal verwoest en lange tijd verlaten. In deze tijd ontstond het graafschap Vlaanderen. De grafelijke familie koos de Sint-Pietersabdij op de Blandijnberg als bevoorrechte begraafplaats. Dit was de aanleiding voor een sterke groei- en bloeiperiode voor deze abdij. De Sint-Pietersnieuwstraat is vermoedelijk één van de oudste wegen in Gent en verbond de Sint-Pietersabdij met de Sint-Baafsabdij.¹⁶

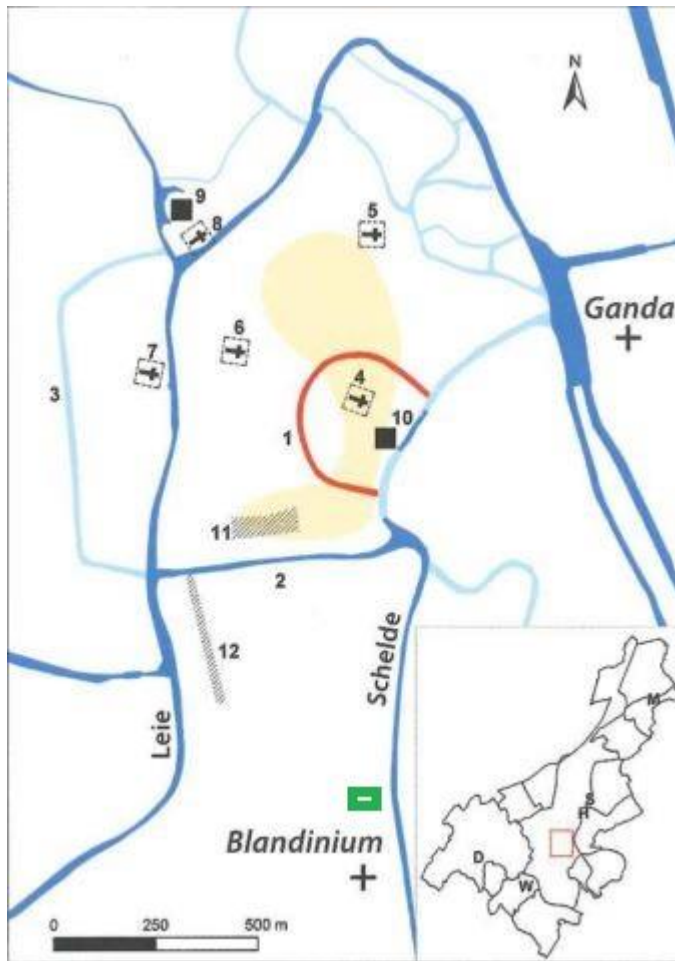
Vóór de stichting van de twee abdijen was nog geen sprake van een stad. Gent groeide vermoedelijk uit drie bevolkingskernen: de huidige Sint-Machariuswijk nabij de samenvloeiing van Leie en Schelde, het gebied rond de Sint-Baafskathedraal op de linkeroever van de Schelde en de zone op beide oevers van de Leie ten zuiden van het Gravensteen.¹⁷ Eerstgenoemde werd vaak aangeduid met (portus) Ganda en is wellicht de oudste bewoningskern. Men vermoedt zelfs een Romeinse oorsprong. Belangrijker voor het plangebied is de heuvelrug tussen Leie en Schelde. Deze behoorde tot het domein van de Sint-Pietersabdij en was één groot stuk open akkerland. De toponiemen kouter of veld verwijzen nog naar dit historisch akkerland.

¹⁴ DECLERCQ & LAEMAN 2010

¹⁵ DECLERCQ & LAEMAN 2010

¹⁶ IOE 2016

¹⁷ DECLERCQ & LAEMAN 2010

Figuur 8: Centraal de omwalde portus Gandavum uit de 9de-10de eeuw (1) met de Sint-Janskerk (4) en het Geeraard de Duivelsteen (10). Ten zuiden ligt het plangebied (groen) en Blandinium of de Sint-Pietersabdij. Geleidelijk aan werd de Kouter (11) ingenomen door bewoning. Overig: Ketelvest (2), Oude Houtlei (3), Sint-Jacobskerk (5), Sint-Niklaaskerk (6), Sint-Michielskerk (7), Sint-Veerlekerk (8), Gravensteen (9), Nederkouter (12)¹⁸

De groei van een handelsnederzetting ging nauw samen met de initiële welvaart van de Sint-Baafsabdij. De abdij fungeerde namelijk als een belangrijk domaniaal centrum waar agrarische en artisanale producten gecentraliseerd werden. De overschotten werden er weer verkocht. Handelaren konden er aan de slag en vestigden zich voornamelijk in Ganda, de oudste bewoningskern. De verwoestingen van de Sint-Baafsabdij door de Noormannen hielden verband met het verlaten van de portus Ganda. De bewoners vestigden zich in de tweede helft van de 9de eeuw op de linkeroever van de Schelde. Deze nederzetting werd aangeduid met de naam Gandavum. Op het einde van de 9de eeuw werd langs de Schelde een halfcirkelvormige omwalling aangelegd (Figuur 8).¹⁹

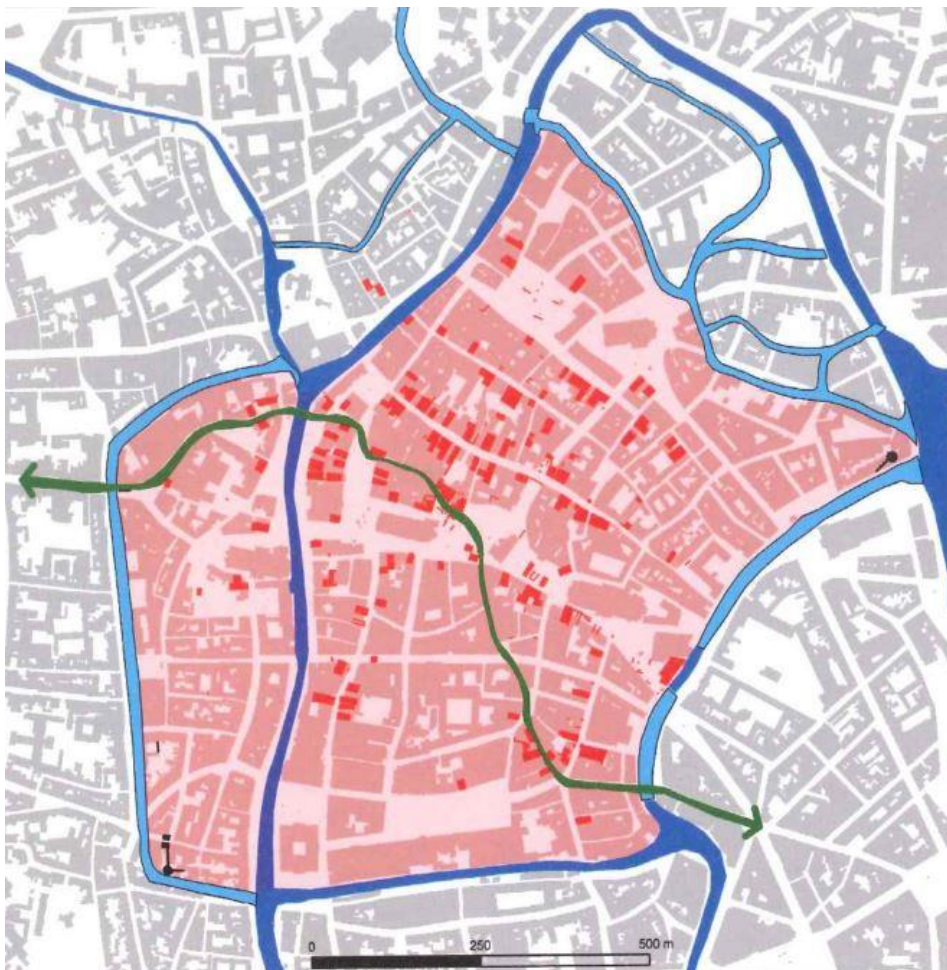
Tijdens de 10de eeuw kende de portus Gandavum een belangrijke groei en uitbreiding. Meer en meer oppervlakte tussen Leie en Schelde en ook de linkeroever van de Leie werd ingenomen voor bewoning. Een houten voorloper van het Gravensteen werd opgericht. In deze periode namen versterkingen de rol van domaniaal centrum over van abdijen en kloosters. De derde bewoningskern kwam tot stand ten zuiden van de opgerichte versterking en zou geleidelijk aan vergroeien met portus Gandavum tot één middeleeuwse stad. Vanaf het midden van de 10de eeuw waren alle gronden van de portus tussen

¹⁸ DECLERCQ & LALEMAN 2010

¹⁹ DECLERCQ & LALEMAN 2010

Leie en Schelde in het bezit van de Sint-Pietersabdij. Bewoners betaalden cijns op hun gronden en konden in ruil beroep doen op bepaalde privileges.²⁰

Vanaf het midden van de 10de eeuw was het verhandelen van landbouwoverschotten niet langer de belangrijkste bron van inkomsten. Een op export gerichte lakennijverheid kwam tot stand. Wol werd verkregen vanuit de Vlaamse en Zeeuwse kustgebieden. Al snel werd deze toevoer aangevuld met wol van elders (o.a. uit de streek van Doornik). Dankzij tolvrijstellingen bekomen via de Gentse abdijen kenden de handelaren een groot succes op de internationale handelsmarkt. Men was onder andere actief in het Rijnland en in Londen. De economische bloei veroorzaakte een belangrijke bevolkingsgroei vanaf de tweede helft van de 10de eeuw. Intussen groeide bij de rijke handelaren de drang om zich los te maken van de voogdij van de abdijen. Zo werd de grondcijns in de vroege 12de eeuw afgekocht.²¹ Rond dezelfde tijd werd een eerste echte stadsomwalling aangelegd door de stadsgemeenschap zelf (Figuur 9). Hierbij werd een gracht, nl. de huidige Ketelvest, dwars door de oude kouter van de Sint-Pietersabdij gegraven. De stad werd juridisch autonoom.

Figuur 9: Het 12de-eeuwse stadsareaal begrensd door delen van de Schelde en Leie en gegraven grachten. In het zuiden ligt de Ketelvest²²

In de loop van de 11de tot en met de 13de eeuw groeide Gent uit tot een ware middeleeuwse grootstad. Het centrale deel van de stad was sterk bebouwd. Sinds de 12de eeuw verrezen de eerste stenen patriciërswohnungen en stapelhuizen opgebouwd uit Doornikse kalksteen. Tijdens de 13de eeuw barstte de stad uit zijn voegen. De omliggende gronden werden, meestal door aankoop, bemachtigd.

²⁰ DECLERCQ & LALEMAN 2010

²¹ DECLERCQ & LALEMAN 2010

²² CAPITEYN et al. 2007

Al in 1254 zou het Sint-Pietersdorp bij de stad gevoegd zijn.²³ Dit ging gepaard met vestingwerken aangelegd rond de wijk. Het rurale dorp bleef echter rechtstreeks afhankelijk van de Sint-Pietersabdij tot 1796. Bij de aanvang van de 14de eeuw werd een nieuwe nog ruimere stadsomwalling verwezenlijkt (Figuur 10).²⁴ In de perifere wijken kwam vooral houtbouw te staan. Grote gebieden bleven echter nog ruraal. Bij het oprichten van de nieuwe stadsomwalling werd opnieuw gretig gebruik gemaakt van de aanwezige waterlopen en moeraslanden. Deze hadden niet alleen een defensieve functie, maar ook voor het drijven van handel en het uitvoeren van verscheidene ambachtelijke activiteiten waren deze waterrijke zones van groot belang.

De groei en het succes van Gent werd echter gedeeltelijk ontredderd door tal van conflicten en sociale beroeringen vanaf de 14de eeuw. Concurrentie met o.a. Brabant en Engeland zorgde ervoor dat Gent zijn unieke handelspositie op vlak van lakennijverheid verloor. Gent speelde bijvoorbeeld ook een grote rol bij de onafhankelijkheidsstrijd van Vlaanderen tegenover Frankrijk. Uiteindelijk werd de economische, sociale en politieke structuur van de stad grondig gewijzigd. Dit werd vastgelegd in de Karolijnse Concessie in 1540. Het betekende het einde van de privileges van de ambachten. Een Spaanse dwangburcht werd gebouwd ter hoogte van de Sint-Baafsabdij. Gent kreeg ook een prominente rol tijdens de godsdienstoorlogen in de tweede helft van de 16de eeuw. Onder calvinistisch bewind (1577-1584) kreeg de stad een nieuwe gebastioneerde omwalling (Figuur 10²⁵).²⁶

Figuur 10: Links de stadsuitbreidingen en omwalling begin 14de eeuw. Rechts de gebastioneerde omwalling uit de 16de eeuw. Het plangebied wordt in het groen aangeduid

Tijdens de 17de eeuw kon Gent stilaan terug tot bloei komen. Het bevolkingsaantal steeg opnieuw. Deze eeuw werd gekenmerkt door een intensieve bouwbedrijvigheid. Onder andere het versteningsproces van woonhuizen, al versneld door toelagen in de 16de eeuw, werd intensief doorgevoerd. De oorlogen tegen Lodewijk XIV veroorzaakten een korte periode van achteruitgang aan het begin van de 18de eeuw. Onder Oostenrijks bewind (1714-1792) kon de stad echter opnieuw bloeien. Handel en nijverheid werd gestimuleerd, de eerste fabrieken werden opgericht en een nieuwe

²³ COENE & DE RAEDT 2011

²⁴ DECLERCQ & LAEMAN 2010

²⁵ COENE & DE RAEDT 2011

²⁶ IOE 2016

handelaarsklasse ontwikkelde zich. Deze klasse was verantwoordelijk voor het oprichten van enkele statige herenhuizen in het stadscentrum. Op het einde van de 18de eeuw werd gestart met de ontmanteling van de stadsmuren.²⁷

Na de Franse revolutie kwamen Gent en gans de Zuidelijke Nederlanden voor de periode tussen 1794 en 1814 onder Frans gezag te staan. De maatschappij en instellingen werden grondig gewijzigd. Gent werd de hoofdstad van het Schelvedepartement. Vele kerken en kloosters werden als nationaal goed verkocht of gesloopt. Als gevolg hiervan verloor het Sint-Pietersdorp zijn onafhankelijke status. Voortaan kwam het onder het gezag van de stad te staan. Napoleon I zette de ontmanteling van de stadsomwalling voort. De stad kende een economische bloei vooral dankzij de katoennijverheid en de bevolking nam toe. Onder koning Willem I (1814-1830) werd de rijksuniversiteit gesticht. Ook de economie kon verder bloeien onder Hollands bewind. Tijdens de 19de eeuw werd de katoen- en vlasnijverheid in Gent verder uitgebouwd. De stad werd één van de leidende textielcentra in Europa. Op 60 jaar tijd werd het bevolkingsaantal verdubbeld. In deze periode werden verschillende arbeiderswijken (beluiken) en fabrieken opgericht. Bebouwing reikte tot aan de randgemeenten. In de stad zelf werden talrijke historische waterwegen en wallen gedempt. Het stratenplan werd vooral onder burgemeester Emile Braun (1895-1920) sterk gewijzigd.²⁸ In de omgeving van het plangebied werd het stadszicht vooral bepaald door de aanwezigheid van de rijksuniversiteit. Verschillende nieuwe gebouwen werden opgericht en verschillende burgerwoningen kwamen in het bezit van de universiteit. De dwarsstraten van de Sint-Pietersnieuwstraat werden in de 19de eeuw rechtgetrokken en verbreed. De omgeving zoals die er nu uitziet rond het plangebied, werd grotendeels bepaald door deze 19de-eeuwse ontwikkelingen.

2.3.2 Cartografische bronnen

Het historisch kaartmateriaal geeft een beeld van hoe de bebouwing ter hoogte van de Sint-Pietersnieuwstraat te Gent evolueerde door de eeuwen heen, maar pas vanaf het moment dat de eerste kaarten voor het gebied verschenen, m.a.w. vanaf de 16de eeuw. Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op de kaarten geen garantie dat er geen bebouwing geweest is. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijke bouwwerken zoals kerken, kloosters en kastelen weergegeven, en was er geen of weinig aandacht voor de “gewone bewoning”/burgerlijke architectuur. Pas vanaf de 19de eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kaarten. Mogelijk eerder aanwezige middeleeuwse structuren waren misschien reeds verdwenen.

De oudste cartografische bron voor het plangebied is een stadspanorama uit 1534. De maker van het Panoramisch Gezicht op Gent is onbekend. De stad wordt vanuit het oosten weergegeven met de imposante abdij van Sint-Baafs op de voorgrond. Op een uitsnede in Figuur 11 wordt linksboven de Sint-Pietersabdij weergegeven met rechts daarvan de Sint-Pietersnieuwstraat met de vele kleine steegjes richting de Muinkschelde. De Sint-Pietersnieuwstraat wordt aan beide zijden geflankeerd door bebouwing.

²⁷ IOE 2016

²⁸ IOE 2016

Figuur 11: detail van het stadspanorama uit 1534.²⁹ De locatie van het plangebied wordt aangeduid (rode cirkel).
Het noorden situeert zich in de richting van de hoek rechtsonder

Andere stadskarten uit de 16de eeuw werden o.a. gemaakt door Jacob van Deventer in 1559 (Figuur 12) en door Lodovico Guicciardini in 1567 (Figuur 13). Ook op deze kaarten wordt bebouwing weergegeven langs de Sint-Pietersnieuwstraat en ter hoogte van het plangebied. Onderaan in de weergegeven uitsnede ziet men de Sint-Pietersabdij.

Op de kaart van Lodovico Guicciardini is de stad vanuit het westen weergegeven. Links onder het wapenschild ligt de Sint-Pietersabdij. De Sint-Pietersnieuwstraat verbindt de abdij met de historische stadskern van Gent via de Ketelpoort aan de Ketelvest.

²⁹ COENE & DE RAEDT 2011

Figuur 12: detail van de kaart van Jacob van Deventer in 1559. Het plangebied wordt aangeduid (rode cirkel)

Figuur 13: detail uit stadskaat van Lodovico Guicciardini in 1567 (plangebied in rode cirkel)³⁰

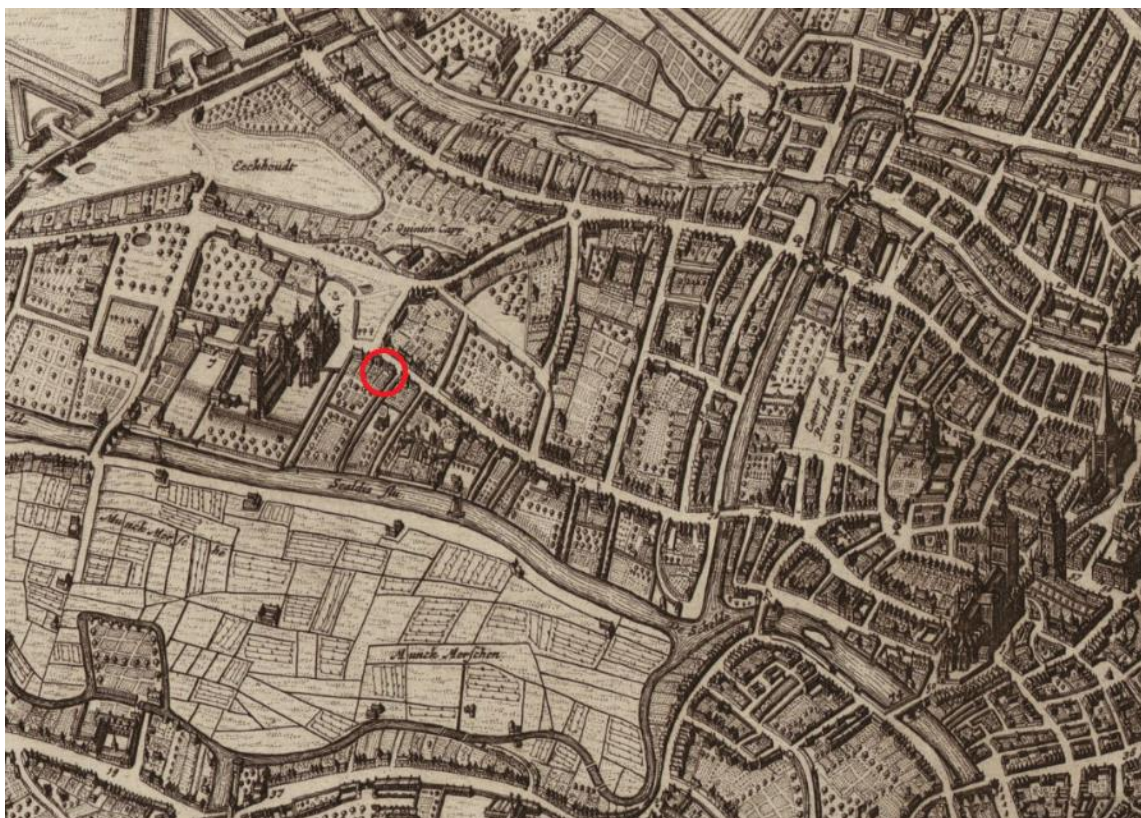
³⁰ CARTESIUS 2016

Een laatste kaart uit de 16de eeuw werd gemaakt door Braun en Hogenberg. De situatie is ongeveer dezelfde als op de kaart van Lodovico Guicciardini. Hier worden echter wel de steegjes richting de Muinschelde gedetailleerder weergegeven.

Figuur 14: Detail van de kaart uit 1575-1579 met de stad vanuit het noordwesten. Het plangebied is aangeduid (rode cirkel)

In de 17de eeuw worden achter de huizenrij ter hoogte van het plangebied achtertuinen afgebeeld (Figuur 15). Verder richting de Muinschelde liggen twee grote lusttuinen. De gebruikte kaart werd gepubliceerd in de Flandria Illustrata van Sanderus en stamt uit 1641. De stad wordt weergegeven vanuit het oosten. Links is opnieuw de Sint-Pietersabdij te zien.

Figuur 15: Detail van een stadskaart uit 1641 (plangebied in rode cirkel)³¹

Op het einde van het Ancien Régime lijkt de situatie ter hoogte van het plangebied weinig veranderd. Een stadsplan door G. Goethals opgemaakt in 1796³² geeft een gebouwblok weer met daarachter tuingebied. De stad wordt vanuit het oosten afgebeeld. Het lijkt erop dat de situatie op deze kaart minder in detail is weergegeven.

In 1997 werd de bebouwing binnen de huidige onderzoekslocatie aan de Sint-Pietersnieuwstraat 109-111 onderworpen aan een uitvoerige bouwhistorische studie door Gonda Callaert. Onderstaande informatie en kaartmateriaal werden dan ook grotendeels overgenomen uit dit opzoekingswerk. De panden ter hoogte van het plangebied werden voor het eerst vermeld begin 18de eeuw. In historische bronnen was toen sprake van het te betalen huisgeld voor drie panden op de hoek van de Sint-Pietersnieuwstraat en de Hoveniersberg. Op de hoek zelf bedroeg het huisgeld slechts 5 pond. Vermoedelijk ging het om kleinschalige bebouwing. Het huisgeld voor de twee naastliggende percelen bedroeg aanzienlijk meer, nl. 46 en 70 pond. Op het einde van de 18de eeuw kwamen de drie panden in het bezit van de adellijke familie Coppens d'Eeckenbrugge. Tijdens de Franse periode, begin 19de eeuw, werden de panden dan ook onder één nummer geregistreerd.³³

³¹ CARTESIUS 2016

³² COENE & DE RAEDT 2011

³³ CALLAERT 1997

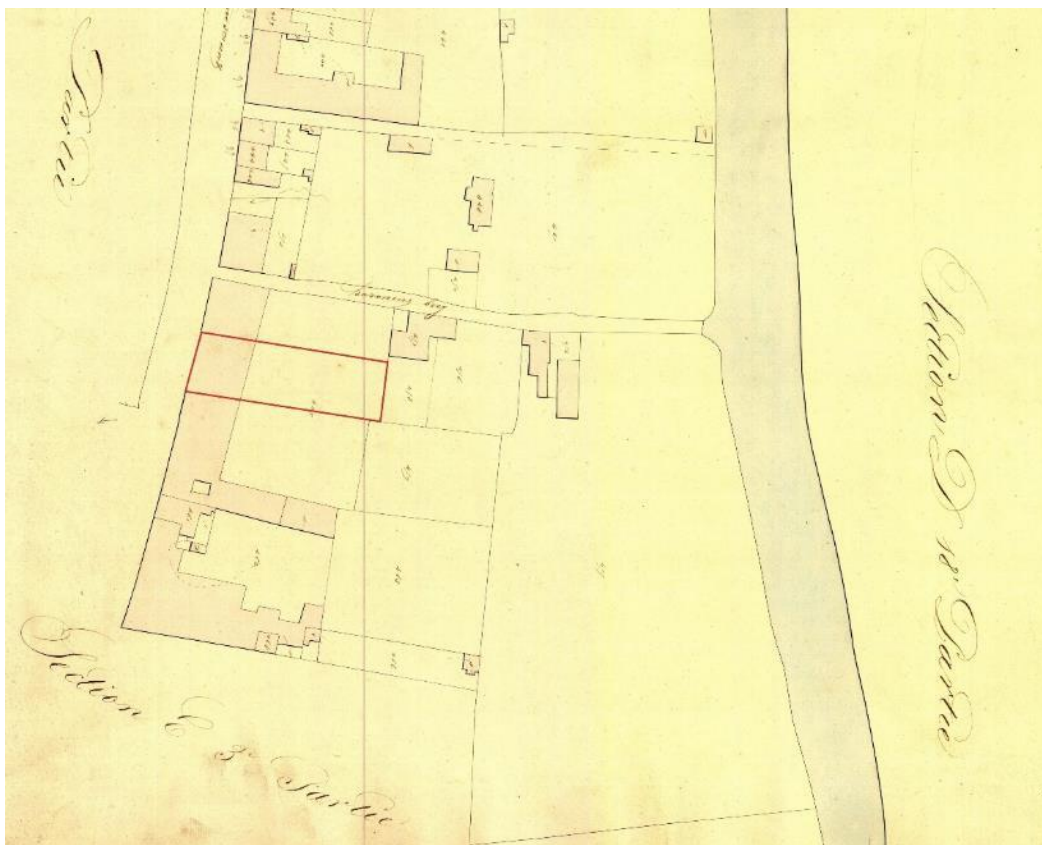

Figuur 16: Detail van het 'Plan van Gend' gemaakt door G. Goethals in 1796 (plangebied in rode cirkel)³⁴

Op 13 april 1811 werden de panden verkocht aan baron Pierre Marie Muguet de Varanges. Hij was Ontvanger van het Scheldedepartement en Regent van de Bank van Frankrijk. In de panden liet hij zijn bureau inrichten. Hij zou ook een tuinmuur aangelegd hebben. Op 8 mei 1830 kwamen de gebouwen in handen van Charles Bernard, hertog van Saxe-Weimar en generaal-majoor in dienst van de Koning der Nederlanden. Hij was vanaf 1822 benoemd tot commandant van de stad en van de provincie Oost-Vlaanderen.³⁵ Een kadasterkaart uit 1834 geeft het zogenaamde hotel Saxe-Weimar weer op de hoek van de Hoveniersberg en de Sint-Pietersnieuwstraat (Figuur 17).

³⁴ CARTESIUS 2016

³⁵ CALLAERT 1997

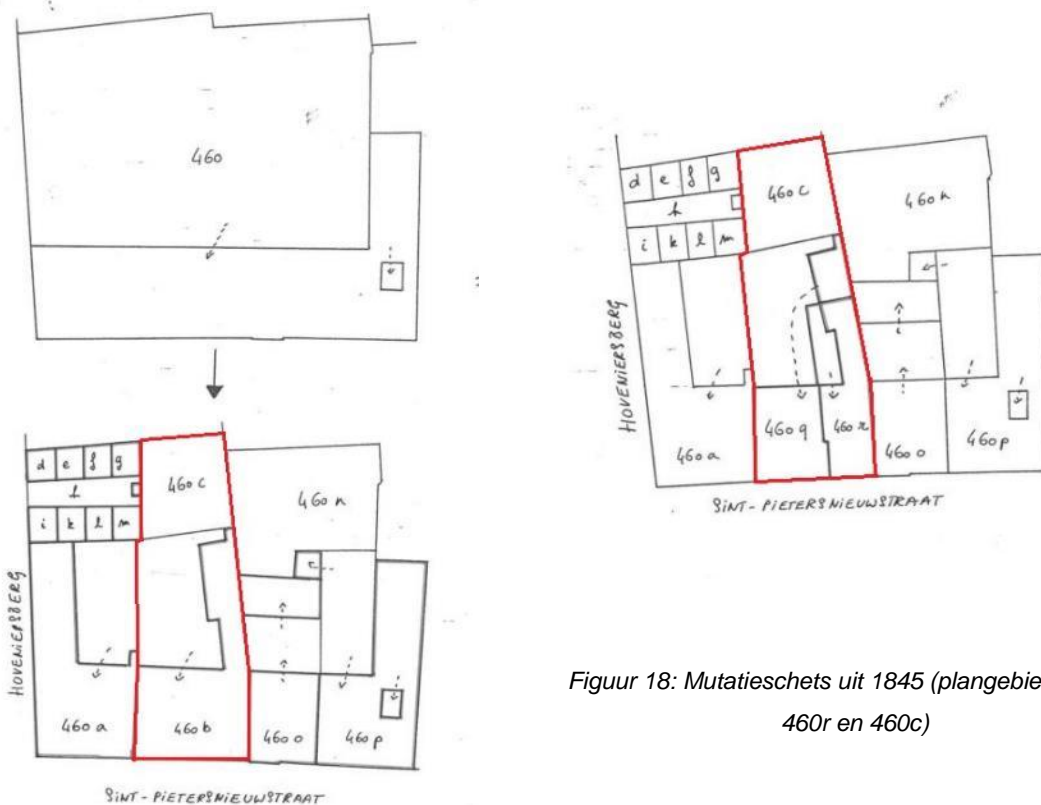

Figuur 17: Detail van kadasterkaart uit 1834 met het gebouwblok op de hoek van de Sint-Pietersnieuwstraat en de Hoveniersberg (plangebied in het rood)

Een mutatieschets uit 1842 toont aan dat het hotel opgesplitst werd in verschillende loten (Figuur 18).³⁶ Historische bronnen vermelden dat een kleermaker genaamd Gerard Le Cocq in bezit kwam van het plangebied. Hij voerde verbouwingen uit en aan de achterzijde werd een stuk aangebouwd. Een paar jaar later werd het lot in twee gesplitst. Een mutatieschets uit 1845 toont deze wijzigingen aan (Figuur 19).³⁷ Op deze mutatieschetsen is ook te zien dat aan de Hoveniersberg een beluik werd opgericht. Hierbij werden de gronden wellicht genivelleerd en werd het perceel naast het beluik en achter Sint-Pietersnieuwstraat 109-111 ook afgesplitst (460c).

³⁶ CALLAERT 1997

³⁷ CALLAERT 1997

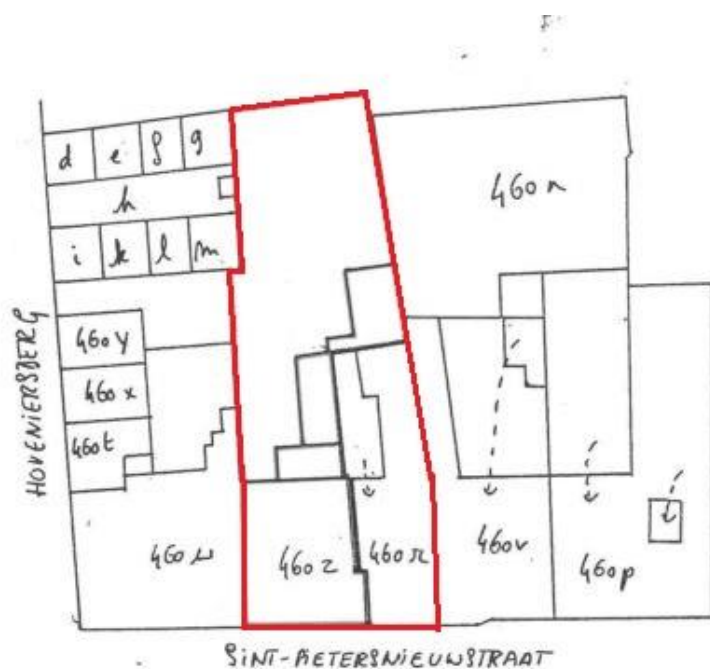
Figuur 18: Mutatieschets uit 1845 (plangebied = 460q, 460r en 460c)

Figuur 19: Mutatieschets uit 1842 (plangebied = 460b en 460c)

In het jaar 1869 werd het pand met huisnummer 109 beschreven als huis met koer en tuin. Huisnummer 111 was “een schoon huis met koetspoort, schone salons, verscheidene boven- en benedenplaatsen, koer en tuin met paardenstal”.³⁸ Op het einde van de 19de eeuw werd de lusttuin naast het beluik bij het plangebied gevoegd. Dit wordt geïllustreerd op een mutatieschets uit 1892 (Figuur 20)³⁹. Op deze schets is ook te zien dat op perceel 460z twee structuren zijn aangebouwd. De aanbouw het verst van straatzijde werd aangepast.

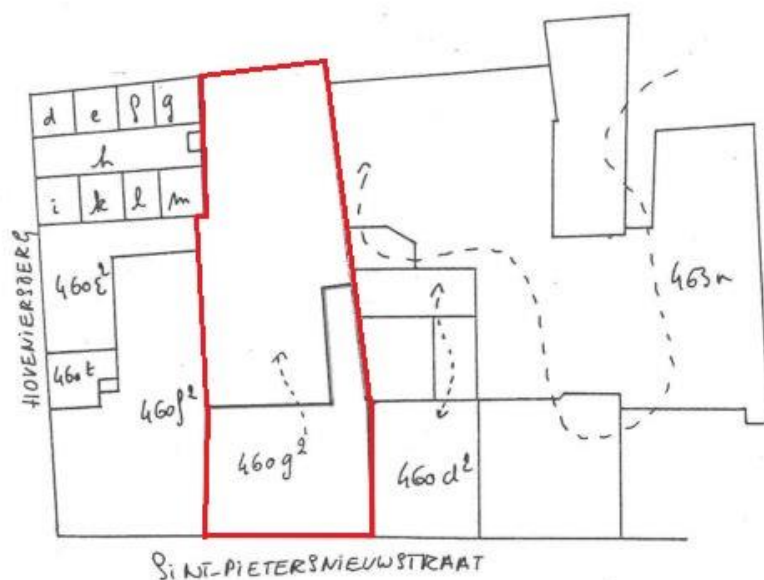
³⁸ CALLAERT 1997

³⁹ CALLAERT 1997

Figuur 20: Mutatieschets uit 1892 (plangebied = perceel 460z en 460r)

In 1945 zouden de twee panden door enkele kleine ingrepen opnieuw met elkaar verenigd worden. Officieel werden de panden opnieuw als één gezien vanaf 1985. Volgende mutatieschets is hiervan het bewijs (Figuur 21).⁴⁰

Figuur 21: Mutatieschets uit 1985 (plangebied = perceel 460G2)

⁴⁰ CALLAERT 1997

2.4 Archeologische verwachting

Na de raadpleging en de studie van verschillende landschappelijke, bodemkundige, archeologische, historische en cartografische bronnen kunnen we een inschatting maken van de te verwachten archeologische resten. De ligging op de flank van de Blandijnberg en de nabijheid van de Muinkschelde was tijdens verschillende periodes in het verleden gunstig voor vestiging. Getuige hiervan is de Romeinse aanwezigheid vastgesteld bij archeologisch onderzoek in de buurt. Ook vond men ten zuiden van het plangebied sporen van menselijke activiteiten tijdens het mesolithicum. De mogelijkheid bestaat dat men op het terrein ook sporen uit pre-middeleeuwse perioden aantreft. Dit is echter sterk afhankelijk van de impact van menselijke activiteiten uit jongere periodes.

Uit historische bronnen weet men dat het plangebied behoorde tot het zogenaamde Sint-Pietersdorp. Dit kwam tot stand na de stichting van de Sint-Pietersabdij in de vroege middeleeuwen. Dit bleef lange tijd vooral een rurale nederzetting. Pas vanaf het einde van de 13de eeuw behoorde het plangebied tot de middeleeuwse stadskern van Gent. Volgens cartografische bronnen was het plangebied ter hoogte van de Sint-Pietersnieuwstraat bebouwd minstens vanaf de 16de eeuw. Een archeologische opgraving kan mogelijk aanwijzingen opleveren voor de vroegste fasen van deze bebouwing. Ook kan dergelijk onderzoek meer informatie opleveren over het leven van de bewoners aan de Sint-Pietersnieuwstraat.

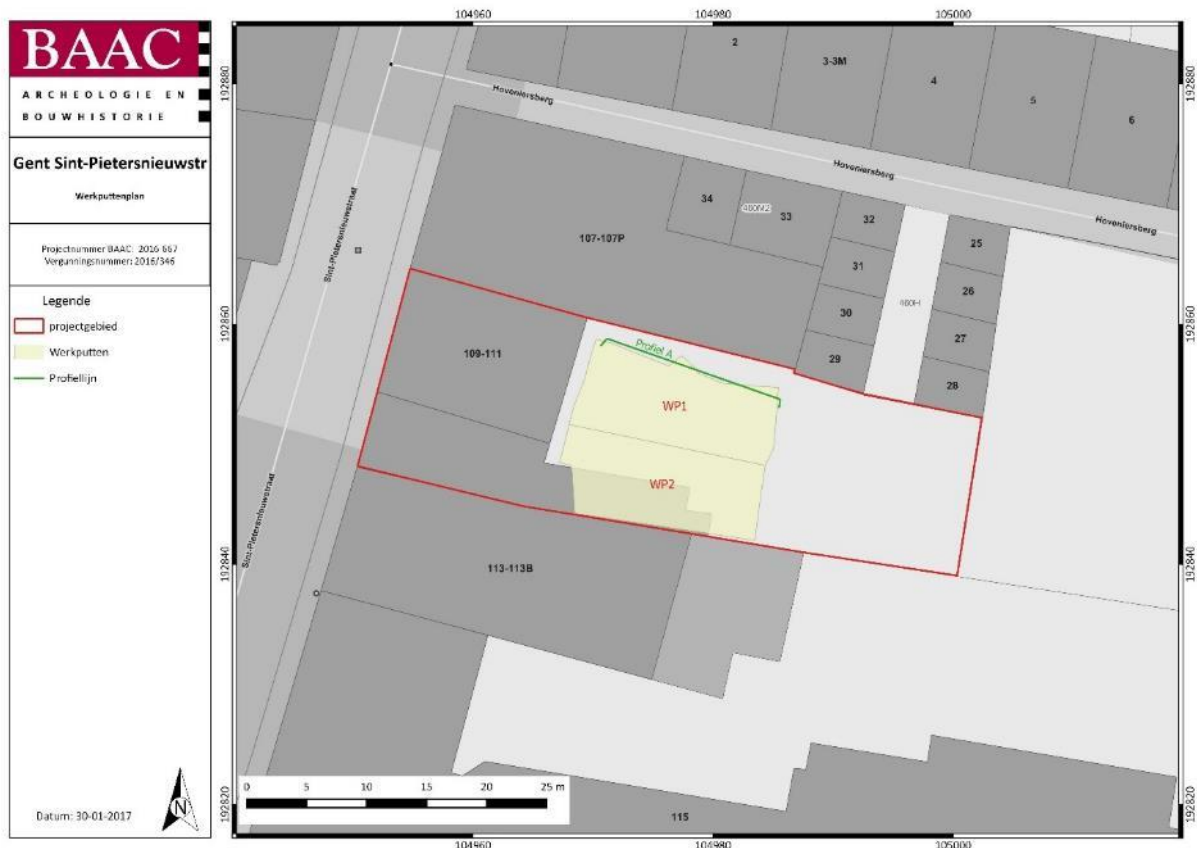
Voor de periode vanaf de 19de eeuw kunnen we op basis van verschillende bronnen ook kleine veranderingen van het perceel nagaan. Onder andere de opdeling in kleinere percelen tijdens het midden van de 19de eeuw had een impact op het terrein en zijn omgeving. Vermoedelijk werd het terrein in deze periode genivelleerd. De opdeling in kleinere percelen had ook tot gevolg dat verschillende bijgebouwtjes ter hoogte van de achtertuinen gerealiseerd werden. Restanten hiervan kunnen tijdens de archeologische opgraving aangesneden worden en hebben wellicht een impact op het oudere bodemarchief.

3 Methode

3.1 Veldwerk

Alle veldwerkzaamheden zijn conform de Bijzondere Voorwaarden en conform de vigerende Minimumnormen uitgevoerd.

Om een goede samenwerking te bewerkstelligen tussen hoofdaannemer en archeologen werd het veldwerk gefaseerd uitgevoerd. Daarnaast zorgde de moeilijke afvoer van de grond tevens voor een opsplitsing in uitvoering van het terreinwerk. Het terrein met een totale oppervlakte van 250 m² is daarom vlakdekkend onderzocht in twee werkputten. De werkputten hadden een breedte van ca. 6 m en een lengte van ca. 17 m. De oriëntatie van deze putten werd in samenspraak met de opdrachtgever en de Dienst Stadsarcheologie Gent vooraf vastgelegd. Het was om stabiliteitsredenen niet mogelijk om tot tegen de noordelijke perceelsgrens te graven. De zuidrand van de op te graven zone was reeds vergraven bij het aanleggen van een berlinerwand net voor de aanvang van het onderzoek. De werkputten en enkele vaste meetpunten werden uitgezet door een landmeter (Figuur 22). Werkput 1 betrof de noordelijke helft van het terrein, werkput 2 de zuidelijke helft. Op die manier werd eerst WP1 helemaal opgegraven en afgewerkt, waarop vervolgens WP2 onderzocht kon worden. Zo kon de grond uit WP2 op de reeds opgegraven WP1 gestockeerd worden. Het maaiveld bevond zich gemiddeld op een hoogte van 25,50 m + TAW.

Figuur 22: Overzicht van de werkputten en het bestudeerde bodemprofiel

In elke put werd het vlak machinaal aangelegd op het archeologisch relevante en leesbare niveau; dit onder begeleiding van minstens één archeoloog. Vervolgens werd het vlak manueel opgeschoond, zodat de sporen het best zichtbaar waren en meteen konden worden ingekrast. Per werkput werden twee archeologische vlakken aangelegd. Pas na de volledige registratie van het vlak en de sporen werd verder verdiept naar een lager relevant niveau. Vlak 1 bevond zich op een gemiddelde hoogte van

24,00 m + TAW. Het tweede vlak lag op ongeveer 23,50 m + TAW. Op beide niveaus helde het vlak lichtjes af richting het zuidoosten. Het hoogteverschil bedroeg telkens ongeveer 0,60 m. Het archeologisch vlak werd aangelegd met behulp van een kraan op rupsbanden van 21 ton met gladde graafbak van 2 m.

Van alle vlakken werden overzichtsfoto's gemaakt en van alle sporen ook detailfoto's. De putten en sporen werden ingetekend door middel van een Robotic Total Station (RTS) en gedocumenteerd aan de hand van beschrijvingen. Indien een spoor zich tegen de putwand bevond, werd het werkputprofiel opgeschoond om de relatie tussen het spoor en de bodemhorizonten te registreren. Sporen-, foto- en vondstenlijsten werden digitaal geregistreerd in het veld. Gebruik makend van het programma QGIS werden de verzamelde data van de opgravingsvlakken verwerkt tot een gedetailleerd en overzichtelijk grondplan.

Over de ganse lengte van werkput 1 werd een profiel aangelegd tot op de moederbodem. De locatie ervan stond in functie van het inzicht in de lokale bodemopbouw (en de diepte van verstoring). Bij de profielput werd de absolute hoogte van het (archeologisch) vlak en van het maaiveld genomen en op het plan aangeduid. Het bodemprofiel werd opgemeten, opgekuist, gefotografeerd, ingetekend op schaal 1/20 en beschreven per horizont op basis van de bodemkundige registratie- en beschrijvingsmethodes.

Met behulp van een metaaldetector (Tesoro Silver) werd naar metaalvondsten gezocht. Metaalvondsten werden ingezameld als ze zich aan het vlak bevonden of als ze zich in een spoor bevonden dat gecoupeerd werd. Vondsten zoals aardewerk, dierlijk botmateriaal, glas en natuursteen werden ingezameld bij de aanleg van het vlak, bij het couperen en afwerken van sporen. Het vondstmateriaal kreeg telkens een vondstkaartje met verwijzing naar werkput, vlak, spoor en eventueel spoorvulling.

3.2 Uitwerking

Na het veldwerk werden vondsten gewassen en gedroogd. De coupetekeningen werden gedigitaliseerd en sporen-, vondsten- en tekeningenlijsten werden aangevuld. Genomen foto's werden hernoemd en opgenomen in een overzichtslijst. Een evaluatierapport werd opgesteld waarin kort de resultaten van het onderzoek werden voorgesteld. Gezien het ontbreken van contexten die geschikt waren voor natuurwetenschappelijk onderzoek, werd geen voorstel opgemaakt. Alle sporengroepen zijn tot op een basisniveau uitgewerkt; eventuele structuren zijn verder in detail behandeld. Alle materiaalcategorieën zijn tot op een basisniveau beschreven. Enkele interne ervaringsdeskundigen werden ingeschakeld voor de studie van aardewerk, dierlijk botmateriaal en natuursteen.

Vondstcategorie	Ervaringsdeskundige binnen BAAC
Aardewerk	Jelle De Mulder (BAAC Vlaanderen)
Dierlijk Botmateriaal	Anna De Rijck (BAAC Vlaanderen)
Natuursteen	Carola Stern (BAAC Vlaanderen)

4 Resultaten

4.1 Bodem

Tijdens de opgraving werd één profiel opgetekend. Dit bevond zich aan de noordelijke zijde van het onderzochte terrein (Figuur 22) over de gehele lengte van werkput 1. Het maaiveld bevond zich op een hoogte van ca. 25,50 m + TAW. Het profiel werd gekenmerkt door twee dikke (sub)recente ophogingspakketten. Het bovenste pakket (vulling 1) bevatte heel wat puin. De onderliggende ophogingslaag (vulling 6 en 7) was donkerbruin en bestond uit humeuze teelaarde. Enkele vondsten konden dit pakket situeren in de 19de eeuw. Deze ophoging kan vermoedelijk worden gelinkt aan het nivelleren van het terrein en het aanbrengen van een keermuur op de oostelijke perceelsgrens en de bouw van de beluikwoningen aan de Hoveniersberg (nrs. 25-32). We verwijzen hiervoor ook naar Figuur 23 en Figuur 24. Uit historische bronnen weet men dat deze in 1842 werden gebouwd. Het ophogingspakket is ongeveer 1,40 m dik en kon over het ganse terrein vastgesteld worden. De ophoging effende het terrein. Uit het profiel werd duidelijk dat het oorspronkelijk loopvlak naar beneden dook in oostelijke richting. Verder oostwaarts ligt dan ook de Muinschelde. De natuurlijke bodem werd in het westen waargenomen op 1,70 m onder het maaiveld (ca. 24,05 m + TAW) en in het oosten van de werkput (profiel A met een lengte van 15 m) op ongeveer 0,5 m lager (ca. 23,50 m + TAW). Het gedigitaliseerde profiel is meegegeven als bijlage.

Figuur 23: Profielfoto van een westelijke deel van profiel A vóór de aanleg van vlak 2. De zwarte lijn duidt de ondergrens van het ophogingspakket uit de 19de eeuw aan

Figuur 24: Zicht op de keermuur (links) met de relatie met de achtergevels van de beluikhuizen (rechts). Foto genomen vanuit het oosten

In het bovenste ophogingspakket werden diverse bakstenen bouwstructuren (in profiel A: vulling 4 en 5, S1026 en S1027) zoals funderingsmuren, waterputten en kelderruimtes aangetroffen die ook op basis van gebruikte bouwmaterialen in dezelfde periode kunnen gesitueerd worden. Deze bouwsels reikten in de meeste gevallen tot op de natuurlijke bodem en konden zowel in het eerste als in het tweede vlak geregistreerd worden. De structuren kan men in verband brengen met enkele bijgebouwtjes weergegeven op mutatieschetsen uit de 19de en 20ste eeuw.

Een groot aantal laatmiddeleeuwse kuilen werden door het dikke ophogingspakket afgedekt (In profiel A: S1054, S1043, S1025/1046, S1034 en S1035). Op basis van het aardewerk werden de vullingen van deze kuilen voornamelijk in de 14de eeuw geplaatst. Een aantal kuilen bevatten ook iets jonger materiaal (15de-16de eeuw). De oudste kuilen zouden uit de 13de eeuw en de overgang tussen de 13de en de 14de eeuw stammen. De kuilen doorsneden een homogeen zandige laag (S1031 en S1033) die eveneens over gans het terrein vastgesteld kon worden. Deze oude laag scheidde de subrecente ophoging van de natuurlijke bodem. Het eerste archeologisch vlak werd telkens aangelegd bovenop deze ca. 30 cm dikke egale laag. Op basis van het aardewerk kunnen we deze aangerijkte bodemlaag wellicht in de 13de eeuw situeren. De cultuurlaag bevatte echter ook enkele losse scherven Romeins aardewerk.

Het tweede en diepste archeologische vlak werd aangelegd op de natuurlijke zandige bodem, net onder de bovenvermelde cultuurlaag (S1031-1033). Ook hier kon men nog enkele laatmiddeleeuwse kuilen vaststellen. De oudste sporen dateren vermoedelijk uit de Romeinse periode. Het ging om een aantal kleine kuiltjes.

Op basis van de hierboven besproken stratigrafie kunnen we enkele fasen onderscheiden:

- Fase A: De oudste vondsten en sporen, met vage restanten van Romeinse bewoning in de moederbodem.
- Fase B: Laatmiddeleeuwse achtererven; cultuurlaag en kuilen.
- Fase C: Een herinrichting van het terrein: de 19de eeuw; duidelijke ophoging.

4.2 Spoorbeschrijving en interpretatie

4.2.1 Algemeen

Tijdens de opgraving werd een terrein van 250 m² onderzocht. In totaal konden 88 sporen geregistreerd worden in twee verschillende vlakken (zie allesporenkaarten per vlak in bijlage). Acht sporen konden na het couperen geïnterpreteerd worden als natuurlijk. Acht spoornummers werden uitgeschreven voor ophogingslagen. De stratigrafie was relatief eenvoudig. Drie verschillende chronologische fasen kunnen onderscheiden worden (zie ook de faseringskaarten per vlak in bijlage). In dit hoofdstuk wordt getracht zoveel mogelijk relevante sporen en structuren te interpreteren per fase. De sporen werden waar mogelijk ook preciezer gedateerd op basis van geassocieerd vondstmateriaal en stratigrafie.

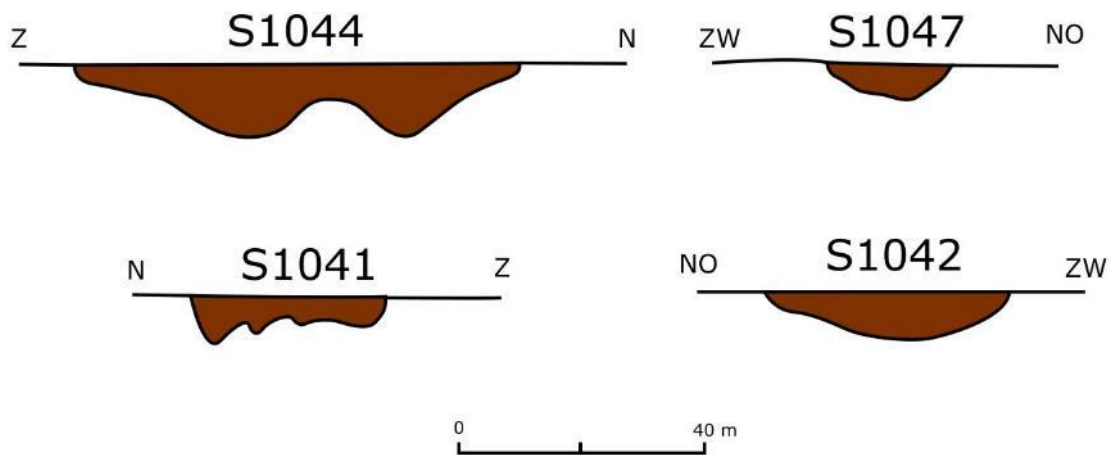
4.2.2 Beschrijving en interpretatie van de sporen en structuren

a) De oudste vondsten en sporen, restanten van Romeinse bewoning?

In het tweede vlak, op de natuurlijke bodem, konden de oudste sporen geregistreerd worden. Deze lagen op een gemiddelde hoogte van 23,70 m + TAW. Van enkele kleine kuiltjes werd op basis van stratigrafie, vulling en aardewerk een Romeinse oorsprong vermoed. De (paal)kuiltjes waren ondiep bewaard (S1044, 12 cm; S1047, 6 cm; S1041, <5 cm; S1042, <5 cm). De vulling van de sporen was bruin tot donkerbruin van kleur en bevatte kleine houtskoolspikkels. De vorm van de sporen verschild. Eén spoor (S1044) was rechthoekig in het vlak en onregelmatig in coupe. De overige sporen waren rond in het vlak en hadden een onregelmatige tot licht gebogen bodem (Figuur 25 en Figuur 26). De sporen waren onderhevig aan bioturbatie. In één van de sporen (S1044) vond men twee fragmenten Terra Sigillata-aardewerk.

Figuur 25: Vlakfoto ter hoogte van kuil S1041 (onder), S1042 (links) en S1044 (rechts)

Figuur 26: Coupetekeningen S1044, S1047, S1041 en S1042

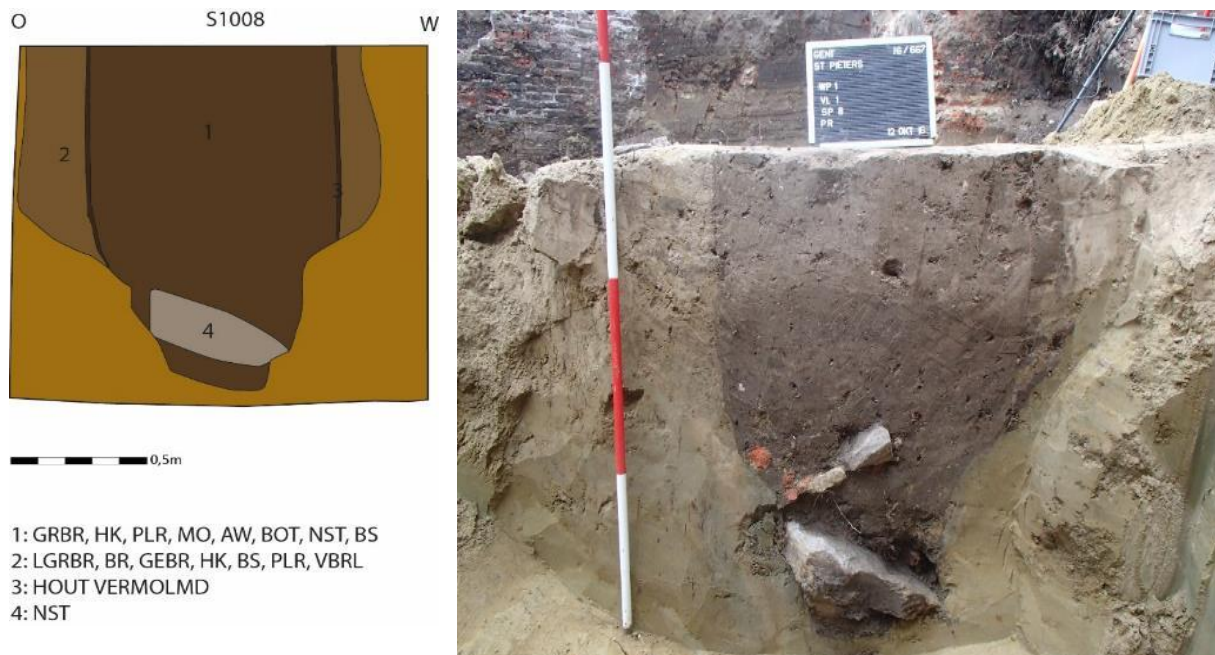
Tijdens de opgraving trof men bovendien verschillende fragmenten Romeins aardewerk aan. Dit was afkomstig uit zowel laatmiddeleeuwse kuilen (S1008, S1021, S1050) als ophoging (S1033). Vermoedelijk ging het om verspit materiaal. Een uitzonderlijke vondst was een Romeinse fibula, eveneens uit een laatmiddeleeuwse kuil (S1003=1039) (zie bespreking 5 Vondstmateriaal).

Of er op deze site sprake is van Romeinse bewoning, is niet helemaal duidelijk. Wel is met deze vondsten de aanwezigheid van bewoning minstens in de nabije omgeving, nl. op de top en/of de flanken van de Blandijnberg, nogmaals bevestigd.

b) Laatmiddeleeuwse achtererven

- Twee tonputten

Twee kuilen (S1008 en S1045) kunnen wellicht geïnterpreteerd worden als tonputten en bevonden zich in de noordwestelijke hoek van het terrein. Het eerste spoor (S1008) had een ronde vorm in het eerste vlak. Men kon de aflijning van een houten ton waarnemen en ook de vulling van de insteek. De kernvulling had een grijsbruine kleur. De insteekvulling was eerder lichtgrijsbruin van kleur. Inclusies waren onder andere natuursteen, baksteen, plantenresten, houtskool en kalkmortel. Het spoor was ongeveer 1,30 m diep. De kern van de tonput was ongeveer 0,90 m breed. Opvallend was dat de onderkant van het spoor versmalde tot ca. 0,50 m. Onderin lag een massieve natuursteenblok. De insteekkuil kon in doorsnede aan beide zijden waargenomen worden (Figuur 27). Aan oostelijke zijde was deze ca. 20 cm breed en zeer lichtgrijs tot geelbruin van kleur. Aan westelijke zijde was deze slechts ca. 10 cm breed en had een grijsbruine kleur. De vulling van de insteekkuil werd gekenmerkt door versmeten moederbodem. De kernvulling bestond uit één afvalpakket. Van de houten ton restte enkel een smalle strook vermolmd hout. Het hout is wellicht vergaan ten gevolge van een lage grondwatertafel. Het vondstmateriaal bestond uit volgende categorieën: aardewerk, bot en natuursteen. Op basis van het aardewerk kunnen we de opgave van de tonput situeren op de overgang tussen de 13de en de 14de eeuw (zie bespreking van het aardewerk onder 5 Vondstmateriaal).

Figuur 27: Coupetekening (links) en coupefoto (rechts) van tonput S1008 vanuit het noorden

De tweede tonput (S1045) werd pas in het tweede vlak geregistreerd. Deze had een ronde vorm in het vlak. De vulling had een grijsbruine tot bruine kleur en bevatte houtskool, baksteen, mortel, verbrande leem en plantenresten. Deze kernvulling bevatte opvallend veel verbrand materiaal (Figuur 28). In doorsnede had het spoor een diameter van 1,25 tot 1,50 meter. De diepte bedroeg minstens 2 meter. Om logistieke en veiligheidsredenen kon het spoor niet tot op de bodem gecoupeerd worden. Restanten van een houten ton werden niet vastgesteld. De scherpe aflijning en de vorm van het spoor doen echter wel vermoeden dat het om een tonput ging. Een insteekkuil leek afwezig. Het lijkt erop dat de tonput in verschillende fasen werd gedicht. Getuige hiervan zijn een aantal verschillende afvalpakketten. De ingezamelde vondstcategorieën zijn: metaal en aardewerk. Deze laatste leverde een ruime datering op tussen de 13de en de 16de eeuw (zie bespreking van het aardewerk onder 5 Vondstmateriaal).

Figuur 28: Coupefoto van tonput S1045

Mogelijk gaat het om twee waterputten, die in een latere fase gebruikt werden als afvalput. Bij de eerste tonput (S1008) werd het afvalpakket wellicht in één keer gestort. Bij de tweede tonput (S1045) verliep het opvullingsproces in meerdere fasen. De afvallagen bevatten opvallend meer puin en verbrand materiaal. Het is onduidelijk of er een verband is met een artisanale activiteit en/of met een huisbrand.

- Kuilen

Zowel in het eerste als in het tweede vlak trof men verschillende laatmiddeleeuwse kuilen aan. De densiteit van deze kuilen was het hoogst op de westelijke helft van het terrein en dus het dichtst bij de bewoning aan de Sint-Pietersnieuwstraat (zie Figuur 29 en sporenkaarten in bijlage). Ruim 25% van het sporenbestand bestaat uit dergelijke sporen. Op basis van vulling kunnen we een aantal groepen onderscheiden.

Figuur 29: Vlakkfoto van het eerste vlak in werkput 1. Laatmiddeleeuwse kuilen komen frequenter voor in westelijke helft van het terrein en worden er oversneden door recentere bakstenen structuren

Een eerste groep kuilen (S1010, S1011, S1048 op Figuur 32, S1049 en S1050) werd gekenmerkt door een lichtgrijze tot grijze vulling. Inclusies waren voornamelijk houtskool. De vulling was vrij homogeen. De onderkant van de kuilen was relatief vlak. De diepte varieerde tussen 30 en 60 cm. De sporen waren minstens één meter breed. Meestal lag een dunne houtskoolleens onderin de kuil. In één enkel geval (S1050) bestond de vulling niet uit één, maar uit minstens drie vullingspakketten (Figuur 30). Op basis van stratigrafie (bv. S1010 en S1011; Figuur 31) en aardewerk kunnen we deze kuilen wellicht als de oudste groep interpreteren. Het gevonden aardewerk situeert de kuilen op de overgang van de 13de naar de 14de eeuw (zie bespreking van het aardewerk onder 5 Vondstmateriaal). Op de faseringskaarten in bijlage worden deze kuilen dan ook aangeduid als behorend tot fase B1.

Figuur 30: Coupefoto van kuil S1050

Figuur 31: Coupefoto met centraal S1011 en S1010, respectievelijk oversneden door S1013 en S1009. Deze foto illustreert eveneens de hogere densiteit aan kuilen op de westelijke helft van het terrein

Figuur 32: Coupefoto van kuil S1048

Een tweede groep kuilen (S1003/1039, S1004, S1006, S1009, S1013, S1022, S1025/1046 op Figuur 33, S1028, S1035, S2005/1051, S1054, S2025 en S2028/2029 op Figuur 34) werd gekenmerkt door een grijze tot donkergrijze vulling. Deze bevatten aanzienlijk meer inclusies, o.a. baksteen, kalkmortel, natuursteen en houtskool. In het vlak hadden deze kuilen vaak een onregelmatige vorm. De afmetingen varieerden sterk, maar op enkele uitzonderingen na ging het voornamelijk om relatief diepe en omvangrijke kuilen. In de meeste gevallen had de onderkant van deze sporen een min of meer vlakke bodem. De ingezamelde vondstcategorieën zijn: aardewerk, bot, metaal en natuursteen. Op basis van stratigrafie en gevonden aardewerk kunnen we deze groep kuilen voornamelijk in de 14de eeuw situeren (zie bespreking van het aardewerk onder 5 Vondstmateriaal). Een diep uitgegraven kuil (S2025) bevatte ook heel wat materiaal uit de 13de eeuw en een klein aantal scherven uit de 15de-16de eeuw. Vermoedelijk was deze kuil lange tijd in gebruik. Er konden dan ook verschillende vullingsfasen onderscheiden worden (Figuur 35 en Figuur 36). De kuil was ongeveer 1,70 m diep en minstens 2,80 m breed. De bodem van de kuil verliep onregelmatig. Dit was te wijten aan de natuurlijke formatie van harde zandsteen (vulling 7 op Figuur 36).

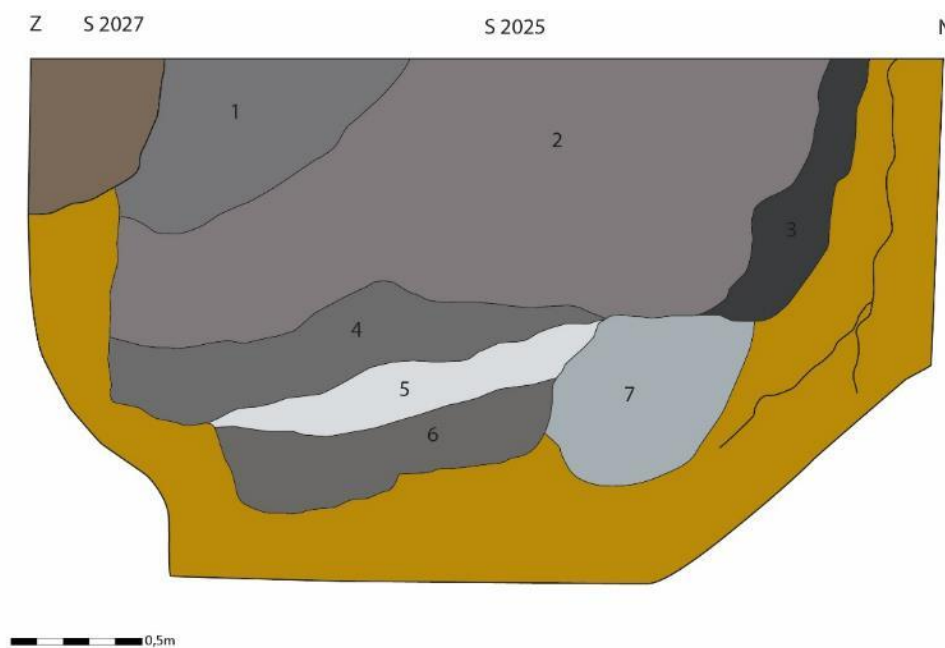
Figuur 33: Coupefoto van kuil S1025/1046

Figuur 34: Coupefoto van kuil S2028/2029

Figuur 35: Coupefoto van de meerfasige en diep uitgegraven kuil S2025

- 1: ZAND+PUIN+HUMEUS, HETROGEEN, BR, GR, GE
- 2: ZANDIG, HOMOGEEEN, BR, HK, BST, MO
- 3: HUMEUS, ZW, HK, BANDJE A/D RAND, OOK IN VLAK
- 4: ZANDIG, HETROGEEN, GEBR, BST, MO, HK
- 5: ZANDIG/LEMIG GELAAGD PAKKET, HK, BST, KALK
- 6: ZANDIG, HOMOGEEEN, BR, HK, VKL, BROKKEN LEEM
- 7: HARDE ZANDSTEEN FORMATIE, KUIL IS NAAST 7 DIEPER UITGEGRAVEN WEGENS TE HARD

Figuur 36: Coupetekening van kuil S2025

Drie kuilen (S1014, S1018 op Figuur 37 en S1034 op Figuur 38) werden gekenmerkt door een vulling met voornamelijk verbrande resten. Deze werden in het eerste vlak aangesneden en hadden een onregelmatige vorm. Het waren grote kuilen van minstens 2 m breed en 0,60 m diep. In doorsnede hadden de kuilen een vlakke bodem. De vrij losse, grove en donkere vulling bevatte baksteenbrokken, kalkmortel, verbrande leem, houtskool, natuursteen, aardewerk. Ingezamelde vondstcategorieën zijn:

aardewerk, bot en natuursteen. Het aardewerk leverde voor iedere kuil een iets andere datering op. De oudste kuil (S1034) zou in de 13de eeuw te situeren zijn. Op de faseringskaarten in bijlage wordt deze dan ook aangeduid als behorend tot fase B1. Een tweede kuil werd gesitueerd in de 14de eeuw (S1018). De jongste kuil (S1014) dateert uit de 2de helft van de 14de tot de 1ste helft 16de eeuw.

Figuur 37: Coupefoto van kuil S1018

Figuur 38: Coupefoto van kuil S1034

De kuilen kunnen als extractiekuilen geïnterpreteerd worden. Het graven van kuilen in deze ondergrond leverde zand op. De aanwezige zandsteenbanken ontgon men mogelijk ook voor steen. Later werden de extractiekuilen opgevuld met afval. Het voorkomen van inclusies als baksteen en kalkmortel in de kuilen die vooral in de 14de eeuw gesitueerd werden, kan een aanwijzing zijn voor baksteenbouw en een intensieve(re) bewoningsfase aan de Sint-Pietersnieuwstraat. De drie kuilen met opvallend veel verbrand materiaal kunnen wijzen op een mogelijke opkuis van een huisbrand of één of andere ambachtelijke activiteit. Het vondstmateriaal lijkt echter geen duidelijke aanwijzing voor een specifieke activiteit te bevatten. Wel zou de verbrande leem in de vulling van deze kuilen kunnen wijzen op vakwerkbouw. In dit geval ging het eerder om een huisbrand.

- Een herinrichting van het terrein: 19de eeuw

De postmiddeleeuwse fase werd in het bodemarchief vooral gekenmerkt door muurresten. De oudste muurresten omvatten onder andere een oude funderingsmuur (S1001) tegen de bestaande bebouwing aan. De muur was slechts drie baksteenlagen diep en bestond uit rode baksteen (21x11x4,5 cm) en zandige kalkmortel. De opbouw van de muur was eerder rommelig te noemen. De muur was ca. 62 cm breed. Vermoedelijk kunnen we deze interpreteren als een oude achtergevel. Deze liep wellicht verder zuidwaarts als S2007. Deze lineaire muur was opgebouwd uit rode baksteen (24x12x5 cm) en harde zandmortel. De aanzet van een recente kelder (S2008) onderbrak deze muur in het noorden. Kenmerkend was een paarsrode baksteen (22x10x5 cm) en cementmortel. Aan de zuidoostelijke flank van de oude achtergevel (S2007) was een overwelfde kelder gebouwd. De rode bakstenen hadden afmetingen van 25x12x5 cm. Er werd harde zandmortel gebruikt.

Een kleine overwelfde kelder (S1002) lag op ongeveer 1,5 m oostwaarts van de oude achtergevel. De halfsteense muur was opgebouwd uit rode baksteen (21x11x4,5 cm) en kalkmortel. Het tongewelf was éénsteens opgebouwd met rode baksteen (18x8,5x5 cm). Het metselverband was gestrekt. Op basis van stratigrafie en bouwwijze kunnen we stellen dat deze structuur vooraf ging aan de ophoging uit de 19de eeuw. In een tweede vlak ontdekte men een bakstenen gootstructuur (S1052) die deze kelder leek te verbinden met de achtergevel van het gebouw. Deze goot lag op dezelfde hoogte als de onderkant van de kelder. Het is onduidelijk wat de precieze functie hiervan was. Vermoedelijk kunnen we deze kelder interpreteren als waterkelder.

Figuur 39: Detailfoto van de overwelfde kelder (S1002)

Aan de oostzijde werd de overwelfde kelder (S1002) geflankeerd door een recente kelder (S1007). Kenmerkend was het gebruik van cementmortel en paarsrode baksteen met afmetingen 18,5x9x5 cm. Gelijkaardige bouwmaterialen en bouwwijze werden gebruikt bij kelderstructuren S2006 en S2010. Vermoedelijk kunnen we deze kelders in verband brengen met bijgebouwen die te zien zijn op mutatieschetsen uit de 19de eeuw (zie paragraaf 14 Cartografische bronnen en vnl. Figuur 20). De onderkant van de kelders lag op ongeveer 23,4 m + TAW.

Aan de oostelijke zijde van kelder S2010 lag een langgerekte kelderstructuur (S2018). De onderkant van deze structuur lag iets dieper. Na een lichte bocht strekte de structuur zich uit volgens een oost-westas (Figuur 40). Een dwarse muur verdeelde het in twee compartimenten. De binnenkant was bezet met cementmortel. Vermoedelijk ging het om secundair gebruik van een oude kelderstructuur als een soort van bezinkput. De muren waren opgebouwd uit rode baksteen (24x10x5 cm) en harde zandmortel.

Figuur 40: Vlakkfoto ter hoogte van twee kelderstructuren S2010 en S2018 (genomen vanuit het westen)

Twee bakstenen structuren (S1027 en S2003) kunnen geïnterpreteerd worden als (sub)recente waterputten. Deze hadden een ronde vorm. Beide waren opgebouwd uit rode baksteen (resp. 21x10x5,5 en 20x10x5 cm) en kalkmortel. Er kon ook telkens een uitgraafkuil (resp. S1026 en S2002) vastgesteld worden. De twee ronde waterputten kunnen na de ophoging van 1842 gesitueerd worden.

Tenslotte behoorden verschillende onregelmatige kuilen eveneens tot een (sub)recente fase. Het gaat voornamelijk om uitbraaksporen met een puinrijke vulling (zoals S1029/1030, S2009, S2016 en S2027). Andere kuilen hadden een eerder homogene donkerbruine vulling (zoals S1024 en S2020).

Samenvattend kunnen we stellen dat enkele muurresten vooraf aan de ophoging opgetrokken werden. Dit zijn in de eerste plaats S1002 en S1052 en mogelijk ook: S1001, S2004, S2007 en S2018. Pas na de ophoging in 1842 werden volgende structuren gebouwd: kelders S1007, S2006 en S2010 en waterputten S1027 en S2003. Bij één van de waterputten (S1027) kon in het profiel ook duidelijk vastgesteld worden dat deze in het ophogingspakket werd uitgegraven. Pas na de ophoging werden de achtererven met zekerheid deels bebouwd. Over de situering van de jongste kuilen ten opzichte van 1842 zijn minder aanwijzingen. Vermoedelijk zijn, net zoals bij de bakstenen structuren, een aantal kuilen ouder en een aantal jonger dan de ophoging.

5 Vondstmateriaal

Tijdens het veldwerk zijn in totaal 54 vondstnummers uitgeschreven. Volgende vondscategorieën werden ingezameld: aardewerk, dierlijk bot, glas, metaal en natuursteen. Algemeen kan worden gesteld dat het gros van de vondsten een periode vertegenwoordigt vanaf de 13de tot de 19de eeuw. Binnen het vondstensemble werd ook een weinig Romeins aardewerk (2de-3de na Chr.) gevonden. Steentijdartefacten werden niet aangetroffen.

5.1 Analyse van het aardewerk

(door Jelle De Mulder)

5.1.1 Methodologie

a) Registratie

Voor de inventarisatie van het aardewerk is gekozen voor het opstellen van een determinatietabel in excel die volgende elementen bevat:

- spoornummer, vondstnummer, opgravingsvlak en laag
- aard van het materiaal: aardewerk (AW), bouw materiaal (BM), natuursteen (ns)
- kwantificatie van het aardewerk: aantallen, MAI (minimum aantal individuen)
- fragment: het specifieke onderdeel van de aardewerkvorm (wand, rand, bodem, oor,...)
- aardewerksoort: benoeming aardewerkgroep (Grijs, Rood, Maaslands, Steengoed,...)
- maakwijze: gedraaid of handgevormd aardewerk
- herkomst: lokaal, regionaal of import aardewerk
- afwerking en versiering: glazuur en toegepaste decoratiemethodes
- vormtype: benaming van de met het fragment corresponderende aardewerkvorm
- datering
- overige informatie (foto, tekening) en opmerkingen

b) Kwantificatie

Gezien de beperkte hoeveelheid scherven die per context gerecupereerd zijn, is een gedetailleerde kwantificatie van het aardewerk per aardewerksoort niet wenselijk. Een vergelijking van de onderlinge verhouding van de aanwezige technische groepen is immers statistisch niet relevant. Er is bijgevolg gekozen om de nadruk te leggen bij de typo-morfologische kenmerken van het aardewerk, waaruit de meeste informatie gehaald kan worden voor de hier onderzochte contexten.

c) Morfologische en typologische analyse

Voor de identificatie van de verschillende aardewerkvormen is 'Middeleeuws aardewerk in Vlaanderen' van dr. K. De Groote gebruikt als basiswerk, aangevuld met de reeks 'Archeologisch onderzoek in Gent' en zijn voorganger 'Stadsarcheologie. Bodem en Monument in Gent'. Voor het steengoed zijn onder meer de werken 'Steden in Scherven' van M. Bartels, en 'German Stoneware' door G. Gaimster geraadpleegd.

5.1.2 Analyse

a) Algemeen

Het aardewerk uit de site Gent – Sint Pietersnieuwstraat is ontsloten uit een totaal van 35 contexten. Samen gaat het om 423 scherven, goed voor 96 individuen en 13 vormsoorten. Zoals te verwachten valt zijn hierbij de lokale aardewerksoorten rood en grijs aardewerk het best vertegenwoordigd.

Onderling is het grijs aardewerk nog iets prominenter aanwezig in vergelijking met zijn oxiderend gebakken tegenhanger. Bij de importen vormt het steengoed de dominante groep. Daarnaast zijn ook enkele individuen in Maaslands, Paffrath en protosteengoed geïdentificeerd.

S 1004

Context S1004 bevat slechts 9 scherven, verdeeld over grijs (n=1) en rood aardewerk (n=8). Voor de enige diagnostische fragmenten zijn we aangewezen op het rood aardewerk. Het betreft een bodem op losstaande meerledige standvinnen en een randfragment dat mogelijk afkomstig is van een bakpan. Bovenstaande elementen leveren een vrij ruime datering op in de periode 13de eeuw – 16de eeuw.

S 1006

Context S1006 bevat 6 scherven, verdeeld over grijs (n=4) en rood aardewerk (n=2). Bij het grijs aardewerk werden twee bodems met enkelvoudige, aansluitende standvinnen geïdentificeerd. Beiden bevatten ze een kalkaanslag aan de binnenzijde, wat indicatief is voor een functioneel gebruik als waterreservoir. Vermoedelijk gaat het hier dus om bodems van kannen of kruiken. Voor de regio Oudenaarde is het bodemtype met enkelvoudige aansluitende standvinnen het dominante bodemtype in de 13de en 14de eeuw.⁴¹ Ook in Gent zijn gelijkaardige voorbeelden gekend voor de 13de en 14de eeuw op onder andere de sites 'Dobbelslot'⁴², 'Bennesteeg'⁴³, 'Wellingstraat'⁴⁴ en Sint-Michielsplein⁴⁵. Het aandeel rood aardewerk omvat een worstoor, vermoedelijk afkomstig van een kan of kruik, en een bakpan met geglaazuurde binnenzijde maar zonder roetsporen. De bakpan lijkt typologisch eerder aan te sluiten bij de door De Groote onderscheiden categorie van de 'lage schaalvormige pan-types'⁴⁶. Op basis van deze elementen kan de chronologie verfijnd worden tot de periode 13de eeuw – 1ste kwart 14de eeuw.

S 1008

S1008	n	%	MAI	%
	60	100	12	100,0
GR	40	66,7	6	50,0
R	13	21,7	4	33,3
STG	5	8,3	1	8,3
Romeins	2	3,3	2	16,7

Figuur 41: kwantificatie van context S1008 op basis van wandscherven en MAI

Met een totaal van 60 scherven behoort context S1008 tot één van de grootste concentraties op de site. Het grijs aardewerk is dominant met 40 van de 60 fragmenten, goed voor bijna 67%. Het rood aardewerk heeft met 13 fragmenten een aandeel van 21,7 %. De twee resterende aardewerksoorten zijn respectievelijk het steengoed (n=5) met 8,3% en een klein aantal Romeinse scherven (n=2), goed voor 3,3%.

⁴¹ DE GROOTE 2008, 176

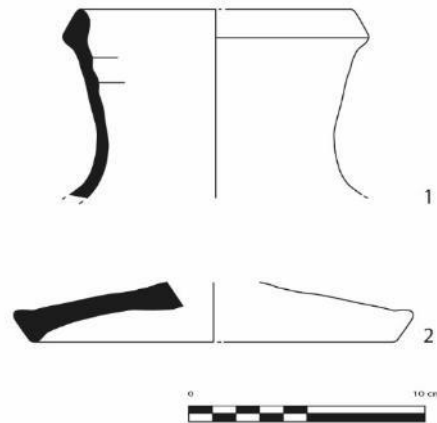
⁴² RAVESCHOT 1982

⁴³ VAN DOORNE 1980

⁴⁴ LALEMAN & RAVESCHOT 1984

⁴⁵ BERKERS et al. 2011

⁴⁶ DE GROOTE 2008, 250

Figuur 42: kan of kruik in grijs aardewerk (1), deksel in rood aardewerk (2)

Drie vormsoorten zijn vertegenwoordigd bij het grijs aardewerk, namelijk de kan of kruik, de kom en de tuitpot. Van de tuitpot werd slechts een onvolledig bewaard tuitfragment teruggevonden. De tuitpot is een vormsoort die voor de regio Oudenaarde nog voorkomt tot in de 13de eeuw.⁴⁷ Twee fragmenten kunnen aan de categorie kan/kruik worden toegewezen. Het gaat om een worstoor in grijs aardewerk, en een randfragment met rechtopstaande, blokvormige ondersneden rand, die bovenaan is afgerond.⁴⁸ Voor de regio Oudenaarde wordt dit randtype hoofdzakelijk geassocieerd met kannen of kruiken uit de 13de eeuw.⁴⁹ Een parallel met een sterk gelijkaardige rand uit Gent kan gevonden worden bij een kan in hoogversierd aardewerk, afkomstig van de site Dobbelslot en daterend in de 2de helft 13de – begin 14de eeuw.⁵⁰ Een laatste randfragment in gedraaid grijs aardewerk is afkomstig van een kom. Het gaat om een bandvormig, ondersneden en bovenaan afgerond randtype. Gelijkaardige randtypes uit Gent zijn onder meer gekend van op de sites Dobbelslot en Sint-Michielsplein.⁵¹

Voor het rood aardewerk zijn in context S1008 drie vormsoorten geïdentificeerd: de bakpan, het deksel en de kan of kruik. De bakpan kan geclassificeerd worden bij de diepe pan-types, met convexe bodem en scherpe lensvormige overgang naar een licht uitstaande wand. Kenmerkend is ook de korte, trechtervormige holle steel die de wand doorboort. Voor de regio Oudenaarde, maar ook in Gent is dit type karakteristiek voor de 13de eeuw en de eerste helft van de 14de eeuw.⁵² Één randfragment kon geïdentificeerd worden als deksel. Het gaat om een dekselfragment met een randidiameter van 16 cm, dat aan de buitenzijde integraal geglaazuurd is en waarvan de aanzet naar de knop nog net zichtbaar is. Een vergelijkbaar exemplaar met een gelijkaardige eenvoudige rechte, verdikte rand met afgeplatte top, is afkomstig van de site Dobbelslot in Gent, en wordt gedateerd in de periode 2de helft 13de eeuw – 1ste helft 14de eeuw. Een worstoor is vermoedelijk nog afkomstig van een kan of kruik in rood aardewerk.

Het importaardewerk wordt vertegenwoordigd door volwaardig steengoed uit Langerwehe. Het gaat om enkele wandfragmenten met een radstempelversiering op de hals, en een gelobde standing die waarschijnlijk van een kruik afkomstig is. Langerwehe steengoed is in Vlaanderen het best vertegenwoordigd gedurende de 14de eeuw.⁵³

Wanneer we al deze elementen in beschouwing nemen, lijkt het middeleeuws aardewerk uit deze context zich te situeren op de overgang tussen de 13de eeuw en het begin van de 14de eeuw.

⁴⁷ DE GROOTE 2008, 272-273

⁴⁸ cfr. Randtype L64A, DE GROOTE 2008, 124

⁴⁹ DE GROOTE 2008, 179

⁵⁰ RAVESCHOT 1982, 12

⁵¹ RAVESCHOT 1982, 12; BERKERS et al. 2011, 50-51

⁵² DE GROOTE 2008, 251; RAVESCHOT 1982, 7-8; VAN DOORNE 1980, 11

⁵³ BARTELS 1999, 48-54; DE GROOTE 2008, 378

Het aandeel Romeins aardewerk bestaat uit een klein randfragment van handgevormd grijs aardewerk en een Terra Sigillata bodem op standing. Op de binnenzijde van dit bodemfragment is nog een sterk verweerde stempel zichtbaar.

Figuur 43: fragment van Terra Sigillata bodem op standing met verweerde stempel op binnenzijde (zie pijl)

S 1011

Binnen context S1011 zijn 14 scherven aangetroffen, verdeeld over drie aardewerksoorten. Het gaat om lokaal gedraaid grijs aardewerk (n=12), Maaslands aardewerk (n=1) en enkele scherven bijna steengoed (n=2). Voor het grijs aardewerk kon geen enkele vormsoort geïdentificeerd worden, wel zijn op verschillende scherven roetsporen aangetroffen op de buitenzijde, en bij enkele scherven ook een kalkaanslag aan de binnenzijde.

Bij het importaardewerk is een randfragment in Maaslands aardewerk afkomstig van een kogelpot of tuitpot. Parallellen met het randtype van de 'verdikte rand met scherpe ondersneden doorn' zijn onder meer gekend uit Herkenrode en worden gedateerd in de 13de eeuw.⁵⁴ De tweede categorie importaardewerk omvat enkele scherven Rijnlands bijna steengoed die gedateerd kunnen worden in de periode 4de kwart 13de eeuw – 1ste helft 14de eeuw.⁵⁵

Figuur 44: randfragment Maaslands aardewerk

Op basis van deze elementen kan ook deze context chronologisch gesitueerd worden op de overgang tussen de 13de en 14de eeuw.

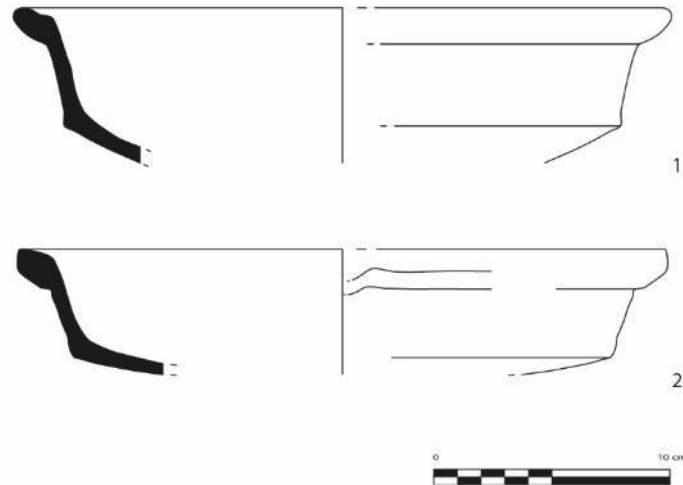
⁵⁴ DE GROOTE 2015, 237

⁵⁵ DE GROOTE 2008, 365

S 1013

Het aardewerk uit context S1013 wordt samengesteld door één wandfragment in grijs aardewerk en vier fragmenten rood aardewerk, goed voor 3 individuen. Een nogal zwaar en groot uitgewerkt pootje, voorzien van vier vingerindrukken ter hoogte van de aanhechting met de bodem, is mogelijk afkomstig van een vetvanger. De resterende fragmenten rood aardewerk zijn afkomstig van twee bakpannen. Het gaat om diepe pannen, met convexe bodem met scherpe lensvormige overgang naar een licht uitstaande wand en voorzien van een gietsneb. Dit type wordt door De Groote voor de regio Oudenaarde gesitueerd in de 14de eeuw.⁵⁶

Chronologisch kan context S1013 in de 14de eeuw gesitueerd worden.

Figuur 45: bakpannen in rood aardewerk (1-2)

S 1014

Drie aardewerksoorten zijn vertegenwoordigd binnen een totaal van 14 scherven. Het gaat om lokaal grijs (n=9) en rood (n=3) aardewerk en geïmporteerd Rijnlands steengoed aardewerk (n=2). Voor het grijs aardewerk kon één individu geïdentificeerd worden, het betreft een massieve greep of steel waarvan het uiteinde afgewerkt is met zes uitgeknepen tenen of lobben. De enige andere aanwezige vormsoort is een kan of kruik in Rijnlands steengoed, mogelijk van de Langerwehe groep. Het eenvoudige, opstaande randtype van dit individu is een type dat opkomt op in de 2de helft van de 14de eeuw.⁵⁷

Door de aanwezigheid van het steengoed wordt de chronologie van de context iets verfijnd naar de periode 2de helft 14de eeuw - 1ste helft 16de eeuw.

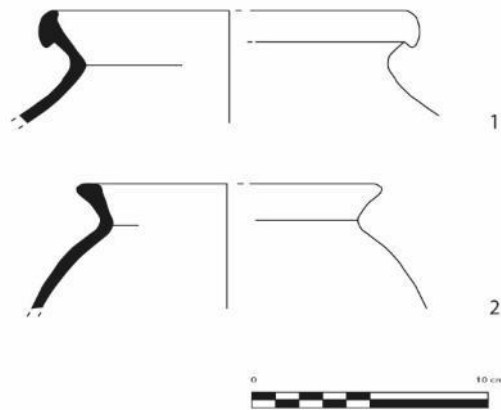
S 1016

Context S1016 omvat 35 scherven waarbinnen volgende aardewerksoorten zijn vertegenwoordigd: lokaal grijs (n=32), vroegrood (n=1), Paffrath (n=1) en protosteengoed (n=1). Voor het grijs aardewerk zijn zes kogelpotten geïdentificeerd waarvan de randtypes gelijkenissen vertonen met de exemplaren afkomstig van de site Dobbelslot in Gent.⁵⁸

⁵⁶ DE GROOTE 2008, 251

⁵⁷ DE GROOTE 2008, 370

⁵⁸ RAVESCHOT 1982, 2-5

Figuur 46: kogelpotten in grijs aardewerk (1-2)

De enige andere geïdentificeerde vormsoort is afkomstig uit het importaardewerk. Het gaat om een scheplepel in Rijnlands Paffrath aardewerk die chronologisch vrij sterk kan worden afgelijnd in de periode 2de helft 12de eeuw – 13de eeuw.⁵⁹

Figuur 47: scheplepel in Rijnlands Paffrath aardewerk

De aanwezigheid van Paffrath aardewerk samen met protosteengoed, wijst op een datering in de 13de eeuw en kan eventueel nog verder verfijnd worden naar begin 13de eeuw.⁶⁰

S 1018

Context S1018 is goed voor 6 scherven, verdeeld over grijs aardewerk (n=3) en steengoed aardewerk (n=3). Voor het grijs aardewerk is één bakpan geïdentificeerd.⁶¹ De overige vormsoorten zijn afkomstig van het Rijnlandse steengoed. Het gaat om twee gelobde bodemfragmenten van een kan en kruik en een bandoor in Langerwehe steengoed.

Voor deze context wordt een datering voorgesteld in de 14de eeuw.

⁵⁹ DE GROOTE 2008, 351; RAVESCHOT 1982, 11; RAVESCHOT 1989, 22

⁶⁰ DE GROOTE 2008, 365

⁶¹ Cfr. Randtype L86, regio Oudenaarde, 14^e E. DE GROOTE 2008, 249

S 1021

Context S1021 omvat een totaal van 16 scherven, verdeeld over lokaal grijs (n=2) en rood aardewerk (n=1), Terra Sigillata (n=4), Romeins gedraaid reducerend gebakken aardewerk (n=4) en Romeins handgevormd, reducerend gebakken aardewerk (n=5) met roetaanslag op de binnenzijde. Geen vormsoort kon geïdentificeerd worden voor het middeleeuws aardewerk.

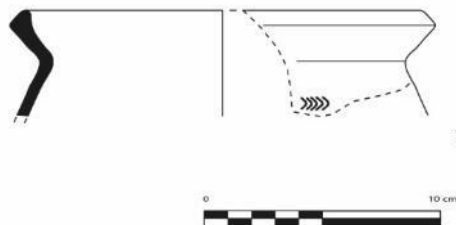
Het middeleeuwse aardewerk uit deze context levert chronologisch een ruime datering op in de periode 4de kwart 12de eeuw – 1ste helft 16de eeuw.

Figuur 48: het aandeel Romeins aardewerk uit context S1021

S 1022

Een totaal van 19 scherven werd aangetroffen in context S1022, verdeeld over lokaal grijs (n=5) en rood (n=14) aardewerk. Slechts één vormtype kon geïdentificeerd worden, het gaat om een grape in rood geglaazuurd aardewerk met een radstempelversiering op de schouder in visgraatmotief. Het gaat om een grape met een integraal geglaazuurde buitenzijde. In hetzelfde baksel werd nog een vrij hoog opgetrokken geknikt oor aangetroffen. Dit oortype komt hoofdzakelijk in de 14de eeuw voor en kan dus vermoedelijk aan hetzelfde individu worden toegeschreven.⁶² Deze context wordt chronologisch in de 14de eeuw gesitueerd.

Figuur 49: grape in geglaazuurd rood aardewerk met radstempelversiering in visgraatmotief op de wand (1)

⁶² DE GROOTE 2008, 161

S 1024

Context S1024 omvat slechts één fragment, het gaat om een gedraaide standring in lokaal rood aardewerk. De bodem is aan de binnen- en buitenzijde integraal geglaazuurd. Daarnaast is de standring aan de buitenzijde ook voorzien van een nopversiering.

De gedraaide standring is een bodemtype dat verschijnt vanaf de 15de eeuw⁶³, bijgevolg wordt deze context chronologisch gesitueerd in de periode 15de eeuw – 16de eeuw.

S 1025

Context S1025 omvat 2 scherven waarvan één wandfragment een veel te hard, bijna gesinterd fragment lokaal grijs aardewerk lijkt te zijn. Het tweede fragment is afkomstig uit de categorie Rijnlants importaardewerk. Het gaat om een gelobde standring, afkomstig van een kan in Langerwehe steengoed.

Op basis van het Langerwehe steengoed kan deze context waarschijnlijk in de 14de eeuw gedateerd worden.

S 1028

Uit context S1028 werden 5 scherven gerecupereerd, allemaal afkomstig van het lokaal grijs aardewerk. Een randfragment is afkomstig van een kan of kruik met bandvormige rand en centrale doorn op de hals en kan gedateerd worden in de 14de eeuw.⁶⁴ Parallellen uit Gent uit de 14de eeuw kunnen gevonden worden in onder andere de sites Kammerstraat en Wellingstraat.⁶⁵

S 1031

Slechts één wandfragment in lokaal grijs aardewerk werd uit deze context gerecupereerd. Chronologisch worst deze context bijgevolg vrij ruim gedateerd tussen de 2de helft 11de eeuw en 1ste helft 16de eeuw.

S 1033

Context S1033 bevat 18 scherven verdeeld over lokaal grijs (n=9) en rood (n=7) aardewerk en een laatste component Romeins (n=2) aardewerk. Voor het grijs aardewerk zijn twee vormsoorten gedetermineerd, namelijk de teil en de kogelpot. De teil is voorzien van een eenvoudige bandvormige rand met afgeronde top, een randtype dat voor de regio Oudenaarde hoofdzakelijk in de 14de eeuw voorkomt.⁶⁶ De kogelpot is voorzien van een naar buiten geplooid, afgeronde rand. Dit soort randtypes komt ook voor bij de site Dobbelslot in Gent, waar ze worden gedateerd in de periode 4de kwart 13de eeuw – 1ste kwart 14de eeuw.⁶⁷

Bij het rood aardewerk is één enkele vormsoort aangetroffen, het betreft een bakpan met een zeer zware beroeting op de wand en bodem. Als randtype gaat het om schuin naar buiten geplooid, intern afgeschuinde, licht verdikte rand dat voor de regio Oudenaarde hoofdzakelijk in de 14de eeuw gesitueerd kan worden.⁶⁸

Alles in beschouwing genomen kan S1033 gedateerd worden op tussen het einde van de 13de en het begin van de 14de eeuw.

S 1033 + 1035

Uit S1033+1035 is een totaal van 36 scherven gerecupereerd, verdeeld over lokaal grijs (n=23) en rood (n=12) en Rijnlants steengoed (n=1). Voor het grijs aardewerk zijn twee vormsoorten met zekerheid

⁶³ DE GROOTE 2008, 135

⁶⁴ DE GROOTE 2008, 176

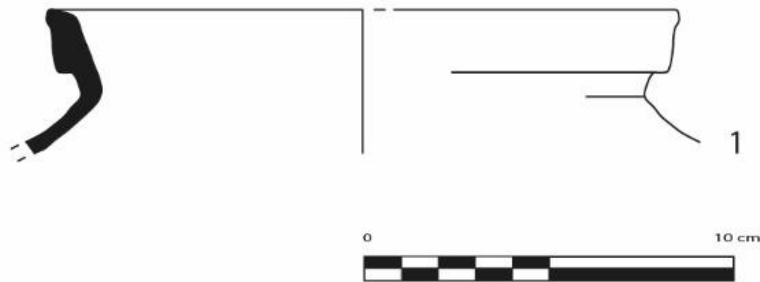
⁶⁵ LALEMAN & RAVESCHOT 1984, 27; RAVESCHOT 1989, 23

⁶⁶ Cfr. Randtype L57A regio Oudenaarde, DE GROOTE 2008, 262

⁶⁷ RAVESCHOT 1982, 3

⁶⁸ Cfr. Randtype L86 regio Oudenaarde, DE GROOTE 2008, 249

gedetermineerd kunnen worden, namelijk de kom en de kogelpot. Fragmenten van bodems op enkelvoudige aansluitende standvinnen en een worstoor kunnen waarschijnlijk nog worden toegeschreven aan de categorie kan of kruik. Wat betreft de kogelpot gaat het om één individu met blokvormige randtype waarvoor gelijkaardige exemplaren zijn aangetroffen op de Dobbelslot site in Gent.⁶⁹ Voor de komtypes met bandvormige, licht ondersneden rand zijn parallellen aanwezig op de sites Dobbelslot en Kammerstraat.⁷⁰

Figuur 50: kogelpot in grijs aardewerk (1)

Voor het rood aardewerk konden twee vormsoorten met zekerheid geïdentificeerd worden, namelijk de bakpan en het bord. Een individu met licht uitstaande afgeronde rand en een ribbel op de overgang tussen rand en schouder alsook een beroet bodemfragment op meerledige losstaande standvinnen, kunnen mogelijk worden toegeschreven aan een kookkan.⁷¹ De bakpan heeft een zware roetaanslag op de buitenwand en beschikt over een uitstaande, bovenaan verbrede rand met afgeplatte top en lichte dekselgeul. Het bord, met geglazuurde, geel kleurende dekkende sliblaag op de spiegel, komt als vormsoort op vanaf de 14de eeuw.⁷²

Het importaardewerk wordt door slechts één fragment vertegenwoordigd. Het gaat om een gelobde standring van een kan in Rijnlands steengoed, waarvan de buitenzijde integraal is voorzien van zoutglazuur. Vermoedelijk kan de herkomst gezocht worden in de Langerwehe/Raeren/Aken groep en moet het fragment gedateerd worden in de periode 2de helft 15de – 1ste helft 16de eeuw.⁷³

Chronologisch kan het lokaal aardewerk uit deze context gesitueerd worden in de 14de eeuw. Het importaardewerk lijkt echter iets jonger te zijn met een datering in de 2de helft 15de – 1ste helft 16de eeuw.

S 1034

Context S1034 omvat slechts één randfragment afkomstig van een kogelpot in lokaal grijs aardewerk. Het gaat om een blokvormige rand met rechthoekige doorsnede, afgeplatte bovenzijde en ondersneden lip, een type dat karakteristiek is voor de 13de eeuw.⁷⁴

Chronologisch wordt deze context dan ook in de 13de eeuw geplaatst.

⁶⁹ Blokvormige rand met rechthoekige doorsnede, schuin naar binnen afgeschuinde bovenzijde en ondersneden lip, datering 2^e helft 13^e E – begin 14^e E, RAVESCHOT 1982, 4-5

⁷⁰ RAVESCHOT 1982, 3; RAVESCHOT 1989, 22

⁷¹ Parallellen uit Gent Kammerstraat, midden – 2^e helft 14^e E: LALEMAN & RAVESCHOT 1984, 21

⁷² DE GROOTE 2008, 150

⁷³ DE GROOTE 2008, 378

⁷⁴ DE GROOTE 2008, 199

Figuur 51: kogelpot in grijs aardewerk (1)

S 1035

Context S1035 omvat 8 scherven verdeeld over lokaal grijs (n=5) en rood (n=1) aardewerk en Rijlands steengoed van de Langerwehe groep (n=2). Slechts één vormsoort kon worden geïdentificeerd. Het gaat om een kom in grijs aardewerk voorzien van een blokvormige rand met vierkante doorsnede en afgeplatte bovenzijde. Blokvormige randen zijn het dominante randtype in de 13de eeuw.⁷⁵ Samen met de aanwezigheid van sliblijnversiering op een wandfragment lokaal rood aardewerk en twee fragmenten Langerwehe aardewerk, kan de chronologie worden vastgelegd in de periode 4de kwart 13de eeuw – 1ste helft 14de eeuw.

S 1039

Context S1039 is samengesteld uit 9 scherven, verdeeld over lokaal grijs (n=4), rood (n=3) en Rijlands steengoed van de Langerwehe groep (n=2). Voor het lokaal aardewerk zijn geen vormsoorten geïdentificeerd. Een worstoor en een bodem op enkelvoudige losstaande standvinnen en met een kalkaanslag op de binnenzijde in grijs aardewerk, zijn waarschijnlijk afkomstig van een kan of kruik die als waterreservoir is gebruikt. Een tweede bodemfragment met enkelvoudige aansluitende standvinnen is het dominante bodemtype voor kannen en kruiken in de regio Oudenaarde en Gent gedurende de 13de en 14de eeuw.⁷⁶ De twee fragmenten Langerwehe steengoed zijn afkomstig van hetzelfde individu. Het gaat om een gelobde standring, afkomstig van een kan of kruik.

Chronologisch kan deze context gesitueerd worden in de 14de eeuw.

S 1043

Context S1043 bevat slechts 1 bodemfragment, afkomstig van een vlakke licht concave bodem in lokaal grijs aardewerk. Dit bodemtype komt op in het 4e kwart van de 12de eeuw en blijft voor het grijs aardewerk in gebruik tot de 1ste helft van de 16de eeuw.⁷⁷

S 1044

Context S1044 omvat 3 scherven, verdeeld over lokaal grijs (n=1) aardewerk en Romeinse Terra Sigillata (n=2). De component middeleeuws aardewerk moet chronologisch ruim gedateerd in de periode 2de helft 11de eeuw – 1ste helft 16de eeuw.

⁷⁵ DE GROOTE 2008, 199

⁷⁶ DE GROOTE 2008, 176; RAVESCHOT 1982; VAN DOORNE 1980

⁷⁷ DE GROOTE 2008, 133

Figuur 52: twee wandfragmenten Terra Sigillata uit context S1044

S 1045

Context S1045 is samengesteld uit 4 scherven verdeeld over lokaal grijs (n=2) en rood (n=2) aardewerk. Het grijs aardewerk bevat enkel wandscherven. Bij het rood aardewerk gaat het om een bodem op meerledige uitgeknepen, losstaande standvinnen met geglazuurde binnenzijde en een integraal geglazuurd oor met centrale groef aan de buitenzijde.

Chronologisch kan op basis van deze elementen een datering worden opgesteld in de periode 13de eeuw – 16de eeuw.

S 1046

Context S1046 omvat 8 scherven lokaal grijs aardewerk. Een klein randfragment is vermoedelijk afkomstig van een kogelpot. De tweede vormsoort binnen deze context is de kom. Het gaat om één enkel archeologisch compleet bewaard exemplaar met een bodem op drie meerledig uitgeknepen, losstaande standvinnen en een brede bandvormige, bovenaan afgeronde rand. Het individu is sterk verweerd met vorstsporen. Kommen met een gelijklopende randtypologie zijn in lokaal grijs en rood aardewerk zijn in o.a. Gent aangetroffen op de sites Sint-Michielsplein en Sint-Baafsplein⁷⁸, waar ze worden gedateerd in de 14de eeuw. Chronologisch kan deze context gesitueerd worden in de periode 4de kwart 13de eeuw – 14de eeuw.

Figuur 53: archeologisch complete kom in gedraaid grijs aardewerk met vorstsporen (rechts)

⁷⁸ BERKERS et al. 2011, VAN ISEGHEM 2007

S 1048

Context S1048 bevat 4 scherven, verdeeld over lokaal grijs (n=2) en rood (n=2). Met uitzondering van één bodemfragment gaat het allemaal om wandscherven. Het betreft een bodemtype op een gedraaide standring. Opmerkelijk is de reeks nagelindrukken rondom, op de buitenzijde van de standring. De gedraaide standring als bodemtype komt op in de 15de eeuw.⁷⁹

Chronologisch wordt deze context gedateerd in de periode 15de eeuw – 16de eeuw.

S 1049

Uit context S1049 zijn slechts twee wandscherven in lokaal grijs aardewerk gerecupereerd. Chronologisch wordt deze context gedateerd in de periode 2de helft 11de eeuw – 1ste helft 16de eeuw.

S 1050

Context S1050 is samengesteld uit 42 scherven, verdeeld over lokaal grijs (n=26) en rood (n=11), Maaslands (n=1), bijna steengoed (n=1) en Romeins (n=3) aardewerk, waarvan 1 fragment Terra Sigillata. Slechts één vormsoort kon geïdentificeerd worden. Het gaat om de kogelpot in lokaal grijs aardewerk. Één individu heeft als randtype een blokvormige rand met rechthoekige doorsnede en ondersneden bovenlip. Bij de tweede kogelpot gaat het om een licht uitstaande, bovenaan licht afgeronde rand met beperkte binnenlip. Deze randtypes kunnen chronologisch geplaatst worden in de periode 2de helft 12de eeuw – 13de eeuw.⁸⁰

Andere chronologische informatie kan gehaald worden uit de aanwezigheid van het Maaslands aardewerk, dat hier in de periode 12de eeuw – 13de eeuw gedateerd wordt.⁸¹ Met het bijna steengoed dat kan gedateerd worden in de periode 4de kwart 13de eeuw – 1ste helft 14de eeuw⁸², kan ook de middeleeuwse component uit deze context gesitueerd worden op de overgang tussen de 13de en 14de eeuw.

Figuur 54: het aandeel Romeins aardewerk uit context S1050 met onder meer één fragment Terra Sigillata (links onderaan)

⁷⁹ DE GROOTE 2008, 135

⁸⁰ DE GROOTE 2008, 205

⁸¹ DE GROOTE 2008, 340

⁸² DE GROOTE 2008, 365

Figuur 55: kogelpot in grijs aardewerk (1)

S 1054

Context S1054 omvat 4 scherven, verdeeld over lokaal grijs (n=3) en rood (n=1) aardewerk. Voor het grijs aardewerk werden twee vuurklokken geïdentificeerd. Ze zijn rijkelijk versierd met vingerindrukken op het oor en de koepelrand alsook kerbschnitt versiering op de wand. Het functioneel gebruik als vuurklok wordt bevestigd door beroeting aan de binnenzijde. Ze worden gedateerd in de periode 13de – 14de eeuw. Gelijkaardige exemplaren zijn in Gent aangetroffen op de site Wellingstraat.⁸³

Figuur 56: wandfragment vuurklok met kerbschnitt versiering

Bij het lokaal rood aardewerk is de kom de enige aanwezige vormsoort. Ze wordt vertegenwoordigd door één individu met een bandvormige licht ondersneden rand en ingesnoerde hals. Dit komtype komt in Gent voor van de 13de eeuw tot de 1ste helft van de 16de eeuw.⁸⁴ Chronologisch kan deze context gesitueerd worden in de periode 13de eeuw – 14de eeuw.

⁸³ LALEMAN & RAVESCHOT 1984

⁸⁴ BERKERS et al. 2011, 52

S 1055

Voor context S1055 werd slechts één scherf gerecupereerd. Het gaat om een fragment in lokaal rood geglaazuurd aardewerk dat wordt gedateerd in de periode 4de kwart 12de – 16de eeuw.

S 2005

Context S2005 wordt vertegenwoordigd door één oorfragment in lokaal grijs aardewerk. Het gaat om een met aansluitende vingerindrukken versierd oor dat afkomstig is van een vuurklok. Ook het nog bewaard gebleven deel van de koepel is versierd met vingerindrukken. Op de binnenzijde van het fragment zijn roetsporen zichtbaar. Naar analogie met de vuurklok uit S1054 wordt dit individu in de periode 13de – 14de eeuw gedateerd.

S 2013

Context S2013 bevat een totaal van 7 scherven, verdeeld over lokaal grijs (n=5) en rood (n=2) aardewerk. Geen vormtypes werden geïdentificeerd, een worstoor in lokaal rood aardewerk is mogelijk afkomstig van een kan of kruik.

Chronologisch is deze context te situeren in de periode 4de kwart 12de eeuw – 1ste helft 16de eeuw.

S 2025

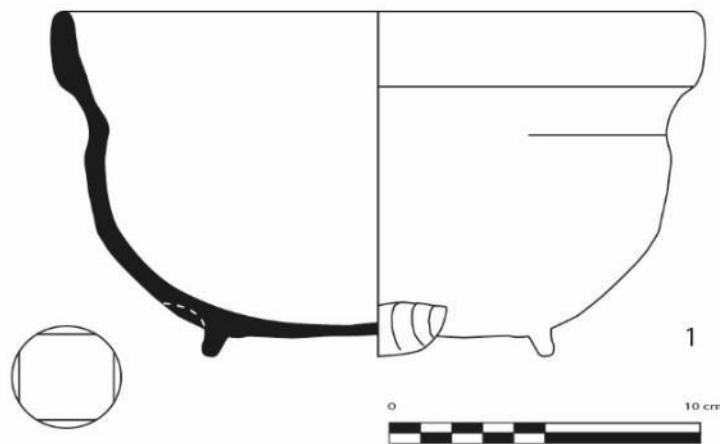
Uit context S2025 werden 31 scherven gerecupereerd. Hiervan vormt het lokaal grijs aardewerk de grootste component (n=20), gevolgd door het rood aardewerk (n=9) en het Rijnlands steengoed (n=2). Voor het grijs aardewerk zijn de kogelpot en de vuurklok met zekerheid geïdentificeerd. Daarnaast is ook de typisch 13de en 14de-eeuwse bodem op enkelvoudige aansluitende standvinnen meer dan waarschijnlijk afkomstig van een kan of kruik. De kalkaanslag aan de binnenkant van het individu bevestigt ook het functioneel gebruik als waterreservoir. Verder zijn ook twee bodems op meerledige losstaande standvinnen aangetroffen. Bij één individu zijn deze standvinnen, met 11 cm, zeer breed uitgewerkt. De kogelpot is voorzien van zijdelingse duimindrukken in draperiemotief en wordt naar analogie met de regio Oudenaarde gedateerd in de periode 2de helft 12de eeuw – 13de eeuw.⁸⁵ De vuurklokken worden gedateerd in de periode 13de – 14de eeuw.

Voor het rood aardewerk zijn twee vormsoorten geïdentificeerd, namelijk de bakpan en de kom. Twee verschillende bakpantypes kunnen worden onderscheiden. Het eerste type lijkt een laag schaalvormig exemplaar te zijn, met een dikke uitstaande, afgeplatte rand. Het tweede type is een diepe pan, met scherpe lensvormige overgang naar de wat uitstaande rand en met convexe bodem.⁸⁶ Bij de kommen gaat het om individuen met een bandvormige randen, die in Gent voorkomen van de 13de tot de 1ste helft 16de eeuw.⁸⁷ Één exemplaar wordt gekenmerkt door zijn zeer kleine randidiameter, namelijk slechts 12 cm.

⁸⁵ DE GROOTE 2008, 199

⁸⁶ DE GROOTE 2008, 251: datering type 2, 13e E – 1e kwart 14e E

⁸⁷ BERKERS et al. 2011, 52

Figuur 57: kom in rood aardewerk (1)

Bij het Rijnlands steengoed aardewerk is zowel een wandfragment in Langerwehe steengoed aangetroffen, als een eenvoudige opstaande rand van een drinkkan uit een jongere fase. Het Langerwehe steengoed met ijzerengobe moet waarschijnlijk in de 14de eeuw gesitueerd worden. De drinkkan is vermoedelijk afkomstig uit Langerwehe, Raeren of Aken en wordt gedateerd in de periode 15de eeuw – 1ste helft 16de eeuw.⁸⁸

Chronologisch bevindt deze context zich hoofdzakelijk in de 13de eeuw, eventueel nog in het begin van de 14de eeuw. De drinkkan uit de Langerwehe/Raeren/Aken groep lijkt echter uit een iets jongere fase te komen en moet gesitueerd worden in de 15de – 1ste helft 16de eeuw.

S 2028+2029

Context S2028/2029 omvat 4 scherven, verdeeld over lokaal grijs (n=3) en Rijnlands steengoed (n=1). Voor de categorie grijs aardewerk kon één individu worden geïdentificeerd, het gaat om een kruik in grijs aardewerk met bandvormige rand en een effen hals met licht geprononceerde doorn. Dit individu wordt gedateerd in de 14de eeuw. Het individu Rijnlands steengoed lijkt post middeleeuws te zijn.

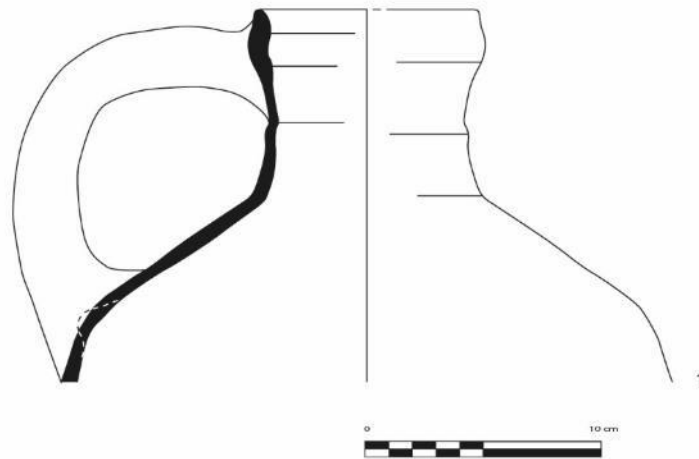
S 2049

Uit context S2049 werd één individu gerecupereerd, het gaat om een kruik in lokaal grijs aardewerk met eenvoudige geprofileerde bandvormige rand en effen hals met licht geprononceerde doorn. Dit type is kenmerkend voor de 14de eeuw.⁸⁹ Gentse voorbeelden uit de 14de eeuw zijn gekend van op de sites Kammerstraat en Wellingstraat.⁹⁰

⁸⁸ DE GROOTE 2008, 378

⁸⁹ DE GROOTE 2008, 176

⁹⁰ LALEMAN & RAVESCHOT 1984, 27; RAVESCHOT 1989, 23

Figuur 58: kruik in grijs aardewerk (1)

b) Bouwvoor

Uit de bouwvoor zijn 7 scherven gerecupereerd, verdeeld over lokaal rood aardewerk (n=2) en Rijnlands steengoed (n=5). Voor het rood aardewerk konden een bord en een kom met een perforatie in de bodem worden geïdentificeerd. Voor het Rijnlands steengoed gaat het om 2 mineraalwaterkruiken, vermoedelijk uit de 19de of 20ste eeuw. Ook het rood aardewerk moet vermoedelijk in deze periode gedateerd worden.

Figuur 59: fragmenten van twee mineraalwaterkruiken (links) en een kom (rechts)

5.1.3 Conclusie

Chronologisch lijkt het grootste deel van de sporen zich te situeren op de overgang tussen de 13de en 14de eeuw. De aanwezigheid van Paffrath en protosteengoed aardewerk in S1016 maakt echter dat dit spoor iets ouder gedateerd wordt in de 13de eeuw. Een aantal steengoedvormen afkomstig van de Langerewehe/Aken/Raeren groep zijn dan weer jonger en worden gedateerd in de periode 15de eeuw – 1ste helft 16de eeuw. Verder zijn uit de bouwvoor een aantal recentere vormen afkomstig die in de

19de of 20ste eeuw gesitueerd kunnen worden. Gebruikssporen zoals roetaanslag, kookrestanten en kalkaanslag op verscheidene individuen wijzen op het functioneel gebruik van het aardewerk bij het koken, de opslag van vloeistoffen of het doven van het haardvuur. Daarnaast zijn bij enkele individuen duidelijke vriessporen te herkennen. Dit kan er op wijzen dat het aardewerk gedurende een aanzienlijke tijd buiten bloot is gesteld aan de natuurelementen, bijvoorbeeld op een verzamelplaats of stortplaats. Dit gegeven kan mogelijk helpen om de chronologische variatie binnen eenzelfde spoor te verklaren.

Het Romeins aandeel aan aardewerk kon gesitueerd worden in de 2de-3de eeuw na Chr. Ook deze scherven waren enige tijd blootgesteld aan de natuurelementen. Bovendien werden deze voornamelijk gevonden in laatmiddeleeuwse contexten waardoor deze worden geklassificeerd als residueel.

5.2 Natuursteen ⁹¹

(door Carola Stern)

In totaal zijn er 76 natuursteenvondsten of 13,506 kg uit 20 verschillende laatmiddeleeuwse sporen geregistreerd (zie determinatielijst in bijlage). Daarvan zijn 65 stuks (11,881 kg) Doornikse kalksteen. Deze zijn afkomstig uit het zuiden van Doornik langs de Schelde en werden voornamelijk als bouw materiaal gebruikt. Vnrs. 9 (S1034), 23 (S1033), 45 (S1008) en 51 (S2026) kunnen zeker als bouw materiaal geïnterpreteerd worden. Het rechthoekige formaat van deze stenen toont dit aan.

De drie leistenen (Vnrs. 7 en 21, resp. uit S1033 en S1035/1033) en de vier witte kalkstenen (Vnrs. 30 en 54, resp. uit S1050 en S2025) zijn ook geïmporteerde bouw materialen. Oorspronkelijk kwam leisteen onder andere in het zuiden van België en Noord-Frankrijk voor. Het werd zeker sinds de 14de eeuw, in de plaats van stro, voor de bedekking van daken gebruikt. In Gent was blijkbaar het dak van het dormitorium van het Dominicanenklooster aan Onderbergen het eerste gebouw met een leistenen dak.⁹²

Waar de witte kalksteen zijn oorsprong had, kan niet zomaar achterhaald worden. Het lijkt erop dat de ingezamelde stukken zogenoemde Brusseliaanse steen betreffen. Deze zijn redelijk homogeen en bevatten geen duidelijk fossiel materiaal. De kleur is wit tot witgrijs. Deze steen werd tijdens de Gotiek (1300-1500) steeds populairder.

Het enige stenen gebruiksvoorwerp is een slijpsteen van grijze kwartsiet. De steen is 13 cm lang en vertoont duidelijke gebruikssporen. De doorsnede was eerder vierkantig. De steen is vermoedelijk afkomstig uit de Ardennen of het Rijnland. Het werd gevonden in een laatmiddeleeuws ophogingspakket tijdens de aanleg van het vlak.

Afsluitend zijn nog een zandsteen en twee rivierkeien te vermelden. Deze zijn van lokale oorsprong.

Hoewel de meerderheid van de natuursteen vondsten als bouw materiaal geïnterpreteerd kunnen worden, werden deze nergens in verband aangetroffen. Het ging om losse vondsten die gedumpt werden in kuilen of terecht kwamen in ophogingslagen.

⁹¹ De determinatie van de natuursteenvondsten is gebaseerd op CNUdde et al. 2009 en DUSAR et al. 2009

⁹² CNUdde et al. 2009, 79

Figuur 60: Slijpsteen (vnr. 15 uit S1032)

5.3 Metaal

Er werden in totaal 12 metalen voorwerpen uit 10 verschillende contexten aangetroffen tijdens het veldonderzoek. In de determinatielijst werden alle metalen vondsten kort beschreven (zie bijlage). Het ging voornamelijk om (fragmenten van) spijkers (N = 8). Slechts één vondst was op basis van typologische kenmerken te dateren in de late middeleeuwen. Het ging om een gespplaat (V12 uit S1028).

In S1039 (een 14de-eeuwse kuil) werd een Romeinse fibula aangetroffen (Figuur 61). Het ging om een figuurfibula met een wangenscharnier. Dergelijke fibulae zijn vaak geëmailleerd.⁹³ Omdat de fibula van Gent St.-Pietersnieuwstraat zwaar gecorrodeerd was, kon niet vastgesteld worden of dit ook bij dit exemplaar het geval was. De fibula vertoonde qua vorm veel gelijkenissen met fibulae van het subtype 57f3 in de typologie van Heeren & Van der Feijst. Dergelijke fibulae hebben een ronde basisvorm met daaraan een dierenkop en een *lunula* of maansymbool. Dit zijn symbolen waaraan een onheil-afwerende functie werd toegekend. Dergelijke fibulae worden van 70 n. Chr. tot 150 n. Chr. gedateerd.⁹⁴

⁹³ HEEREN & VAN DER FEIJST 2017, type 57

⁹⁴ HEEREN & VAN DER FEIJST 2017, 149-158

Figuur 61: Romeinse fibula (schaal 1:1)

5.4 Glas

Uit het bovenste ophogingspakket konden elf fragmenten glas ingezameld worden. Het ging om twee bodem- en twee tuitfragmenten van wijnflessen. Eén fragment behoort tot de bodem van een bokaalfles met opschrift “PARIS”. De overige fragmenten betreffen wandscherven van flessen en borden. Het ging duidelijk om 19de tot 20ste-eeuws materiaal.

5.5 Dierlijk bot

(door Anna De Rijck)

In totaal werden 101 fragmenten voorkomend in 14 contexten handmatig verzameld. Het bot is erg goed bewaard maar vaak gefragmenteerd. Af en toe komen duidelijke snij- en/of haksporen voor. Vermoedelijk gaat het in dat geval om slacht- of consumptieafval. Er zijn zowel indicaties voor het doden van dieren (snijspoor op eerste halswervel) als voor het verwijderen van ingewanden (snijspoor op rib), ontvlezen (snijsporen op lange deel van een bot) en verwijderen van beenmerg (opengebroken pijpbeen). Hier en daar wijzen sporen van vraat er op dat sommige beenderen aan het oppervlak op het loopvlak lagen. Een klein aantal beenderen vertonen onvergroeide epifyses wat wijst op jonge individuen. Anderzijds vertoont een kleine fractie bot een zekere porositeit wat aangeeft dat het soms ook om oudere dieren gaat.

De contexten waarin het bot werd aangetroffen, kunnen gesitueerd worden in de volle tot prille post-middeleeuwen (fase B). Het gaat om één tonput (S1008) en een aantal kuilen (S1006, S1013, S1014, S1016, S1018, S1022, S1045, S1046, S1048, S2005, S2028, S2029) en (ophogings-)lagen (S1033, S1035, S1050, S2013). Gezien de verschillende dateringen van de contexten en het lage aantal fragmenten is een uitspraak over frequentie van voorkomen van verschillende diersoorten niet erg relevant en zelfs statistisch onverantwoord. Bovendien kunnen verschillende fragmenten van één en dezelfde diersoort die in dezelfde context voorkomen afkomstig zijn van één enkel individu. Op die manier kunnen de resultaten een erg vertekend beeld geven. Het was dan ook niet mogelijk een Minimum Aantal Individuen te bepalen. Zodoende wordt hier enkel een opsomming gemaakt van de aangetroffen diersoorten. Rund, schaap/geit, varken en vogel werden herkend. Heel wat botfragmenten konden

niet op soort bepaald worden en werden gedetermineerd als klein, middelgroot of groot zoogdier. Wanneer puur naar fragmentaantallen wordt gekeken komen middelgroot en groot zoogdier het vaakst voor, maar hierin kunnen zoals reeds gezegd veel factoren meespelen.

Afgaande op de gefragmenteerde skeletelementen en de voorkomende diersoorten kan duidelijk gesteld worden dat het om slacht- en tafelafval gaat. Eén enkel bot van een niet nader te determineren klein diertje aangetroffen in een tonput wijst vermoedelijk op een commensaal of intrusief dier dat accidenteel in de put viel. Het gaat hierbij respectievelijk om een dier dat samenleeft met de mens (vb. de huismuis) of een dier dat op of rond de vindplaats leeft (vb. kikker, kleine vogel). Wanneer deze een natuurlijke dood sterven, kunnen hun resten in archeologische sporen verdwijnen.⁹⁵

Aantal op soort gedetermineerde fragmenten:

varken	6
rund	10
schaap/geit	2
vogel	19

Aantal op grootteorde gedetermineerde fragmenten (inclusief bovenstaande op soort gedetermineerde):

Klein zoogdier	4
Middelgroot zoogdier	30
Groot zoogdier	15

⁹⁵ GROOT 2010

6 Natuurwetenschappelijk onderzoek

Er werden geen monsters ten behoeve van natuurwetenschappelijk onderzoek genomen. Dit was te wijten aan het feit dat er zich geen sporen aandienen om bemonsterd te worden. Er bevonden zich geen uitzonderlijk vondstrijke contexten in het sporenensemble. Het bodemtype en de lage grondwaterstand heeft er daarnaast ook voor gezorgd dat de bewaring van hout en organische resten tot een minimum was herleid.

7 Besluit en interpretatie

7.1 Synthese

Naar aanleiding van bouwwerken achter het pand aan de Sint-Pietersnieuwstraat nr. 109-111 werd een archeologisch onderzoek uitgevoerd. De aanleg van een ondergrondse parkeergarage zou er de aanwezige archeologische waarden onherroepelijk vernietigen. Het onderzoek leverde interessante resultaten op over de stadsontwikkeling aan deze flank van de Blandijnberg en bracht ook aanwijzingen voor Romeinse occupatie aan het licht. Hieronder worden de resultaten besproken en geïnterpreteerd per fase. Deze fasen weerspiegelen een verhoogde activiteit die zijn neerslag kent in het bodemarchief. Tussentijdse periodes leverden geen of weinig sporen en vondsten op, maar dit betekende niet dat de mens er niet aanwezig was.

a) De oudste vondsten en sporen, restanten van Romeinse bewoning?

De oudste vondsten dateren uit de Romeinse periode. Deze vond men al bij de aanleg van het vlak. Ophogingspakketten en kuilen uit de laatmiddeleeuwse periode bevatten fragmenten van het typisch Romeinse Terra Sigillata, maar ook van grijs gedraaid en handgevormd aardewerk. In één kuil vond men een Romeinse fibula. Deze kon gedateerd worden tussen 70 en 120 na Chr. Het vondstmateriaal was duidelijk versmeten door laatmiddeleeuwse activiteiten. Het is mogelijk dat deze vondsten afkomstig zijn van hoger gelegen delen van de Blandijnberg. Het aantreffen van Romeinse archeologica gebeurt vaker bij onderzoek in de hele omgeving van de Blandijnberg en zijn noordelijke uitloper. In de buurt van de Twekerkenstraat, ter hoogte van de Sint-Pietersabdij en een 150-tal meter ten zuiden van het projectgebied, vond men eveneens Romeins aardewerk en een fibula. Ook verschillende Romeinse munten werden in dit stadsdeel gevonden (Zie 2.2.1 Centrale Archeologische Inventaris). De eigenlijke Romeinse bewoningsporen konden tot nu toe nog niet gelokaliseerd worden.

Op het diepste niveau trof men enkele kleine bodemsporen aan. De vulling van deze sporen was homogener en bruiner van kleur dan de vele aangetroffen laatmiddeleeuwse sporen. In één spoor vond men ook Romeins aardewerk. Het is niet uitgesloten dat het om enkele Romeinse paalkuilen ging. De ruimtelijke spreiding van de sporen vertoonde echter weinig samenhang. Het is mogelijk dat andere paalkuilen vergraven werden door laatmiddeleeuwse activiteiten. In die zin zou het aangetroffen vondstmateriaal afkomstig kunnen zijn uit dergelijk vergraven sporen. Dat sporen uit oudere perioden aanwezig zijn in de omgeving, maar onderhevig zijn aan jongere activiteiten werd aangetoond tijdens recent onderzoek aan de Savaanstraat. Onder een groot middeleeuws spoor trof men de restanten van een Romeins brandrestengraf aan. Het was ook deels verploegd.⁹⁶

Of het op de onderzochte site wel degelijk ging om de restanten van een Romeinse nederzetting is m.a.w. niet zeker. Het bevestigt wel nogmaals de aanwezigheid van bewoning tijdens deze periode minstens in de nabije omgeving van het onderzoeksterrein. Vermoedelijk moeten we de kern van de bewoning hoger op de Blandijnberg situeren.

b) Laatmiddeleeuwse achtererven

Het gros van het aantal sporen behoorde tot de laatmiddeleeuwse periode. Een oude cultuurlaag van ongeveer 30 cm rustte bovenop de moederbodem. Op basis van aardewerk kon men deze laag dateren in de 13de eeuw. Het is niet helemaal duidelijk hoe en wanneer precies deze laag tot stand kwam. Er is een mogelijk verband met de samenvoeging van het Sint-Pietersdorp en de middeleeuwse stadskern

⁹⁶ BRADT 2015, 121

in 1253-1254. Toen viel het grondgebied van de site binnen de nieuwe stadsomwalling van Gent. Een andere mogelijkheid is dat de cultuurlaag gelinkt kan worden aan een ingrijpende reorganisatie van het Sint-Pietersdorp in 1280.⁹⁷ De aangerijkte bodemlaag is mogelijk het resultaat van ingebruikname als achtererf voor bewoning langs de Sint-Pietersnieuwstraat.

Het is duidelijk dat de site vanaf de 13de eeuw intensief in gebruik werd genomen. Hoewel laatmiddeleeuwse sporen van bebouwing aan de Sint-Pietersnieuwstraat niet en ook niet eerder werden vastgesteld, toch lijken de aard en de hoeveelheid van het sporenbestand en het vondstmateriaal hierop te wijzen.

Verschillende kuilen sneden zich in de cultuurlaag in. Er konden ruwweg drie groepen onderscheiden worden. De eerste twee groepen werden respectievelijk gekenmerkt door een homogeen lichtgrijze en een heterogeen donkergrijze vulling. De tweede groep bevatte meer inclusies en vondstmateriaal dan de eerste. Op basis van stratigrafie en vondstmateriaal konden we stellen dat de eerste groep iets ouder was dan de tweede. Een derde groep kuilen werd gekenmerkt door een zwart tot roodbruin pakket. Het ging duidelijk om verbrand materiaal. De drie kuilen behorend tot deze groep kregen telkens een iets andere datering. Vermoedelijk kunnen we de vulling van deze kuilen zien als een restproduct van een ambachtelijke of artisanale activiteit waarbij verhitting nodig was. Het vondstmateriaal gaf echter geen duidelijke aanwijzing. Een andere hypothese is dat het verbrand pakket het resultaat was van een huisbrand. Dit zou kunnen wijzen op vakwerkbouw als gebruikte bouwtechniek in de nabije omgeving.

Vermoedelijk werden de kuilen in de eerste plaats uitgegraven voor zandwinning. Gezien de aanwezigheid van zandsteenbanken, kon dit ook samengaan met het ontginnen van gesteente. Daarna werden de kuilen gebruikt als afvaldump. Het vondstmateriaal bestond hoofdzakelijk uit keukenafval zoals het gewoonlijke gebruiksaardewerk en dierlijk bot. Daarnaast trof men in verschillende kuilen ook natuurstenen bouw materiaal aan. Het ging voornamelijk om Doornikse kalksteen. Dit soort steen werd al vanaf de Romeinse periode gebruikt als bouw materiaal. De oudst gekende toepassing in Gent dateert uit de Karolingische periode en vond men op de sites van de Sint-Baafsabdij en de Sint-Pietersabdij. De toepassing van Doornikse kalksteen als bouwsteen kende een hoogtepunt tussen de 10de en de 14de eeuw.⁹⁸ De fragmenten aangetroffen op het onderzoeksgebied waren aan de meeste zijden regelmatig gehouwen. De Doornikse kalksteen werd tijdens de volle middeleeuwen vooral ruw aangewend als bouwsteen. Vanaf de late middeleeuwen werden deze veelal bewerkt en gladder gemaakt.⁹⁹ Verder konden ook enkele fragmenten witte kalksteen en één fragment zandsteen geïnterpreteerd worden als bouw materiaal. Vermoedelijk kunnen we deze stenen eerder interpreteren als bouw materiaal gebruikt voor het afwerken van bijvoorbeeld deur- en raamposten en dus eerder als siersteen.

Op het einde van de 13de eeuw en vooral vanaf de 14de eeuw werd baksteen aangewend als bouwsteen. Baksteenbouw was goedkoper, want deze bouwsteen kon men lokaal vervaardigen. Het was een gemakkelijker te hanteren bouwsteen, duurzamer en in vergelijking met houtbouw ook brandbestendig.¹⁰⁰ De baksteen- en mortelinclusies uit de tweede groep kuilen zouden onrechtstreeks kunnen wijzen op baksteenbouw langs de Sint-Pietersnieuwstraat. Hierbij zouden minstens een deel van de kuilen uitgegraven kunnen zijn om het zand te gebruiken bij het maken van mortel. De vondst van metalen nagels wijst ook op het gebruik van hout. Enkele leistenen suggereren een stenen dakbedekking ten vroegste vanaf de late middeleeuwen.

⁹⁷ BRADT 2015, 130.

⁹⁸ LALEMAN & RAVESCHOT 1988

⁹⁹ LALEMAN & RAVESCHOT 1991

¹⁰⁰ LALEMAN & RAVESCHOT 1991

Tenslotte vond men twee tonputten. Gezien de aard van de bodem en de lage grondwatertafel was het hout sterk vergaan tot zelfs volledig vergaan. Na opgave van de tonputten werden deze gedempt. De ene tonput had een eerder homogene vulling en was in één fase gedempt. Het vondstmateriaal leverde een datering op de overgang tussen de 13de en de 14de eeuw. De tweede tonput bestond uit enkele verschillende vullingspakketten. Het vondstmateriaal leverde dan ook een ruimere datering op: tussen de 13de en de 16de eeuw. Enkele vullingspakketten bevatten verbrand materiaal. Ook hiervan was de oorzaak niet duidelijk. Ging het om een restproduct van een ambachtelijke of artisanale activiteit of eerder om een huisbrand?

c) Een herinrichting van het terrein: de 19de eeuw

Sporen van activiteiten na de late middeleeuwen bleven beperkt tot een ingrijpende verandering in de 19de eeuw. De voornaamste ingreep was een ophoging en effening van het terrein in 1842. Getuige hiervan was een dik ophogingspakket. Na de verkoop en opsplitsing van een langgerekt pand aan de Sint-Pietersnieuwstraat werden de achtererven bouwrijp gemaakt. Het terrein helde immers te sterk af richting de Muinschelde in het oosten. Tegenwoordig helt het terrein tussen Sint-Pietersnieuwstraat en de Muinschelde niet meer gelijkmatig af, maar trapsgewijs. Een keermuur ten oosten van de onderzochte site illustreert dit.

Het ophogingspakket uit 1842 kon gebruikt worden als terminus ante quem en post quem voor enkele bakstenen structuren. Zoals hierboven beschreven zijn reeds aanwijzingen voor bebouwing langs de Sint-Pietersnieuwstraat vanaf de late middeleeuwen. Een precieze datering en informatie over de aard van deze bebouwing blijft echter onduidelijk. Wel is duidelijk dat het tijdens de postmiddeleeuwse periode om baksteenbouw ging. Een oude gevelmuur in het westen, ouder dan het ophogingspakket uit 1842 en jonger dan de laatmiddeleeuwse kuilen, was opgebouwd uit baksteen. Van een mogelijke waterkelder werd ook een oudere oorsprong vermoed. Structuren jonger dan het ophogingspakket waren een drietal keldervolumes en twee ronde bakstenen waterputten. Op mutatieschetsen kon men al bebouwing ter hoogte van deze structuren vaststellen (Zie 2.3.2 Cartografische bronnen).

7.2 Beantwoording onderzoeksvragen

- ***Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?***

Een klein aantal sporen zouden uit de Romeinse periode kunnen stammen. Deze waren echter ondiep bewaard en onderhevig aan bioturbatie. Het zou mogelijk om enkele paalkuilen gaan. Er kon geen structuur herkend worden. Romeinse bewoning minstens in de nabije omgeving werd wel bevestigd door een twintigtal scherven en een fibula.

Het gros van het aantal geregistreerde bodemsporen stamde uit de late middeleeuwen. Het ging om een ophogingspakket, een tweetal tonputten en een groot aantal afvalkuilen. Het ging vooral om middelgrote tot grote kuilen. Meestal waren deze ook tot op aanzienlijke diepte bewaard. Uit deze sporen kon men een groot aantal anorganische vondsten recupereren. Dit was voornamelijk aardewerk. In kleinere hoeveelheden vond men ook natuursteen, metaal en dierlijk bot. De aard van de bodem en het niveau van de grondwatertafel was ongunstig voor de bewaring van organische resten. Het aardewerk dateert deze sporen tussen de 13de en de 16de eeuw.

De jongste sporen waren voornamelijk opgebouwd uit baksteen, maar ook enkele puinrijke kuilen behoren tot de jongste fase. De omvangrijkste sporen betroffen enkele keldervolumes en een grote puinkuil die de onderliggende en oudere sporen verstoorden. Verder trof men ook de funderingen van

een oude gevelmuur van de panden aan de Sint-Pietersnieuwstraat aan. Een tweetal ronde bakstenen waterputten behoorden tenslotte ook tot deze fase. Op basis van stratigrafie en historische bronnen kunnen we deze fase voornamelijk situeren in de 19de eeuw. Een dik ophogingspakket stamt uit 1842 en effende het terrein.

- ***Wat is de relatie tussen de bestaande panden en het aanwezig archeologisch erfgoed?***

Het is duidelijk dat het onderzochte oppervlak ten laatste vanaf de late middeleeuwen en misschien al op het einde van de volle middeleeuwen in gebruik was als achtererf (of achtererven) van bewoning aan de Sint-Pietersnieuwstraat. Onrechtstreekse aanwijzingen voor deze vroegste bewoningsfase was het bouw materiaal aangetroffen in afvalkuilen en een ophogingspakket. Het aardewerk kon dit ophogingspakket in de 13de eeuw situeren. De datering van de afvalkuilen was iets ruimer, maar deze stammen ten vroegste uit de 13de eeuw. De aard van het bouw materiaal wijst op het gebruik van steen als bouw materiaal. Vermoedelijk werd ook baksteen aangewend.

Vermoedelijk werden enkele bakstenen structuren nog vóór de 19de-eeuwse ophoging in de bodem achter de panden uitgegraven. Het ging om enkele funderingsresten van een oude gevelmuur met daartegen een keldervolume aangebouwd. Ook een bakstenen waterkelder zou de ophoging voorafgegaan zijn. De restanten van een drietal kelders en twee ronde bakstenen waterputten getuigen van constructiewerken na de ophoging. Mutatieschetsen tonen de achterbouw vanaf de ophoging in 1842 tot in de jaren 1980 ook aan.

- ***Welke specifieke activiteiten hebben in het onderzoeksgebied plaatsgevonden? Wat zijn de materiële aanwijzingen hiervoor? Passen deze in de historische context van de locatie?***

De aard van de sporen en het vondstmateriaal wijst vrijwel uitsluitend op bewoning. Dit geldt zowel voor de Romeinse als de laatmiddeleeuwse en (sub)recente fasen. Een drietal kuilen bevatten echter een opvallend verbrand vullingspakket. Of dit gelinkt dient te worden aan een specifieke ambachtelijke activiteit is niet duidelijk. Het vondstmateriaal lijkt in ieder geval geen aanwijzingen te bevatten. Wellicht gaat het eerder om het resultaat van een huisbrand of iets dergelijks.

- ***Wat zeggen de aangetroffen vondsten over de welstand, levenswijze, sociale, economische en culturele achtergrond van de bewoners en/of gebruikers gedurende hun gebruiksperiode?***

Het vondstmateriaal uit de Romeinse periode is beperkt en bovendien werd het in de meeste gevallen buiten context aangetroffen. Het is dus niet aangewezen om hierover uitspraken te doen. Uit de late middeleeuwen is het vondstmateriaal abundanter en vooral afkomstig uit afvalkuilen. Lokaal vervaardigd aardewerk was het sterkst vertegenwoordigd. De importen bestonden voornamelijk uit steengoed, maar ook uit Maaslands, Paffrath en protosteengoed. Het ging uitsluitend om gebruiksaardewerk.

Zoals te verwachten valt zijn hierbij de lokale aardewerksoorten rood en grijs aardewerk het best vertegenwoordigd. Onderling is het grijs aardewerk nog iets prominenter aanwezig in vergelijking met zijn oxiderend gebakken tegenhanger. Bij de importen vormt het steengoed de dominante groep. Daarnaast zijn ook enkele individuen in Maaslands, Paffrath en protosteengoed geïdentificeerd.

- ***Hoe verhoudt de site zich in zijn ruimere omgeving met betrekking tot de onderzochte periode(s).***

Het aangetroffen Romeins aardewerk, een fibula en mogelijk enkele paalsporen sluiten aan bij de Romeinse archeologica dat vaker bij onderzoek in de hele omgeving van de Blandijnberg en zijn

noordelijke uitloper aan het licht komt. De eigenlijke nederzetting kon tot nu toe nog niet gelokaliseerd worden. Het verspit vondstmateriaal zou afkomstig kunnen zijn vanop hoger gelegen delen van de heuvelflank. Ofwel zijn deze afkomstig uit bodemsporen die door laatmiddeleeuwse activiteiten vergraven werden. De aangesneden en mogelijk Romeinse paalkuilen passen in deze laatste hypothese.

Iets ten zuiden van het onderzoeksgebied ontwikkelde zich vanaf de Karolingische periode een abdijsite. Archeologisch onderzoek bracht de resten van deze abdij al uitvoerig aan het licht. Het ontbreken van vondstmateriaal en sporen uit de Karolingische periode en de volle middeleeuwen wijst erop dat het onderzochte terrein lange tijd buiten deze ontwikkelingskern lag. In tegenstelling tot onderzoek nabij de Ketelvest, kon hier geen duidelijke cultuurlaag vastgesteld worden.¹⁰¹ Een eerste ingebruikname van het terrein zou uit de 13de eeuw dateren. Vermoedelijk is er een verband met het samenvoegen van het Sint-Pietersdorp en de middeleeuwse stadskern in 1254. Vanaf deze periode worden verschillende kuilen uitgegraven en gedempt met afval.

- ***Kan het anorganische vondstmateriaal nieuwe inzichten inzake ontstaans- en bewoningsgeschiedenis van de site, eventueel ook over de materiële cultuur opleveren?***

Het anorganische vondstmateriaal uit de Romeinse periode was beperkt in aantal, maar bestond voornamelijk uit aardewerk. Daarnaast vond men een metalen fibula. Gezien deze vondsten (bijna) uitsluitend uit context zijn gevonden, levert dit weinig betrouwbare informatie op.

Het anorganische vondstmateriaal uit de middeleeuwse periode was talrijker en bestond ook vooral uit aardewerk. Het oudste materiaal komt uit de 13de eeuw. Het aardewerkassemblage bestond uit het gewoonlijke gebruiksaardewerk. Het ging voornamelijk om lokaal vervaardigde exemplaren, maar een kleinere hoeveelheid werd ook geïmporteerd. Vondsten uit de overige anorganische vondstcategorieën waren beperkter in aantal. Met enige voorzichtigheid kon men hieruit wel enkele aanwijzingen afleiden over de bebouwing aan de Sint-Pietersnieuwstraat en de eetgewoontes van de bewoners.

- ***Uit welke periode dateren de vondsten? Kan er een functionele interpretatie aan gegeven worden?***

Het vondstmateriaal stamde voornamelijk uit twee verschillende periodes. 20 scherven en een metalen object behoorden tot de Romeinse periode. Het aardewerk kon gesitueerd worden in de 2de-3de eeuw na Chr. Een groot aandeel bestond uit Terra Sigillata (n=8). De metalen fibula kon gesitueerd worden tussen 70 en 150 na Chr.

De overige vondsten stamden vooral uit de late middeleeuwen. Op het aardewerk konden bij verschillende individuen gebruikssporen zoals roetaanslag, kookrestanten en kalkaanslag vastgesteld worden. Dit wees op een functioneel gebruik van het aardewerk bij het koken, de opslag van vloeistoffen en het doven van het haardvuur. Het ingezamelde dierlijke bot kan wellicht uitsluitend als consumptieafval geïnterpreteerd worden. De gevonden natuurstenen kunnen hoofdzakelijk als bouw materiaal aanschouwd worden. De verschillende metalen nagels kunnen wellicht ook zo geïnterpreteerd worden.

- ***Wat is de datering en samenstelling van de aangetroffen ophogingslagen?***

De jongste ophoging bestond uit twee pakketten. Een bovenste pakket bevatte heel wat puin. De onderliggende ophogingslaag was donkerbruin en bestond uit humeuze teelaarde. Op basis van enkele vondsten kon men deze respectievelijk situeren in de 19de eeuw en de 20ste eeuw. Het totale pakket was ongeveer 1,40 m dik en effende het oorspronkelijk naar het oosten licht afhellend terrein. Een

¹⁰¹ BRADT 2015

tweede oudere ophogingsfase kon in het profiel duidelijk vastgesteld worden. Het ging om een homogeen zandige laag met een bruine kleur. De dikte bedroeg ongeveer 30 cm. Op basis van het gevonden aardewerk kunnen we deze ophogingsfase in de 13de eeuw situeren.

- ***Hoe kaderen de resultaten van dit onderzoek binnen onze kennis van de stadsgeschiedenis/stadsontwikkeling van Gent?***

Romeinse occupatie op of nabij de Blandijnberg wordt al lang vermoed. Verschillende en verspreide vondsten wezen hierop. De Romeinse vondsten aangetroffen tijdens dit onderzoek bevestigen deze aanwezigheid nogmaals. Of we het vondstmateriaal als afkomstig van hoger gelegen delen van de heuvel of eerder als versmeten uit vergraven sporen op deze site kunnen beschouwen, blijft onduidelijk. Het aantreffen van enkele mogelijk Romeinse paalkuilen neigt naar de tweede hypothese. De resultaten van het onderzoek dragen vooral bij tot de kennis van het middeleeuws gebruik van de zone tussen de Sint-Pietersnieuwstraat en de Muinkschelde en tussen de Sint-Pietersabdij en de Hoveniersberg. De vroegste ingebruikname kon men dateren in de 13de eeuw en houdt misschien verband met het samenvoegen van het Sint-Pietersdorp en de middeleeuwse stadskern. Hierop volgde een intensieve gebruiksfase vermoedelijk als achtererf van bewoning aan de Sint-Pietersnieuwstraat. Tussen de Romeinse periode en de 13de eeuw bleef deze zone vermoedelijk ruraal.

- ***Welke ambachtelijke en artisanale activiteiten werden uitgeoefend op deze terreinen?***

Op de vulling van een drietal kuilen na, werden geen aanwijzingen gevonden voor het uitoefenen van dergelijke activiteiten op het onderzoeksgebied. De vulling van de kuilen in kwestie zouden kunnen wijzen op een ambacht waarbij verbrand restafval geproduceerd werd en gedumpt werd. Het vondstmateriaal leverde echter geen enkele aanwijzing op. Het zou ook om een huisbrand of iets dergelijks kunnen gaan. Verder kunnen we ook wijzen op de vele laatmiddeleeuwse kuilen die geïnterpreteerd kunnen worden als ontginningskuilen. Hierbij werd aarde uitgegraven en gewonnen voor een tot nu toe ongekennde activiteit.

7.3 Samenvatting en eindbesluit

In het kader van de geplande werken op het terrein gelegen achter het pand aan de Sint-Pietersnieuwstraat 109-111 voerde een team van BAAC Vlaanderen bvba een archeologische opgraving uit. Dit onderzoek vond gefaseerd plaats tussen 26 september en 14 oktober 2016. De totaal opgegraven oppervlakte bedroeg ca. 250 m². In totaal werden twee vlakken aangelegd tot op verstoringsdiepte. Om het grondverzet vlot te laten verlopen, werkte men in twee werkputten.

Het terrein ligt op de oostelijke heuvelflank van de Blandijnberg en helde vroeger af richting de Muinkschelde in het oosten. Iets ten zuiden bevond zich de Sint-Pietersabdij. Dat deze omgeving interessant was voor de vestiging van een Romeinse nederzetting werd door dit onderzoek nogmaals bevestigd. Men vond er namelijk Romeins aardewerk, een fibula en mogelijk ook enkele paalsporen. Tussen de Romeinse periode en de late middeleeuwen bleef de site wellicht ruraal.

Het Sint-Pietersdorp en daarmee ook het onderzoeksgebied, behoorde vanaf 1254 bij de middeleeuwse stadskern. Een ophogingspakket kan wellicht gelinkt worden aan deze samenvoeging. Het vondstmateriaal dateert uit de 13de eeuw. Vanaf de 13de eeuw werd het terrein ook intensief in gebruik genomen. Verschillende kuilen en een tweetal tonputten sneden zich in dit ophogingspakket in. Het laatmiddeleeuwse vondstmateriaal wijst er ook op dat zich een woning bevond aan de Sint-Pietersnieuwstraat.

Tenslotte bracht het onderzoek ook enkele restanten van een jongere ingreep aan het licht. In 1842 werd het terrein opgehoogd en geëgaliseerd. Op het terrein kon men een dik ophogingspakket vaststellen. Een aantal bakstenen structuren zoals kelders en ronde waterputten sneden zich in dit pakket in. Het terrein werd met andere woorden bouwrijp gemaakt. Daarna kon men de panden aan de Sint-Pietersnieuwstraat langs de achterzijde uitbreiden.

8 Bibliografie

- AGIV, 2016a. AGENTSCHAP GEOGRAFIE INFORMATIE VLAANDEREN: Topografische Kaart NGI 1:10000 raster, klassieke reeks. Available at: <http://www.geopunt.be>.
- AGIV, 2016b. AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN: Orthofotomozaïek, middenschallig, winteropnamen, kleur, meest recent, Vlaanderen. Available at: <http://www.geopunt.be>.
- AGIV, 2016c. VLAANDEREN AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE: Grootschalig Referentiebestand (GRB).
- BARTELS, M., 1999. *Steden in Scherven 1. Vondsten uit beerputten in Deventer, Dordrecht, Nijmegen en Tiel (1250-1900)*, Amersfoort.
- BERKERS, M., MOENS, J. & STOOPS, G., 2011. Sint-Michielsplein: 14de-eeuws vaa(l)twerk. *Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent.*, reeks 2, n, pp.48–61.
- BRADT, T., 2015. Savaanstraat 118. *Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent.*, reeks 2 nr, pp.116–131.
- CAI, 2016. Centraal Archeologisch Inventaris. Available at: <http://cai.onroerenderfgoed.be/>.
- CALLAERT, G., 1997. *Bouwhistorische nota: Hotel Saxe Weimar, Sint-Pietersnieuwstraat Gent*, Gent.
- CAPITEYN, A., CHARLES, L. & LALEMAN, M.C., 2007. *Historische atlas van Gent*, Amsterdam.
- CARTESIUS, 2016. Cartesius. Available at: www.cartesius.be.
- CNUUDE, V. et al., 2009. *Gent... Steengoed*, Gent: Academia Press.
- COENE, A. & DE RAEDT, M., 2011. *Kaarten van Gent 1534. Plannen voor Gent 2011.*, Gent: Snoeck.
- DECLERCQ, G. & LALEMAN, M.C., 2010. Archeologie van de stedelijke ruimte. In M. BOONE & G. DENECKERE, eds. *Gent, stad van alle tijden*. Gent: STAM.
- VAN DOORNE, V., 1980. Bennesteeg, Laat-middeleeuwse afvalput. *Stadsarcheologie*, 4, pp.2–25.
- DOV VLAANDEREN, 2016a. Databank Ondergrond Vlaanderen, Bodemkaart. Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.
- DOV VLAANDEREN, 2016b. Databank Ondergrond Vlaanderen, Neogeen/paleogeen (Tertiair). Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.
- DOV VLAANDEREN, 2016c. Databank Ondergrond Vlaanderen, Quartair. Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.
- DUSAR, M., DRESEN, R. & DE NAEYER, A., 2009. *Natuursteen in Vlaanderen, versteend verleden*, Kluwer-Wolters.
- GELAUE, F., 2012. De Blandijnberg. *Erfgoedmemo*, 55.
- GROOT, M., 2010. *Handboek Zoöarcheologie, Materiaal en Methoden.*, Amsterdam: Archeologisch Centrum van de Vrije Universiteit.
- DE GROOTE, K., 2008. *Middeleeuws aardewerk in Vlaanderen. Techniek, typologie, chronologie en evolutie van het gebruiksgoed in de regio Oudenaarde in de volle en late middeleeuwen (10de-16de eeuw)*, Brussel.
- DE GROOTE, K., 2015. Technische en typologische analyse van het aardewerk uit drie afvalcontexten (13de-16de eeuw) afkomstig uit de cisterciënzerinnenabdij van Herkenrode. *Relicta*, 13, pp.201–300.
- HEEREN, S. & VAN DER FEIJST, L., 2017. *Fibulae uit de lage landen. Beschrijving, analyse en interpretatie van een archeologische vondstcategorie*, Amersfoort.
- IOE, 2016. Inventaris Onroerend Erfgoed. Available at: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>.
- VAN ISEGHEM, K., 2007. Sint-Baafsplein: Het vondstenmateriaal uit een afvalput. *Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent.*, reeks 2, n, pp.121–152.
- LALEMAN, M.C. & RAVESCHOT, P., 1991. Inleiding tot de studie van de woonhuizen in Gent, Periode 1100-1300, De kelders. *Klasse der Schone Kunsten*, 53(54).
- LALEMAN, M.C. & RAVESCHOT, P., 1988. *Steen voor steen, het onderzoek naar het middeleeuwse huis in Gent en de bijdrage van Armand Heins*, Gent.
- LALEMAN, M.C. & RAVESCHOT, P., 1984. Wellingtonstraat 103. Onderzoek van een laat-middeleeuwse woning. *Stadsarcheologie*, 8.3, pp.18–38.
- RAVESCHOT, P., 1989. De geschiedenis achter de façade, Bodemonderzoek in de tuin van de Kammerstraat 14. *Stadsarcheologie*, 13.2, pp.22–30.
- RAVESCHOT, P., 1982. Dobbelslot/5. Mestput. *Stadsarcheologie*, 6.3, pp.2–13.

9 Lijst met figuren

Figuur 1: Situering onderzoeksgebied op orthofoto	1
Figuur 2: Situering onderzoeksgebied op de topografische kaart.....	3
Figuur 3: Situering onderzoeksgebied op de kadasterkaart.....	4
Figuur 4: Situering van het onderzoeksgebied op de tertiairgeologische kaart	5
Figuur 5: Situering van het onderzoeksgebied op de quartairgeologische kaart	6
Figuur 6: Situering onderzoeksgebied op de bodemkaart van Vlaanderen	7
Figuur 7: CAI-kaart van het onderzoeksgebied met de archeologische vindplaatsen in de omgeving ..	9
Figuur 8: Centraal de omwalde portus Gandavum uit de 9 ^{de} -10 ^{de} eeuw (1) met de Sint-Janskerk (4) en het Geeraard de Duivelsteen (10). Ten zuiden ligt het plangebied (groen) en Blandinium of de Sint-Pietersabdij. Geleidelijk aan werd de Kouter (11) ingenomen door bewoning. Overig: Ketelvest (2), Oude Houtlei (3), Sint-Jacobskerk (5), Sint-Niklaaskerk (6), Sint-Michielskerk (7), Sint-Veerlekerk (8), Gravensteen (9), Nederkouter (12)	11
Figuur 9: Het 12 ^{de} -eeuwse stadsareaal begrensd door delen van de Schelde en Leie en gegraven grachten. In het zuiden ligt de Ketelvest	12
Figuur 10: Links de stadsuitbreidingen en omwalling begin 14 ^{de} eeuw. Rechts de gebastioneerde omwalling uit de 16 ^{de} eeuw. Het plangebied wordt in het groen aangeduid	13
Figuur 11: detail van het stadspanorama uit 1534. De locatie van het plangebied wordt aangeduid (rode cirkel). Het noorden situeert zich in de richting van de hoek rechtsonder	15
Figuur 12: detail van de kaart van Jacob van Deventer in 1559. Het plangebied wordt aangeduid (rode cirkel)	16
Figuur 13: detail uit stadskaat van Lodovico Guicciardini in 1567 (plangebied in rode cirkel)	16
Figuur 14: Detail van de kaart uit 1575-1579 met de stad vanuit het noordwesten. Het plangebied is aangeduid (rode cirkel)	17
Figuur 15: Detail van een stadskaat uit 1641 (plangebied in rode cirkel)	18
Figuur 16: Detail van het 'Plan van Gend' gemaakt door G. Goethals in 1796 (plangebied in rode cirkel)	19
Figuur 17: Detail van kadasterkaart uit 1834 met het gebouwblok op de hoek van de Sint-Pietersnieuwstraat en de Hoveniersberg (plangebied in het rood)	20
Figuur 19: Mutatieschets uit 1845 (plangebied = 460q, 460r en 460c)	21
Figuur 18: Mutatieschets uit 1842 (plangebied = 460b en 460c)	21
Figuur 20: Mutatieschets uit 1892 (plangebied = perceel 460z en 460r)	22
Figuur 21: Mutatieschets uit 1985 (plangebied = perceel 460G2)	22
Figuur 22: Overzicht van de werkputten en het bestudeerde bodemprofiel	24
Figuur 23: Profielfoto van een westelijke deel van profiel A vóór de aanleg van vlak 2. De zwarte lijn duidt de ondergrens van het ophogingspakket uit de 19 ^{de} eeuw aan.....	26
Figuur 24: Zicht op de keermuur (links) met de relatie met de achtergevels van de beluikhuizen (rechts). Foto genomen vanuit het oosten.....	27
Figuur 25: Vlakfoto ter hoogte van kuil S1041 (onder), S1042 (links) en S1044 (rechts).....	28
Figuur 26: Coupetekeningen S1044, S1047, S1041 en S1042	29
Figuur 27: Coupetekening (links) en coupefoto (rechts) van tonput S1008 vanuit het noorden	30
Figuur 28: Coupefoto van tonput S1045	31
Figuur 29: Vlakfoto van het eerste vlak in werkput 1. Laatmiddeleeuwse kuilen komen frequenter voor in westelijke helft van het terrein en worden er oversneden door recentere bakstenen structuren.....	32
Figuur 30: Coupefoto van kuil S1050	33
Figuur 31: Coupefoto met centraal S1011 en S1010, respectievelijk oversneden door S1013 en S1009. Deze foto illustreert eveneens de hogere densiteit aan kuilen op de westelijke helft van het terrein.....	33
Figuur 32: Coupefoto van kuil S1048	34
Figuur 33: Coupefoto van kuil S1025/1046	35
Figuur 34: Coupefoto van kuil S2028/2029	35
Figuur 35: Coupefoto van de meerfasige en diep uitgegraven kuil S2025	36
Figuur 36: Coupetekening van kuil S2025	36
Figuur 37: Coupefoto van kuil S1018	37
Figuur 38: Coupefoto van kuil S1034	37
Figuur 39: Detailfoto van de overwelfde kelder (S1002)	39
Figuur 40: Vlakfoto ter hoogte van twee kelderstructuren S2010 en S2018 (genomen vanuit het westen)	40

Figuur 41: kwantificatie van context S1008 op basis van wandscherven en MAI.....	42
Figuur 42: kan of kruik in grijs aardewerk (1), deksel in rood aardewerk (2)	43
Figuur 43: fragment van Terra Sigillata bodem op standring met verweerde stempel op binnenzijde (zie pijl)	44
Figuur 44: randfragment Maaslands aardewerk	44
Figuur 45: bakpannen in rood aardewerk (1-2).....	45
Figuur 46: kogelpotten in grijs aardewerk (1-2).....	46
Figuur 47: scheplepel in Rijnlands Paffrath aardewerk	46
Figuur 48: het aandeel Romeins aardewerk uit context S1021	47
Figuur 49: grape in geglaazuurd rood aardewerk met radstempelversiering in visgraatmotief op de wand (1).....	47
Figuur 50: kogelpot in grijs aardewerk (1).....	49
Figuur 51: kogelpot in grijs aardewerk (1).....	50
Figuur 52: twee wandfragmenten Terra Sigillata uit context S1044	51
Figuur 53: archeologisch complete kom in gedraaid grijs aardewerk met vorstsporen (rechts).....	51
Figuur 54: het aandeel Romeins aardewerk uit context S1050 met onder meer één fragment Terra Sigillata (links onderaan)	52
Figuur 55: kogelpot in grijs aardewerk (1).....	53
Figuur 56: wandfragment vuurklok met kerbschnitt versiering	53
Figuur 57: kom in rood aardewerk (1)	55
Figuur 58: kruik in grijs aardewerk (1)	56
Figuur 59: fragmenten van twee mineraalwaterkruiken (links) en een kom (rechts)	56
Figuur 60: Slijpsteen (vnr. 15 uit S1032).....	58
Figuur 61: Romeinse fibula (schaal 1:1).....	59

10 Bijlagen

10.1 Lijsten

10.1.1 Sporenlijst

10.1.2 Fotolijst

10.1.3 Vondstenlijst

10.1.4 Profielenlijst

10.2 Determinatielijsten

10.2.1 Determinatielijst natuursteen vondsten

10.2.2 Determinatielijst metalen vondsten

10.3 Kaartmateriaal

10.3.1 Overzichtsplannen vlak 1 en 2

10.3.2 Faseringsplannen vlak 1 en 2

10.4 Bodemprofiel

10.5 Digitale versie van het rapport, de bijlagen en het fotomateriaal

Bijlage 10.1.1. Sporenlijst													
Spoor	WP	Vlak	Interpretatie	Vorm/breedte	Kleur/materiaal	Inclusie/afmetingen mat.	Hom-Het./stevig-broos	Textuur/mortel	extra	Spoorrelaties	Datering	ok muur	Datum
1001	1	1	MUUR	LINEAIR (N-Z) 62cm breed, BST: 21x11X4,5CM. Rommelig, slechts 3 bst-lagen diep; oude achtergevel?	BST: ROOD, KALKMORTEI		VRIJ HARD	zandige KALKMORTEI					
1002	1	1	(water)KELDER	RECHTHOEKIG, HALFSTEENSE MUUR, BST:21X11X4,5CM, METSELVERBAND: GESTREKT.TONGEWELF, EENSTEENS BST: 18X8,5X5CM. INLAATKOKER AL OP MAAIVELDHOOGTE	BST: ROOD, KALKMORTEI						koud tegen S1.007		
1003	1	1	KUIL	IRREGULAIR 150X120CM	BRBR	BST, BM, KALK, NST, HK, SPIKKELS EN BROKJES	HET, VAST	ZAND	DEELS IN PUTWAND				
1004	1	1	KUIL	OVAAL, 52X60CM	DRBR, LBR	BST, BM, KALK, NST, HK, SPIKKELS EN BROKJES	HET, VRIJ LOS	ZAND					26/09/2016
1005	1	1	KUIL	ROND, 180X110CM	DRBR GE	BST, BM, KALK, KEIEN, HK, SPIKKELS, BROKJES EN BROKKEN	HET, LOS	ZAND	DEELS IN PUTWAND		RECENT		26/09/2016
1006	1	1	KUIL	OVAAL, 144X75CM	DRBR, LBR	BST, BM, KALK, KEIEN, HK, SPIKKELS, BROKJES EN BROKKEN	HET, VRIJ LOS	ZAND		WORDT OVERSNEDEN DOOR SPOOR 1007 (MUUR)			26/09/2016
1007	1	1	KELDER	RECHTHOEKIG, DRIESTEENSE MUUR, BST: 18,5X9X5CM, METSELVERBAND: GESTREKT; binnenzijde bezet met cementmortel	BST: ROOD, CEMENT: LGR		HARDE MORTEL	kalkmortel	GEEN BODEM; PUINVULLING	DOORSNIJDT SPOOR 1006 (KUIL), LIGT TEGEN SPOOR 1008 (KELDER), DOORSNIJDT 1015	19e - RECENT	22M64 TAW	
1008	1	1	KUIL/ TONPUT (KERN EN INSTEK)	ROND, 144CM	KERN: DRBR, INST: LIBR/GE	BST, HK, KM	HET,VAST	LICHT LEMIG ZAND	hout vd ton is verrot (lage grondwaterstand)				
1009	1	1	KUIL	ONBEPaald	DRBR	BST, BM, KALK, HK, SPIKKELS, BROKJES EN BROKKEN	VAST	ZAND	DEELS IN PUTWAND	OVERSNIJDT SPOOR 1010			
1010	1	1	vulling kuil	ONBEPaald	LIBR, DRBR, GE	BST, HK, SPIKKELS	VAST	ZAND	S1.010 en 1.011 zijn vulingen van zelfde kuil, zie coupe	WORDT OVERSNEDEN DOOR S1009 EN 1011			
1011	1	1	vulling kuil	ONBEPaald	LIBR, DRBR, DRGE	BST, HK EN FE SPIKKELS	VAST	ZAND	S1.010 en 1.011 zijn vulingen van zelfde kuil, zie coupe	OVERSNIJST SPOOR 1010 EN WORDT OVERSNEDEN DOOR S1012 EN 1013			
1012	1	1	KUIL	RECHTHOEKIG	LIBR, DRGE	BST, BM, NST, KALK, HK, SPIKKELS? BROKJES EN BROKKEN	VRIJ LOS	ZAND	DEELS IN PUTWAND	OVERSNIJDT SPOOR 1011 EN 1013	RECENT		
1013	1	1	KUIL	ONBEPaald	DRBR, LIBR	BST, BM, NST, KALK, HK, SPIKKELS? BROKJES EN BROKKEN	VAST	ZAND		WORDT OVERSNEDEN DOOR: 1012, 1014, 1015 EN 1002			
1014	1	1	KUIL	IRREGULAIR	OR, DRBR	DUMP VAN VERBRAND MATERIAAL: BST, NST, KM, HK, SPIKKELS? BROKJES EN BROKEN	VRIJ LOS	ZAND EN BSTGRUIS	DEELS IN PUTWAND	DOORNEDEN DOOR KELDERMUUR			
1015	1	1	KUIL	ONBEPaald	DRBR	BST, NST, KM, HK, SPIKKELS? BROKJES EN BROKEN	VAST	ZAND		WORDT OVERSNEDEN DOOR: 1002, 1007, 1016. OVERSNIJDT: 1013			
1016	1	1	KUIL	ONBEPaald	DRBR	BST, NST, KM, HK, SPIKKELS? BROKJES EN BROKEN	VASTT	ZAND	DEELS IN PUTWAND	WORDT OVERSNEDEN DOOR S1007			
1017	1	1	LAAG	NVT	BR	BST, KM, NST, HK, SPIKKELS EN BROKJES	VAST	ZAND		WORDT OVERSNEDEN DOOR SPOOR 1016			
1018	1	1	KUIL	OVAAL , 72X132CM	OR, BR,	DUMP VAN VERBRAND MATERIAAL; BST, HK, KALKMORTEI, BROKJES. STEENGOED	VRIJ LOS	ZAND EN BSTGRUIS	DEELS IN PUTWAND	LIGT IN LAAG S1017			
1019	1	1	KUIL	ROND	DOBR-DOGR	BST, HK	HET	ZANDIG					
1020	1	1	KUIL	OVAAL 73X55CM	BR, LBR, GE, OR	BST, KM, HK SPIKKELS EN BROKJES	VAST	ZAND		LIGT IN S1017			
1021			KUIL	ROND, 45CM; vage aflijning	BR,	BST, KM, HK, SPIKKELS	VAST	ZAND		LIGT IN S1017	ROM?		

Bijlage 10.1.1. Sporenlijst													
Spoor	WP	Vlak	Interpretatie	Vorm/breedte	Kleur/materiaal	Inclusie/afmetingen mat.	Hom-Het./stevig-broos	Textuur/mortel	extra	Spoorrelaties	Datering	ok muur	Datum
1022	1	1	KUIL	ONBEPaald	DRBR / ZW	BST, BOT, BM,	LOS	ZAND EN PUIN		WORDT OVERSNEDEN DOOR S1007	RECENT		
1023	1	1	KUIL	IRREGULAIR	DRBR, LBR	BST, BM, HK, KM, AW, SPIKKELS, BROKJES EN BROKKEN	VRIJ LOS	ZAND		INSTEEL VAN S1007 (KELDER)? WORDT OVERSNEDEN DOOR 1007	VRIJ RECENT		
1024	1	1	KUIL	ROND, 180X110CM	DRBR GE	BST, BM, KALK, KEIEN, HK, SPIKKELS, BROKJES EN BROKKEN	HET, LOS	ZAND	DEELS IN PUTWAND		RECENT		26/09/2016
1025	?	1	KUIL	IRREGULAIR	DRBR, LIBR	BST, HK, KM, HK, BOT, SPIKKELS EN BROKJES	HET, VAST	ZAND	DEELS IN PUTWAND; =S1.046 vlak 2	WORDT OVERSNEDEN DOOR 1023, 1025, 1026			
1026	1	1	INSTEEL	ROND	DRBR, LIBR	BST, HK, KM, HK, SPIKKELS EN BROKJES	HET, VAST	ZAND	INSTEEL VAN SPOOR 1027	OVERSNIJDT SPOOR 1025			
1027	1	1	WATERPUT	ROND , 170CM, EENSTEENS, BST: 21X10X5,5CM	BST: ROOD, KALKMORTELS: BEIGE	VULLING: DRBR, BST, KM, HK, SPIKKELS EN BROKJES	HET, VRIJ LOS	ZAND		IN S1026	19e		
1028	1	1	KUIL	RECHTHOEKIG	DRBR	BST, KM, HK, NST, SPIKKELS EN BROKJES	HET, VRIJ LOS	ZAND					
1029	1	1	UITBRAAKSPOOR/PUIN KUIL	LINEAIR (N-Z)	BEIGE	BST, KM, HK, SPIKKELS, BROKJES EN BROKKEN	LOS PUIN	PUIN	OVER DE VOLLEDIGE BREEDTE VAN DE PUT	OVERSNIJDT LAAG1031			
1030	1	1	UITBRAAKSPOOR/PUIN KUIL	RECHTHOEKIG	BEIGE, OR	BST, KM, HK, SPIKKELS, BROKJES EN BROKKEN	LOS PUIN	PUIN		SLUITAAN OP S1029			
1031	1	1	LAAG	NVT	BR	BST, KM, BM, NST, HK SPIKKELS EN BROKJES	HET, VAST	ZAND		WORDT OVERNEDEN DOOR SPOOREN: 1028, 1029, 1030. IS GELIJK AAN SPOOR 1032,1033			
1032	1	1	LAAG	NVT	BR	BST, KM, BM, NST, HK SPIKKELS EN BROKJES	HET, VAST	ZAND		WORDT OVERSNEDEN DOOR S1023? 1025, 1026, 1006, 1004, 1037,1008.			
1033	1	1	LAAG/KUIL	NVT	BR	BST, KM, BM, NST, HK SPIKKELS EN BROKJES	HET, VAST	ZAND	IN EERSTE VLAK NOG ONDUIDELIJK...LIJKT OVER S1034 TE GAAN	WORDT OVERSNEDEN DOOR 1035, 1036,			
1034	1	1	kuil	RECHTHOEKIG	DRBR, OR EN ZW	BST, HK, GR AW, KM, BROKJES EN BROKKEN	HET, LOS	ZAND		LIGT IN SPOOR 1033			
1035	1	1	kuil	RECHTHOEKIG	DRBR, OR EN ZW	BST, HK, AW, BOT, KM, BROKJES EN BROKKEN	HET VAST	ZAND		LIGT IN SPOOR 1033			
1036	1	1	KUIL	OVAAL	LIGR, LBR, BR	BST, HK, KM, AW	HET, ZEER HARD	ZAND		LIGT IN SPOOR 1033			
1037	1	1	NATUURLIJK	IRREGULAIR	LBR, GE	BST, VBRL, HK	HET, VAST	ZAND		LIGT IN SPOOR 1032			
1038	1	2	KUIL	IRREGULAIR	GR	HK, NS	HET	ZAND		ONDER 1.018			
1039	1	2	KUIL	IRREGULAIR	GRBR	BS, HK, NST, VBRL, PLR, MO	HET	ZAND					
1040	1	2	NATUURLIJK	IRREGULAIR	LGRBE	HK, PLR	HET	ZAND	IN COUPE NIETS				
1041	1	2	KUIL	OVAAL	LGRBR	HK, PLR	HET	ZAND					
1042	1	2	KUIL	ROND	LGRBR	HK, PLR	HET	ZAND					
1043	1	2	KUIL	ROND	GRBR, GR	HK, BS, MO, NST, PLR, VBRL	HET	ZAND					
1044	1	2	KUIL	RECHTHOEKIG	LGRBR	HK, PLR	HET	ZAND					
1045	1	2	KUIL	ROND	GRBR, BR	HK, BS, MO, PLR, VBRL	HET	ZAND					
1046	1	2	KUIL	IRREGULAIR	GRBR	HK, BS, VBRL	HOM	ZAND	=S1.025 vlak 1				
1047	1	2	KUIL	ROND	BR	HK	HET	ZAND					
1048	1	2	KUIL	IRREGULAIR	GRBR, LGR	HK, VBRL, PLR	HET	ZAND					
1049	1	2	KUIL	IRREGULAIR	GRBR, LGR	HK, VBRL, PLR	HET	ZAND					
1050	1	2	LAAG	IRREGULAIR	GRBR, LGR	HK, VBRL, PLR, BOT, NST	HET	ZAND					
1051	1	2	KUIL	RECHTHOEKIG	BR, PAARSBR	HK, BS, VBRL, PLR, MO, MET	HET	ZAND		komt overeen met 2005			
1052	1	2	GOOTJE	LINEAIR, BS: 22X11X4,5CM, 3 BS-LAGEN DIEP, IN LENGTERICHTING ACHTER ELKAAR GEPLAATST, BS OP BODEM HAAKS OP WAND EN 1 LAAG DIEP	DROOD, PAARS			ZAND	NAAR KELDERTJE				
1053	1	2	NATUURLIJK	RECHTHOEKIG	BR, LBRGE	HK,FE	HET	ZAND	NATUURLIJK; IN COUPE 2CM				
1054	1	2	KUIL	IRREGULAIR	GRBR	HK, VBRL, PLR	HET	ZAND					
1055	1	2	KUIL	OVAAL	GRBR, DGR, LBRBE	HK, BS, VBRL		zandige KALKMORTEL	OP PUINKUIL S1034/1035				
1056	1	2	NATUURLIJK	NVT	GEGR, BRBE	NST	HET	ZAND	NATUURLIJKE ZANDSTEENBANK. DAGZOOM				
2001	2	1	KUIL	ROND	GEGR-LIBR; BROKKIG	HK	HET	ZAD MET KLEIBROKKEN	DEELS IN PUTWAND				

Bijlage 10.1.1. Sporenlijst													
Spoor	WP	Vlak	Interpretatie	Vorm/breedte	Kleur/materiaal	Inclusie/afmetingen mat.	Hom-Het./stevig-broos	Textuur/mortel	extra	Spoorrelaties	Datering	ok muur	Datum
2002	2	1	INSTEEL	ROND	DOBR EN GEBR	MO, HK	HET	ZANDIG	INSTEEL VAN S2003; 2 VULLINGEN		19e		
2003	2	1	WATERPUT	ROND, EENSTEENS	RO BST 20X10X5		STEVIG	kalkmortel			19e		
2004	2	1	KELDER	RECHTH, 1,5STEENS; 38CM BREED	RO BST 25X12X5		STEVIG	HARDE ZANDMORTEL	MET GEWELF	GAAT DOOR S2005	POST ME	nog minstens 2m diep (24,82 m taw (BOVENKANT))	
2005	2	1	KUIL	RECHTH	RO-ZW-BR	VERBR MAT; PUIN; AS	HET	PUIN EN MO	OOK IN WP1	GAAT DOOR S2015 EN 2012, komt overeen met 1051			
2006	2	1	KELDER	RECENTE KELDER; RECHTH. ; 1STEENS	PAARS RO BST	22X10X5	STEVIG	CEMENTMORTEL		GAAT DOOR S2014 EN 2005	RECENT		
2007	2	1	MUUR	LINEAIR; 44CM BREED	RO BST 24X12X5		STEVIG	HARDE ZANDMORTEL	MUUR VAN KELDER. AANZET GEWELF RICHTING WEST LICHT WAARNEEMBAAR	KOUD TEGEN S2004 ; GELIJKAARDIG UITERLIJK ALS S2004	POST ME	24,16M TAW	
2008	2	1	KELDER	RECHTH	PAARS RO BST	22X10X5	STEVIG	CEMENTMORTEL	IN S2007 GEZET		19e		
2009	2	1	PUINKUIL	ROND	PUIN								
2010	2	1	KELDER	RECHTH; 1STEENS; 22CM BREED	RO BST	22X10X5	STEVIG	HARDE ZANDMORTEL	IN NO-HOEK DOORBROKEN VOOR AANSLUITING S2018; BINNENKANT BEZET MET CEMENTMORTEL				
2011	2	1	INSTEEL V S2010	LINEAIR	GRO GE	HK; BST	HET	ZANDIG					
2012	2	1	OPHOGING	ONBEPaald	LIBR	HK	HOMO	ZANDIG					
2013	2	1	OPHOGING	ONBEPaald	DOGR-BR	HK; BST	HET	ZANDIG		LIGT OP S2012			
2014	2	1	PUINKUIL	ROND						GAAT DOOR S2015 EN 2005			
2015	2	1	KUIL	ONBEPaald	DOGR-BR	HK; BST	HET	ZANDIG					
2016	2	1	FUNDERING	RECHTH	BST-PUIN EN MOREL IN BLOK						RECENT		
2017	2	1	KUIL	RECHTH	DOBR-BR-DOGR	BST; MO; PUIN	HET	ZANDIG			RECENT		
2018	2	1	KELDER; 1STEENS	RECHTH	RO BST	24X10X5	STEVIG	HARDE ZANDMORTEL	IN AANSL MET S2010. BEZINKBAK?; BINNENKANT BEZET MET CEMENTMORTEL		RECENT		
2019	2	1	PUINKUIL	ONBEPaald	BSTPUIN EN MORTEL BROKKEN								
2020	2	1	KUIL	RECHTH	DOBR	BST; MO; HK	HOMO; COMPACT	ZANDIG			SUBRECENT		
2021	2	1	UITBRAAK	RECHTH	GEBR	BST	HOMO	ZANDIG					
2022	2	1	KUIL	ROND	ZW-DOGR	HK; AS, SCHELP	HOMO	ZANDIG	HAARDJE? COUPE -2CM				
2023	2	1	OPHOGING	ONBEPaald	BR	BST; MO; HK	HOMO; COMPACT	ZANDIG		LIGT OP S2013			
2024	2	2	PAALKUIL	ROND	BRGR	HK	HOMO	ZANDIG					
2025	2	2	KUIL	OVAAL	BRGR-ZW-GEBR	HK; BST;	HET	ZANDIG	VERSCHILLENDE VULLINGEN	ONDER S1018 V 1e VLAK EN ONDER KELDER S2018			
2026	2	2	PAALKUIL	ROND	BRGR	HK	HOMO	ZANDIG					
2027	2	2	KUIL	RECHTH		VEEL PUIN			OOK AL IN VLAK 1	RECENT			
2028	2	2	KUIL	OVAAL	GEBR-DOBR	HK; BST	HET	ZANDIG		LIGT IN S2029			
2029	2	2	KUIL	ONREGELMATIG	BRGR	HK; BST	HET	ZANDIG					
2030	2	2	MOLLEGANG	ROND	DOBR	HK	HOMO	ZANDIG	BIOTURB				
2031	2	2	KUIL	ONREGELMATIG	WITGR-LIBR	HK; VKL	HET	ZANDIG	GAAT DOOR S2005; IN COUPE 2CM DIEP				
2032	2	2	KUIL	ONREGELMATIG	WITGR-LIBR	HK; VKL	HET	ZANDIG	GAAT DOOR S2005; IN COUPE 2CM DIEP				

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Bijlage 10.1.2. Fotolijst	
Fotonr.	Naam
193	2016-667 Gent Sint-Pietersnieuwstraat - WP 2 - Vlak 2 - Vlak - 002.JPG
194	2016-667 Gent Sint-Pietersnieuwstraat - WP 2 - Vlak 2 - Vlak - 003.JPG
195	2016-667 Gent Sint-Pietersnieuwstraat - WP 2 - Vlak 2 - Vlak - 004.JPG
196	2016-667 Gent Sint-Pietersnieuwstraat - WP 2 - Vlak 2 - Vlak - 005.JPG
197	2016-667 Gent Sint-Pietersnieuwstraat - WP 2 - Vlak 2 - Vlak - 006.JPG
198	2016-667 Gent Sint-Pietersnieuwstraat - WP 2 - Vlak 2 - Vlak - 007.JPG

Bijlage 10.1.3. Vondstenlijst

Vondst	WP	Vlak	Spoor	Vulling	Categorie	Context	Aanvullende info	Datum
1	1	1	1006		AW	COUPE + AFW		26/09/2016
2	1	1	1025		AW	AAVL		26/09/2016
3	1	1	1021		AW	AAVL/COUPE/AFW	O.A. TS	26/09/2016
4	1	1	1014		AW	AAVL		26/09/2016
5	1	1	1011		AW	AAVL		26/09/2016
6	1	1	1004		AW	COUPE + AFW		26/09/2016
7	1	1	1033		AW	AAVL		26/09/2016
7	1	1	1033		NS	AAVL		26/09/2016
8	1	1	1018		AW	AAVL		26/09/2016
9	1	1	1034		NS	AAVL		26/09/2016
10	1	1	1031		AW	AAVL		26/09/2016
11	1	1	1036		MET	PUNT		26/09/2016
12	1	1	1028		MET	AAVL		26/09/2016
13	1	1	1028		AW	COUPE + AFW		26/09/2016
14	1	1	1033		MET	AAVL		26/09/2016
15	1	1	1032		NS	AAVL	WETSTEEN	26/09/2016
16	1	1	1055		AW	AAVL		26/09/2016
17	1	1	1011		AW	COUPE		26/09/2016
18	1	1	1022		AW	AFW		26/09/2016
19	1	2	1038		AW	AAVL	bij couperen S1018	26/09/2016
20	1	1	1013		AW	COUPE		26/09/2016
21	1	1	1035/1033		AW	COUPE		26/09/2016
21	1	1	1035/1033		NS	COUPE		26/09/2016
21	1	1	1035/1033		BOT	COUPE		26/09/2016
21	1	1	1035/1033		MXX	COUPE		26/09/2016
22	1	1	1035		AW	COUPE		26/09/2016
23	1	1	1033		AW	COUPE	bij couperen S1035	26/09/2016
23	1	1	1033		BOT	COUPE	bij couperen S1035	26/09/2016
23	1	1	1033		NS	COUPE	bij couperen S1035	26/09/2016
24	1	1	1024		AW	AAVL		26/09/2016
25	1	1	BOUWVOOR		AW	AAVL		26/09/2016
25	1	1	BOUWVOOR		GLAS	AAVL		26/09/2016
26	1	1	1014		AW	COUPE		26/09/2016
26	1	1	1014		BOT	COUPE		26/09/2016
27	1	1	1016		AW	COUPE	bij couperen S1014	26/09/2016
28	1	1	1008		AW	COUPE		26/09/2016
29	1	2	1046		AW	COUPE		11/10/2016
30	1	2	1050		AW	COUPE/AFW		11/10/2016
30	1	2	1050		BOT	COUPE/AFW		11/10/2016
30	1	2	1050		NS	COUPE/AFW		11/10/2016
30	1	2	1050		MXX	COUPE/AFW	SLAK	11/10/2016
31	1	2	1039		AW	AAVL		11/10/2016
32	1	2	1049		AW	COUPE		11/10/2016
33	1	2	1055		AW	COUPE		11/10/2016
34	1	2	1045		MET	COUPE		11/10/2016
35	1	2	1044		AW	COUPE		11/10/2016
36	1	2	1039		MET	AAVL		11/10/2016
37	1	2	1048		AW	COUPE		11/10/2016
38	1	2	1054		AW	AAVL		11/10/2016
39	1	2	1043		AW	COUPE		11/10/2016
40	1	1	1034		NS	AAVL		27/09/2016
41	1	1	1008		AW	COUPE		11/10/2016
41	1	1	1008		BOT	COUPE		11/10/2016
42	2	1	2013		AW	AAVL		12/10/2016
42	2	1	2013		BOT	AAVL		12/10/2016
43	1	2	1045		AW	COUPE		12/10/2016
44	2	1	2005		AW	AAVL		12/10/2016
44	2	1	2005		BOT	AAVL		12/10/2016
45	1	2	1008		NS	COUPE		12/10/2016
46	1	2	1039		AW	COUPE		12/10/2016
47	1	2	1008		AW	COUPE		12/10/2016
47	1	2	1008		BOT	COUPE		12/10/2016
48	2	2	2028/2029		AW	COUPE		12/10/2016
49	2	2	1018		AW	AAVL	BRANDKUIL WESTELIJK WP1EN2	12/10/2016
50	2	2	2005		AW	AAVL	BRANDKUIL IN OOSTEN WP1EN2	12/10/2016
51	2	2	2026		NS	COUPE/AFW		12/10/2016
52	2	2	2025		AW	COUPE		12/10/2016
52	2	2	2025		BOT	COUPE		12/10/2016
52	2	2	2025		NS	COUPE		12/10/2016

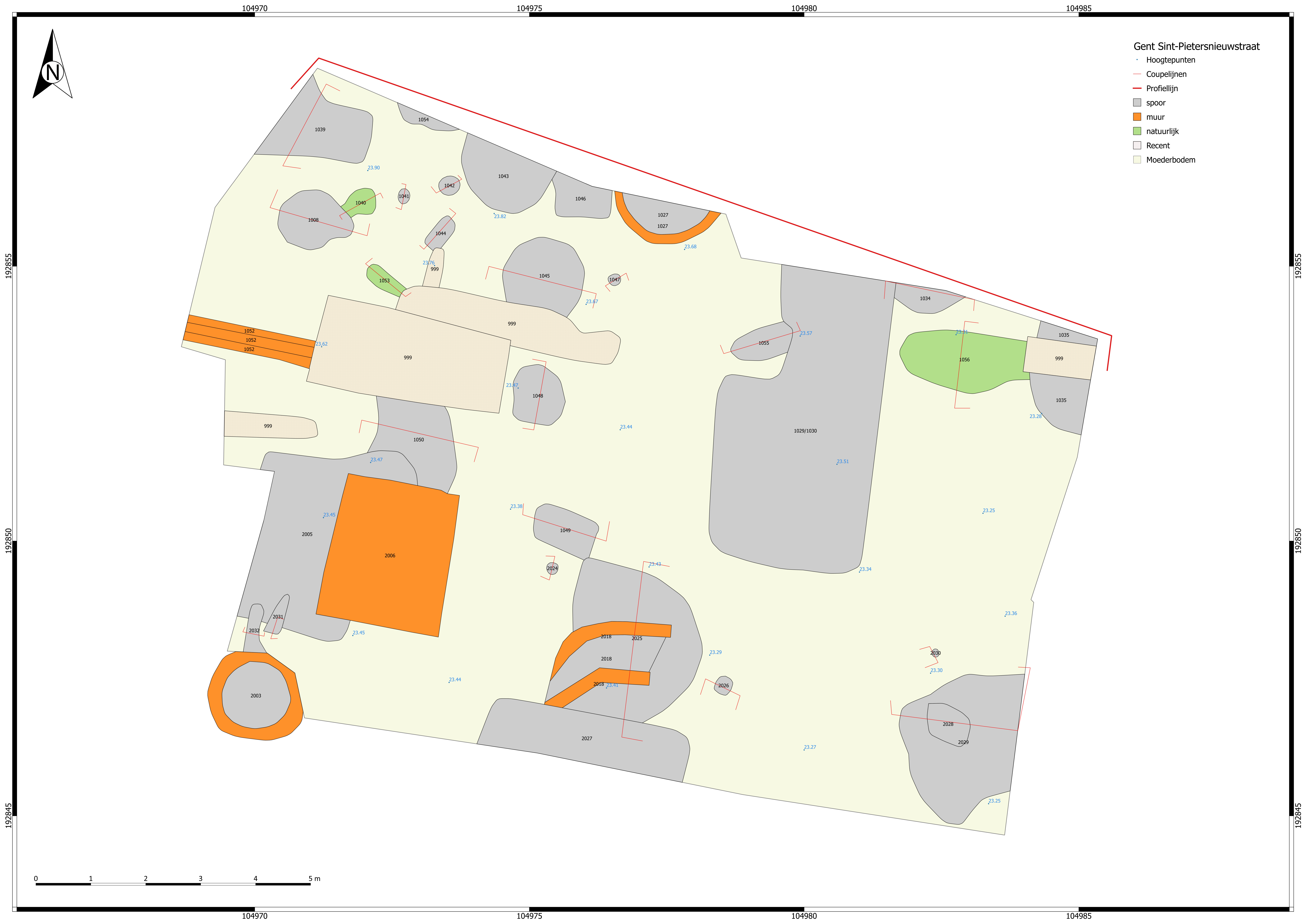
Bijlage 10.1.3. Vondstenlijst

Vondst	WP	Vlak	Spoor	Vulling	Categorie	Context	Aanvullende info	Datum
53	2	2	2025	6	AW	AFW		17/10/2016
53	2	2	2025	6	NS	AFW		17/10/2016
54	2	2	2025	7	NS	AFW	brok uit natuurlijke zandsteen-formatie	17/10/2016

Bijlage 10.1.4. Profielen					
Profiel	WP	Richting	Profielfoto	Tekenvel	Datum
Profiel A	1	WO	2 t.e.m. 14	2 en 3	11/10/2016

Bijlage 10.2.1 natuursteen vondsten									
Spoornr.	Vnr	zandsteen	kwartsiet grijs	kalksteen wit	leiste	doornikse kalksteen	vuursteen		
1034	9					1	174		bouwmateriaal: 12 x 3 cm x 2,5 cm
2025	54			1	604				bouwmateriaal: frag. Constant 5 cm dik
1008	45					2	3039		bouwmateriaal dk nog 22 cm x nog 8 cm x 8 cm
2026	51					1	5200		bouwmateriaal: 22 cm x 21 cm x 8 cm
1033	23					8	339		bouwmateriaal: dk 7 cm x 4 cm x 2 cm
1033	7				1	272	1	5	bouwmateriaal
1004	6						1	60	bm frag
1014	26						5	376	bm frag
1011	17						3	330	1 5 bm frag rivierkei
2005	44						1	200	
1035/1033	21				2	334	3	159	bm frag
1034	40						2	332	bm frag
1016	27						7	584	bm frag
1013	20						1	20	bm frag
1006	1						1	53	bm frag
1048	37						1	121	bm frag
1055	16						2	145	bm frag
1008	28						10	117	bm frag
1050	30	1	30	3	232		15	627	1 2 bm frag
1032	15		1	136					slijpsteen nog 13 cm lang, oorspronkelijk vierkantige doorsnede
	totaal	1	1	4	3	65	2	76	76 stuk
		30	136	836	616	11881	7	13506	gram

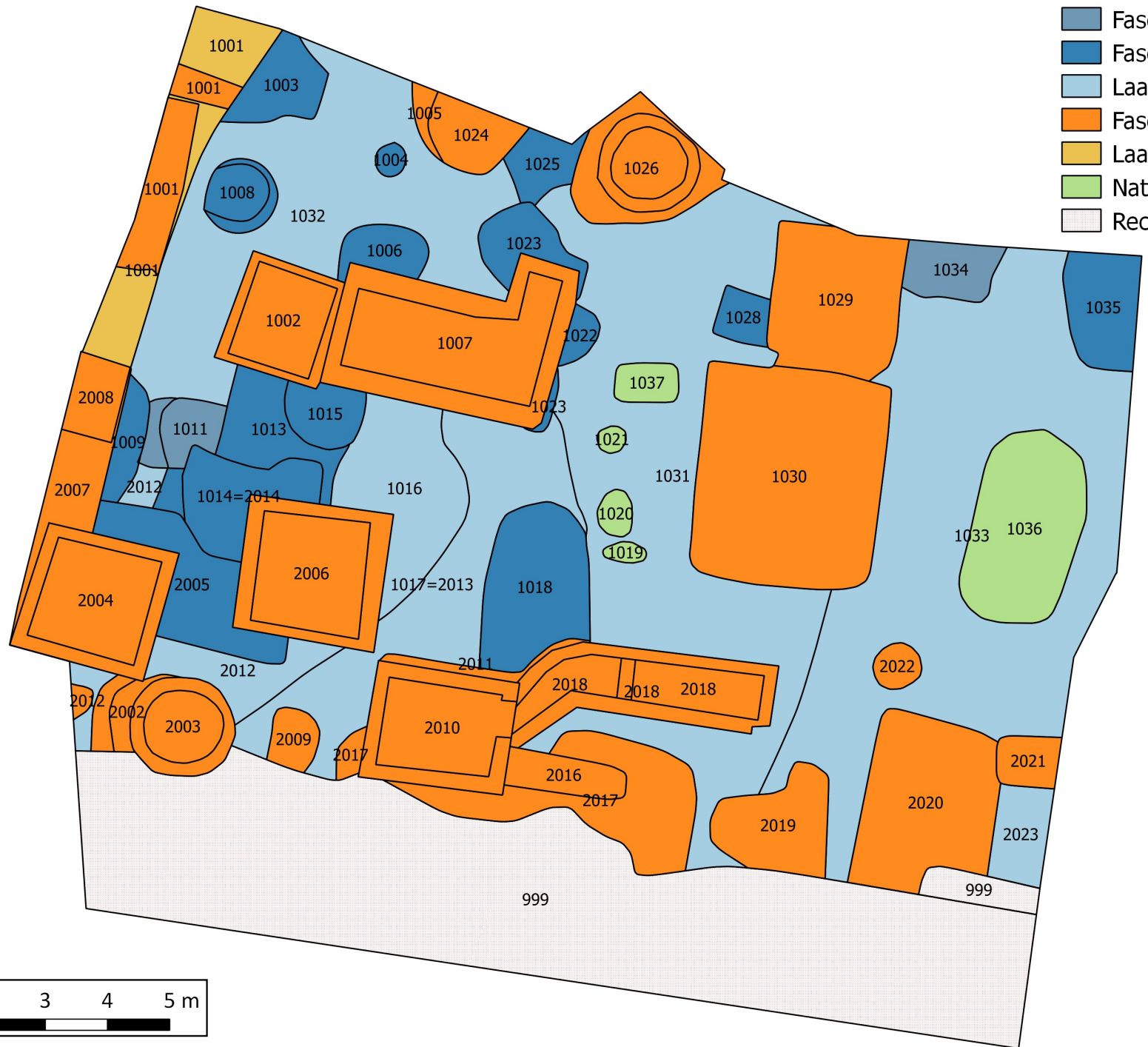
Bijlage 10.2.2 Metalen vondsten														
Vnr	WP	Vlak	PV	Spoor	Vulling	Context	Context	Omschrijving	Materiaal	Aantal	Gewicht	Datering	Datering (AW)	Overige informatie
11	1	1		1.036		Puntvondst		kogel?	Pb	1	12	NT		Plat. Door impact? Sterk gecorrodeerd.
12	1	1		1.028		AAVL	Kuil	gespplaat	Cu	1	6	LM	14de eeuw	4.6 x 3.4 cm. Met 5 popnagelgaatjes.
14	1	1		1.033		AAVL	Laag	nagel	Fe	1	4			Met ronde kop.
18	1	1		1.022		AFW	kuil	nagel	Fe	1	25		14de eeuw	Lengte: 11 cm. Met ronde kop.
21	1	1		1.033, 1.035		Coupe	Laag	nagels	Fe	2	10			Lengte: 3.5 cm. Met ronde kop.
26	1	1		1.014		Coupe	Kuil	nagel	Fe	1	20		14de - 16de eeuw	Lengte: 7 cm. Met ronde kop.
27	1	2		1.016		Coupe		nagel?	Fe	1	5		13de eeuw	
28	1	1		1.008		Coupe	Tonput	nagels	Fe	2	12		13de-14de eeuw	Lengte: 5.5 en 4.5 cm. Beide met ronde kop.
34	1	2		1.045		Coupe	Tonput	plaatje	Cu	1	1		13de - 16de eeuw	Met 2 gaatjes.
36	1	2		1.039		AAVL	Kuil	fibula	Cu	1	5		14de eeuw	Zie Heeren en Van Der Feijst 2017

Gent Sint-Pietersnieuwstraat

- Fase B1
- Fase B
- Laag Fase B
- Fase C
- Laag Fase C
- Natuurlijk
- Recent

Gent Sint-Pietersnieuwstraat

- Vlak 2
- Fase A
- Fase B1
- Fase B
- Fase C
- Natuurlijk
- Recent

